

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз
Инвестиране в устойчиво рибарство

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ И SWOT АНАЛИЗ

за изпълнение на договор № 65 от 22.04.2013 г. с предмет: „Изготвяне на стратегически документи относно подкрепата за развитието на сектор „Рибарство“ за периода 2014-2020 г. и изготвяне на предварителна оценка (ex-ante) на ОПРСР (2014-2020), по обособена позиция №2 – Предоставяне на консултантска помощ за Разработването и съгласуването на Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.”

Консорциум „Сиела-Елана,, ДЗЗД

София, юли 2013 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	4
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ И ФИГУРИТЕ	5
ВЪВЕДЕНИЕ.....	6
1. ОБЩ ПРЕГЛЕД.....	8
1.1. Ресурси за развитие на рибното стопанство	8
1.2. Динамика на развитие на сектор Рибно стопанство	9
1.3. Външна търговия.....	11
1.4. Потребление на риба и рибни продукти	12
1.5. Принос на рибното стопанство и свързаната преработка към икономиката на страната.....	13
1.6. Научно-изследователски и развоен сектор, консултантски сектор, иновации.....	14
2. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА РИБАРСТВОТО	17
2.1. Рибни запаси и улови	17
2.2. Риболовен флот	25
2.3. Рибарски пристанища, кейове за разтоварване и покрити лодкостоянки.....	31
2.4. Проблеми и потенциал за развитие в периода 2014-2020 година.....	32
3. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА АКВАКУЛТУРАТА	35
3.1. Сравнения с ЕС.....	35
3.2. Състояние и значение на сектор аквакултура.....	36
3.3. Наличие на пазарен потенциал за рибата и рибни продукти. Оценка на капацитета на сектора и възможност за „свърхпроизводство”	39
3.4. Проблеми и потенциал за развитие на аквакултурата в периода 2014-2020 година	40
4. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА РИБАРСКИТЕ РАЙОНИ	43
4.1. Дефиниция	43
4.2. Разположение и обхват	44
4.3. Проблеми и потенциал за развитие в периода 2014-2020 година.....	44
5. МЕРКИ, СВЪРЗАНИ С ПРЕДЛАГАНЕТО НА ПАЗАРА И ПРЕРАБОТВАНЕТО	49
5.1. Продажба и преработка на риба и рибни продукти	49
5.2. Външна търговия с риба и рибни продукти.....	50
5.3. Маркетинг на риба и рибни продукти в България.....	54

5.4. Проблеми и потенциал за развитие в периода 2014-2020 година.....	55
6. СЪПЪТСТВАЩИ МЕРКИ ЗА ОБЩАТА ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА РИБАРСТВОТО ПРИ СПОДЕЛЕНО УПРАВЛЕНИЕ.....	55
6.1. Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство”.....	55
6.2. Национална система за инспекция, контрол и правоприлагане.....	56
7. НАУЧЕНИ УРОЦИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОПРСР 2007-2013.....	57
7.1. Мерки в областта на риболова	59
7.2. Мерки в областта на аквакултурата.....	60
7.3. Мерки в областта на преработката на риба и рибни продукти.....	61
7.4. Мерки в областта на ВОМР.....	62
АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ	64
ПРИЛОЖЕНИЕ 1. АНКЕТИ	76
Анализ на информацията от анкетите на стопанствата за аквакултура.....	76
Анализ на информацията от анкетите на МИРГ	80
Анализ на информацията от анкетите на риболовците.....	81
Анализ на информацията от анкетите на преработвателите на риба и рибни продукти	83
ПРИЛОЖЕНИЕ 2. ПОСЕЩЕНИЯ НА МЯСТО В ОРГАНИЗАЦИИ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ЛИЦА	85
ПРИЛОЖЕНИЕ 3 ПРИОРИТЕТНИ ОСИ И МЕРКИ НА ОПРСР 2007-2013 НА БЪЛГАРИЯ	86

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

ЕК	Европейска Комисия
ЕС	Европейски Съюз
ЕФР	Европейския фонд за рибарство
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ИАРА	Изпълнителна Агенция Рибарство и Аквакултури
ИМП	Интегрирана морска политика
КЕ	Ключов експерт
КН	Комитет за наблюдение
МЗ	Междинно звено
МФР	Многогодишна финансова рамка
ОО	Одитен орган
ОП	Оперативна програма
ОПОР	Обща политика в областта на рибарството
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
УО	Управляващ орган
SEA	Стратегическа оценка на околната среда

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ И ФИГУРИТЕ

Таблицы:

Таблица 1. Динамика в броя на предприятията и заетите лица за периода 2008-2011 г.	9
Таблица 2. Динамиката на финансовите показатели на рибното стопанство	10
Таблица 3. Външно търговско салдо на търговията с риба и рибни продукти *	11
Таблица 4. Улов и производство от аквакултура в периода 1999-2009 г., в хиляди тона живо тегло.....	18
Таблица 5. Улов на стопански ценни видове 2007 - 2012 г, в кг.	19
Таблица 6. Улов на стопански ценни видове по сегменти на рибарските съдове през 2012	20
Таблица 7. Разтоварвания и съотношение F/Ft за калкан през 2012 година. *	22
Таблица 8. CPUE -за калкан и трикона за периода 2008-2009 година. *	22
Таблица 9. CPUE-за калкан и трикона за периода 2011-2012 година. *	23
Таблица 10. Основни показатели за РИБАРСКИ ФЛОТ на България	26
Таблица 11. Тенденция в капацитета на риболовния флот 2007, 2010-2012 г.	27
Таблица 12. Риболовна дейност на съдовете по сегменти през 2011 и 2012 г.*	27
Таблица 13. Брой и риболовна активност на корабите през 2007-2009 и 2011-2012 г. *	28
Таблица 14. Икономически и социални индикатори през 2012 година *	29
Таблица 15. Основни показатели за сектор АКВАКУЛТУРА на България	36
Таблица 16. Структура на сектор аквакултура в периода 2008-2010 г*	36
Таблица 17. Икономическо представяне на сектор аквакултура в периода 2008-2010 г*	37
Таблица 18. Икономическо представяне на сектор аквакултура на ниво сегмент в периода 2008-2010 г*	38
Таблица 19. Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия.....	49
Таблица 20. Средни цени на тон търгувана продукция през 2010 и 2011 година.....	53
Таблица 21. По-активни мерки на ОПРСР към 31.12.2012 г.*	57
Таблица 22. Риболовни кораби, изведени от РРК на Общността с подпомагане по Мярка 1.1*	59
Таблица 23. Напредък в изпълнението на Приоритетната ос 4	63

Фигури:

Фигура 1. Динамика на дълготрайните материални активи а периода 2008-2011 г.	11
Фигура 2. Еволюция в цените на едро за някои риби в периода 2004-2011, в лева*	13
Фигура 3. Улов на риба в периода 2007-2011 г., хиляди тона	19
Фигура 4. Запаси и улов на трикона (цаца) в периода 1994-2010, хиляди тона.....	21
Фигура 5. Улов на калкан в периода 1925-2005, в тона.....	21
Фигура 6. Процент на неактивните рибарски съдове през 2011 и 2012 г.	28
Фигура 7. Ползване на риболовния капацитет по сегменти на рибарските съдове през 2008-2012 г.	29
Фигура 8. Производство от аквакултура в периода 2007-2011 г., хиляди тона*	38
Фигура 9. Функциониращи местни инициативни рибарски групи	44
Фигура 10. Внос на риба, други водни организми и рибни продукти през периода 2007 – 2011 г. (в тона).....	51
Фигура 11. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти (в тона)	52
Фигура 12. Структура на вноса (вляво) и износа на риба и рибни продукти през 2011 г. в % от количествата *	52

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият аналитичен документ е разработен от Консорциум „Сиела-Елана“ в рамките на изпълнението на договор № 65 от 22.04.2013 г. с предмет: „Изготвяне на стратегически документи относно подкрепата за развитието на сектор „Рибарство“ за периода 2014-2020 г. и изготвяне на предварителна оценка (ex-ante) на ОПРСР (2014-2020), по обособена позиция №2 – Предоставяне на консултантска помощ за Разработването и съгласуването на Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.”

Проектът се финансира от Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ за периода 2007 г. – 2013 г., по приоритетна ос 5.1. „Техническа помощ“, УНП BG0713EFF-511-220270.

Докладът представя резултатите от работата по Дейност 2.1 „Изготвяне на проект на социално-икономически и SWOT анализ на ОПРСР 2014-2020 г.” съгласно изискванията на Техническата спецификация.

Анализът е структуриран около съответните глави на частичния общ подход по Регламента за ЕФМДР от 29 октомври 2012 г., а не около съответните приоритети на Съюза, посочени в Регламента, като по този начин се изпълнява препоръките на Комисията той да бъде всеобхватен. Както анализът, така и SWOT анализът, са предназначени изцяло за нуждите на новата ПМДР 2014-2020 г.

Настоящият аналитичен документ е изготвен въз основа на информация от:

- Национален стратегически план за рибарството и аквакултурите 2007 – 2013;
- Национален стратегически план за рибарството и аквакултурите 2014 – 2020 (проект);
- Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ на Република България (2007 – 2013 г.);
- Междинна оценка на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ на Република България (2007 – 2013 г.);
- Годишен доклад за 2012г. за изпълнението на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство“ 2007-2013 на Република България;
- Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за морско дело и рибарство [за отмяна на Регламент (ЕО) № 1198/2006 на Съвета, Регламент (ЕО) № 861/2006 на Съвета и Регламент (ЕС) № XXX/2011 на Съвета относно интегрираната морска политика] от 29 октомври 2012 (частичен общ подход);
- Изменено предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за морско дело и рибарство [за отмяна на Регламент (ЕО) № 1198/2006 на Съвета, Регламент (ЕО) № 861/2006 на Съвета и Регламент (ЕС) № XXX/2011 на Съвета относно интегрираната морска политика] Предложение на Комисията, COM(2013) 245 final, Брюксел, 24 април 2013 г.;
- Bulgarian Annual Report on efforts during 2012 to achieve a sustainable balance between fishing capacity and fishing opportunities (In accordance with EC Regulation 2371/2002 and 1013/2010 and format recommended by the STECF);
- План за приспособяване на риболовното усилие, 2012 г. и Национална схема за изваждане от експлоатация на кораби от българския риболовен флот, 2012 г.
- Списък на одобрените предприятия за търговия с храни от животински произход със страните членки, отговарящи на Приложение III на Регламент 853/2004/ЕЕС (Section VII & Section VIII);

- Представително проучване на НСИ през 2012 година: „Доклад за годишна консумация на риба и аквакултури от домакинствата и тяхното производство в България”, основаващо се на Проект, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”, финансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз;
- Ситуационно-перспективни анализи на риби и други водни организми, 2004, 2008 и 2012г., МЗХ;
- ОТНОСНО: Наличието на свръхпроизводство на аквакултури в Р. България във връзка с прилагането на чл. 28, ал. 5 от Регламент 1198/ 2006 на Съвета от 27 юли 2006 година за Европейския фонд за рибарство. Доклад от Ирена Пенчева – зам. изпълнителен директор на ИАРА;
- Местни стратегии за развитие 2011 – 2013 на 6-те МИРГ;
- Данни от ЕС Scientific Fishery Data:
<https://fishreg.jrc.ec.europa.eu/web/datadissemination/indicators>
- Данни от доклади с икономически, социални и екологични данни на Scientific Technical Economic Committee for Fisheries: <http://stecf.jrc.ec.europa.eu/reports/economic>
- Информация от проведени анкети със заинтересованите страни на ОПРСР 2014-2020 г. в рамките на изпълнението на настоящия договор (Приложение 2);
- Информация от срещи и посещения на място (списък на посещенията Приложение 3);
- Данни от НСИ;
- Данни от ИАРА.
- Данни от Евростат.

При разработване на анализа екипът се сблъска с редица трудности, в т.ч.:

- проблеми в информационното осигуряване и липсата на достатъчно надеждна статистическа информация. До това заключение се стигна при съпоставяне на информацията от различни информационни източници: НСИ, ИАРА, Евростат и др. Независимо от проблемите, прието бе, че като цяло събраната информация е достатъчно представителна за извършване на анализа. С оглед избягване на проблеми с официалния характер на данните, под всяка таблица е цитиран източника на информация;
- разнопосочните, дори противоречиви мнения, които бяха изразени на проведените срещи с представителите на различните заинтересовани страни;
- целенасочване на анализа към потребностите на разработване на ПМДР 2014-2020. Анализът не е всеобхватен, а следва да бъде фокусиран около целите на програмата, което означава да даде основа за определяне на подходящи мерки, които да бъдат подкрепени от програмата, адекватни на националните особености и етап на развитие. При липсата на окончателно приет регламент на ЕФМДР и ОПОР екипът е работил главно в съответствие с частично общия подход, постигнат на 29 октомври 2012 г. по предложението на Комисията за регламент на Европейския парламент и на Съвета за Европейския фонд за морско дело и рибарство (Регламент за ЕФМДР). Съответните глави на ЕФМДР са следните:
 - Устойчиво развитие на рибарството (Глава I);
 - Устойчиво развитие на аквакултурите (Глава II);
 - Устойчиво развитие на риболовните райони (Глава III);
 - Мерки, свързани с предлагането на пазара и преработката (Глава IV);
 - Съпътстващите мерки по Общата политика по рибарството под съвместно управление (контрол и правоприлагане; събиране на данни) (Глава VI).

Съгласно представения от Комисията образец на ОП за морско дело и рибарство 2014-2020 е необходимо програмата да съдържа подробен анализ на силните и слабите и страни, възможностите и заплахите ("SWOT" анализ) и определяне на нуждите, които трябва да се удовлетворят.

На базата на основните изводи и констатации от социално-икономическия анализ на развитие на сектор Рибно стопанство е изготвен SWOT анализът. В съответствие с методологията на стратегическото планиране, неговото предназначение е да бъде използван като основа за разработването на стратегическата част на ПМДР 2014-2020 г., вкл. при формулиране на нейните специфични цели и мерки.

Трябва да се отбележи, че анализът ще бъде допълнен от редица други документи с насоки, свързани с проблеми, имащи отношение към програмирането на ЕФМДР, като насоки за предварителни оценки, воденото от общностите местно развитие (BOMR), предварителни условия, наблюдение и оценка и т.н. В следващите глави са включени препратки към тези документи, когато това е целесъобразно.

Това е първи вариант на SWOT анализа. Проведеното обсъждане с Работната група ще даде основание за неговото прецизиране и дообогатяване. В процеса на разработване на програмата – на нейната стратегия и мерки, ще се извърши двупосочен процес на прави и обратни връзки за фокусиране на SWOT анализа и нейната стратегическа част.

Използваните термини са тези от регламентите.

1. ОБЩ ПРЕГЛЕД

1.1. Ресурси за развитие на рибното стопанство

Водните обекти, в които се осъществява преобладаващата стопанска дейност на сектор рибно стопанство на България, са: териториалните морски площи покрай крайбрежната ивица на Черно море с обща дължина 378 км. и обща площ от 6506 км² и сладководните водоеми¹ с обща площ около 650 км².

Общата дължина на вътрешните за страната реки е 20 231 км с водна повърхност около 150 км². Река Дунав определя северната граница на България, дължината ѝ в българския участък е 472 километра, започва от устието на река Тимок р.км 845,650 и завършва на р.км. 374,100 гр. Силистра. Реката се явява северна граница на седем български области: Видин, Монтана, Враца, Плевен, Велико Търново, Русе, Силистра.

В страната са изградени над 2500 язовира, като около 250 от тях са държавни. Държавните язовири са по-големи – общата им водна повърхност възлиза на около 300 км², и обхващат почти половината площ на всички сладководни водоеми. Част от язовирите са изградени за целите на енергетиката; на друга част основното предназначение е било да участват в поливната система на страната, а трета част са били изградени за целите на аквакултурата.

Данните показват неоползотворен потенциал за развитие на аквакултурата във вътрешните водни тела, по река Дунав и Черно море, но липсва единна карта, която да определи каква площ от крайбрежната ивица на Черно море, река Дунав и територията на сладководните водоеми е подходяща за развиването на аквакултури, и при какви условия. Ползваемостта за целите на аквакултурата следва да се установи след отчитане на ограниченията за ползване, произтичащи от (1) други ползвания на същата или съседни територии – за енергийни цели, за поливно дело, за отбрана, за сигурност при бедствия и аварии, за активен туризъм и др.,

¹ Включват р. Дунав, вътрешните реки, естествените езера, язовирите и рибовъдните стопанства.

както и от (2) евентуални ограничения, свързани с опазването на околната среда, биоразнообразието, общественото здраве и др.

1.2. Динамика на развитие на сектор Рибно стопанство

Данните на НСИ за сектор Рибно стопанство са на база финансовите отчети на предприятията. Данните от тези отчети в периода 2008/2011 година показват увеличаване на броя на икономическите оператори във всички браншове на сектор „рибно стопанство”, и по-точно: „океански и морски риболов” (16/36) , „черноморски риболов” (9/12), „развъждане на риба и други водни организми в солени басейни” (12/24) „развъждане на риба и други водни организми в сладководни басейни” (133/204), „преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия” (33/34). Най-голямо е увеличението на предприятията в „океански и морски риболов” (225%), най-малък – в „преработка и консервиране на...” (103%) (вж. Табл.1).

Таблица 1. Динамика в броя на предприятията и заетите лица за периода 2008-2011 г.

	Брой предприятия				Заети лица			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
03 Рибно стопанство	225	225	256	276	492	568	672	703
03.1 Риболов	37	37	45	48	66	87	91	87
03.11 Океански и морски риболов	26	26	31	36	40	73	70	76
03.12 Черноморски риболов	11	11	14	12	26	14	21	11
03.2 Развъждане и отглеждане на риба и други водни организми	188	188	211	228	426	481	581	616
03.21 Развъждане и отглеждане на риба и други водни организми в солени басейни	15	15	22	24	36	47	67	70
03.22 Развъждане и отглеждане на риба и други водни организми в сладководни басейни	173	173	189	204	390	434	514	546
10.20 Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия	36	36	34	34	1336	1339	1348	1311

Източник: НСИ

Броят на зетите изчислен във ФТЕ в „океански и морски риболов” нараства почти двойно („океански и морски риболов” 190%), но в бранша „черноморски риболов” спадът е драстичен до 42,3% от стойностите през 2008 година. Броят на зетите през 2011 година в соленоводни и сладководни аквакултури расте съответно с почти 45% и 94% спрямо стойностите през 2008 година, а в преработката се поддържат почти същите нива – 98% от заетостта през 2008 година (табл.1).

Финансовите показатели за дейността на браншовете показват най-неблагоприятни тенденции за бранша черноморски риболов, и соленоводните аквакултури. По-слабо влошаване се отчита за показателите на преработващата промишленост.

Таблица 2. Динамикана финансовите показатели на рибното стопанство

	Произведена продукция, хил. лева		Приходи от дейността, хил. лева		Нетни приходи от продажби, хил. лева		Разходи за дейността, хил. лева		Финансов резултат, хил. лева	
	2008	2011	2008	2011	2008	2011	2008	2011	2008	2011
03 Рибно стопанство	13809	22764	16 991	27620	11951	21357	16 267	24183	575	2936
03.1 Риболов	1767	1581	2 148	1838	1373	1411	2267	1577	-129	212
03.11 Океански и морски риболов	837	1512	937	1759	542	1332	..	1482	-1	230
03.12 Черноморски риболов	930	69	1 211	79	831	79	..	95	-128	-18
03.2 Развъждане отглеждане на риба и други водни организми	12042	21183	14843	25782	10578	19946	14000	22606	704	2724
03.21 Развъждане отглеждане на риба и други водни организми в солени басейни	..	2559	827	3535	..	2533	866	3669	-48	-147
03.22 Развъждане отглеждане на риба и други водни организми в сладководни басейни	..	18624	14016	22247	..	17413	13134	18937	752	2871
с Преработваща промишленост	47733723	48064837	52022373	52734491	46709525	47713015	51729739	51175858	1377	1340199
10 Производство на хранителни продукти	6051375	6740709	7421890	8051627	6468498	7420888	7220023	7878820	160912	137255
10.20 Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без ястия	59170	55870	67516	66343	57704	56111	62 014	62914	5036	3223

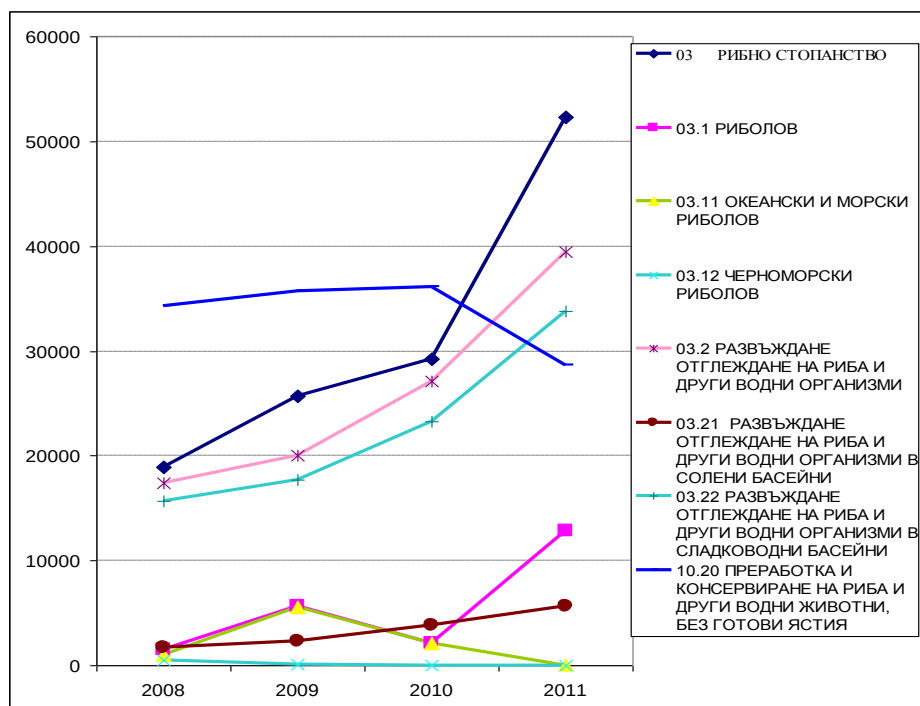
Източник: НСИ

В периода 2008-2011 г. най-силно се развиват рибните стопанства на областите София, Бургас, Пловдив и Стара Загора където се отчита увеличаване броя на предприятията, финансовите резултати и заетостта. Много силно подобряване на показателите има и за област Монтана, без обаче да се увеличава броят на предприятията.

Най-значим спад в развитието на рибното стопанство се наблюдава за областите Плевен, и В. Търново, Русе, Хасково и в по-малка степен за Сливен.

Дълготрайните материални активи в сектора също отчитат нарастване (вж. фиг.1).

Фигура 1. Динамика на дълготрайните материални активи а периода 2008-2011 г.

Източник: НСИ

1.3. Външна търговия

В структурата на вноса най-голям остава дялът на *вносяната замразена риба* в размер 16537 тона (около 60% от общия внос през 2011 година); в него най-голям дял продължава да има вносът на *замразена скумрия* – около 11523 тона (67% от вноса на замразена риба). Размерът на *вносяните готови храни и консерви* от риба остава сравнително постоянен: през 2008 година са били внесени почти 2615 тона, а през 2011 г. - над 2580 тона.

В структурата на износа най-голям дял в общия обем заема *експортът на мекотели* – рапани и миди – над 40% през 2003 година² и около 46% през 2008 година³. През 2011 г., износът на мекотели формира 17,2% от общия износ на риба и рибни продукти като общият размер на износа спада до 1410 тона.

Таблица 3. Външно търговско салдо на търговията с риба и рибни продукти *

	Внос, т.	Внос USD	Износ, т.	Износ USD	Салдо, т.	Салдо USD
2003	23 185	16 723 434	5 773	9 660 070	-17 412	-7 063 364
2008	29 249	23 309 810	6 382	19 623 996	-22 867	-3 685 814
2011	28 026	68 729 300	8 202	29 090 000	-19 824	-39 639 300

* Данните са от Ситуационно - перспективен анализи на риби за 2004, 2008 и 2012 г. на МЗХ.

² 2641 т.

³ над 2928 т.

Данните от външната търговия с риба и рибни продукти показват влошаващо се търговско салдо в парично изражение, въпреки че изнесените количества в периода 2003-2011 година нарастват с над 42%, а внесените – с почти 21%.

Въпреки това делът на местно произведените риба и рибни продукти през 2011 в размер на над 17400 тона остава далеч по-нисък от внесените над 28000 тона риба и рибни продукти, т.е. местно произведените количества съставляват около 38% от баланса на общо произведените и внесените количества от над 45400 тона.

1.4. Потребление на риба и рибни продукти

По данни на НСИ в периода 2007-2011 се наблюдава тенденция на плавно нарастване на потреблението на риба и рибни продукти от домакинствата в страната от средно 4,7 до 5,4 кг на лице от домакинство, съответно за 2007 г. и 2011 г. Тези данни не включват количествата, консумирани в заведенията за обществено хранене. За сравнение, в периода 1999 – 2001 г. консумацията на риба и рибни продукти е била сравнително постоянна на далеч по ниско равнище: 3,3 кг средногодишно на лице от домакинствата.

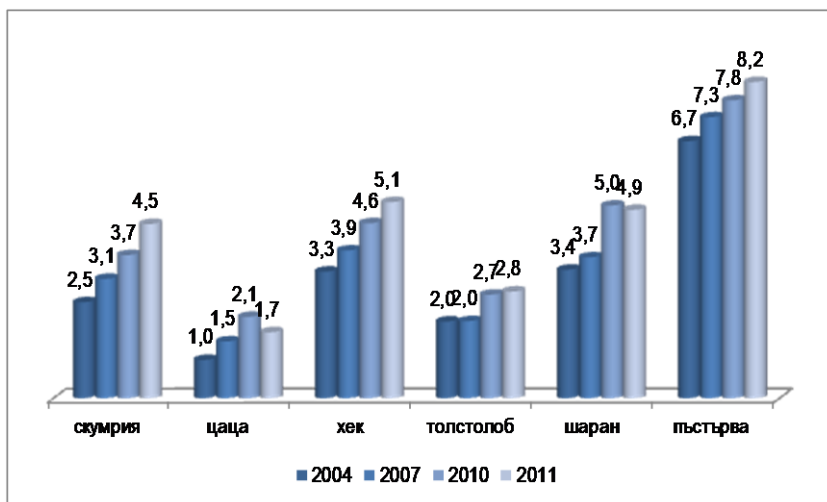
Общото количество консумирана риба и рибни продукти през 2012 г. в домашни условия и в заведенията за обществено хранене е, както следва: средно на домакинство 23.9 кг; средно на лице - 10.2 кг. От общата консумация най-голяма е консумацията на скумрия, шаран, дъгова пъстърва, бяла риба, бял и пъстър толстолоб, хек, цаца и пангасиус⁴. При основните стопански ценни видове в България⁵ най-голяма е годишната консумация на шаран, дъгова пъстърва, бяла риба, бял и пъстър толстолоб в домашни условия и в заведенията за обществено хранене; при тях средно на домакинство през 2012 г. е 11.8 кг., а средно на лице е 5.1 кг. Повече от половината консумирана риба и рибни продукти от домакинствата в страната се дължи на основните стопански ценни видове риба и аквакултури. Данните показват, че домакинствата основно се снабдяват с риба и други водни организми от магазини и пазари - 86,2%; около 6% (съответстват на около 180 хил. домакинства) се снабдяват с риба и други водни животни чрез риболов, а 4,4% декларират че не консумират риба и рибни продукти.

Около 75% от домакинствата считат, че ще повишат потреблението, ако цените се понижат от 10% до 20%. Това би означавало, че ако цените на пазара се понижат, консумацията на посочените основни видове риба е възможно да нарасне до 20.0 кг средно на домакинство, което спрямо посочените количества на стопански ценните видове, които домакинствата консумират, е повишение с 40 %. При същите условия консумацията средно на лице от домакинство ще нарасне от 5.1 кг на 8.5 кг или с 40%. Най-силно ще се повиши консумацията на традиционните шаран и пъстърва.

⁴ Данните са от представително проучване на НСИ през 2012 година: „Доклад за годишна консумация на риба и аквакултури от домакинствата и тяхното производство в България”, основаващо се на Проект, осъществен с финансовата подкрепа на Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”, финансирана от Европейския фонд по рибарство на Европейския съюз от основните и допълнителни рибни видове, както и уловените от семействата количества.

⁵ За основни стопански ценни видове за секторите „Риболов” и „Аквакултура” в България са определени: дъгова пъстърва, бял и пъстър толстолоб, бял и черен амур, шаран, сом и канален сом, бяла риба, руска есетра, сребриста каракуда, езерен рак, червеноперка, барамунди, черна морска мида.

Фигура 2. Еволюция в цените на едро за някои риби в периода 2004-2011, в лева*

* Източник: Ситуационно-перспективни анализи на МЗХ

Традиционно, основната част от консумацията на риба в домакинствата – главно на шаран, е около празника Никулден, през месец ноември, което обуславя времевата рамка на производствения процес и реализацията на продукцията от шарановите стопанства в страната.

Съпоставянето на данните за улова, производството, международната търговия показват, че потреблението на риба и рибни продукти в страната е почти 38,7 хиляди тона, което съответства на 5,3 кг./ч. при население от 7,3 милиона души.

Местно произведените риба и рибни продукти съставляват около 45% от консумираните (17,4/38,7 хиляди тон) и 38% от баланса на консумираните и изнесените количества (17,4/45,4 хиляди тона).

Според проучването на НСИ, количествата на консумираната от домакинствата скуприя надхвърлят общото количество на следващите консумирани по обем шаран и дъгова пъстърва, т.е. запазват се традициите в търсенето на по-евтини риба и рибни продукти.

Налице е нагласа за увеличена консумация на риба и рибни продукти при намаляване на пазарната цена и/или при повишаване на покупателната способност на домакинствата.

Същото се отнася и по отношение задоволяването на вътрешното търсене на риба и рибни продукти – въпреки че разполага с потенциал за развитие на аквакултурата България задоволява едва 45% от консумираните количества риба и рибни продукти, като нивото на потребление е в пъти по-ниско от средноевропейските нива на консумация

Все пак, ограничената покупателна способност на населението и липсата на традиции в редовното потребление на риба и рибни продукти ограничава вътрешното търсене на риба и рибни продукти, и то в сравнително ниските ценови сегменти.

1.5. Принос на рибното стопанство и свързаната преработка към икономиката на страната

Съпоставянето на макроикономическите характеристики на рибното стопанство към общите данни за България през 2010 година показва, че секторите аквакултура, риболов и свързаните преработки генерират незначителен дял в икономиката на страната.

Общо трите сектора са генерирали под 2,5 хиляди работни места (FTE) при средносписъчен

брой на заетите от 3052,8 хил. души, и средносписъчен брой на наетите 2242,6 хил. души през 2010 г.⁶

Приносът на сектора към brutната добавена стойност на страната е 0.7%.

Нетният принос на подсекторите към външната търговия през 2011 година е бил отрицателен – 39,7 милиона щатски долара или минус 55,8 милиона лева; през същата 2011 година външнотърговско салдо на България е било отрицателно от - 6 100.9 милиона лева.

Не на последно място, трябва да се отчете, че част от рибното стопанство на България се развива и създава поминък в граничните и по-периферни райони на страната, като допринася за развитието на преработващата промишленост и туризма, и в по-малка степен – за поддържането на заетостта в микропредприятия за съоръжения и оборудване за риболов. Голяма част от стопанисваните по екстензивен начин аквакултури предоставят на обществото и множество екосистемни услуги чрез подобряване параметрите на преминаващата през стопанствата вода, място за отдих или възстановяване, и/или предоставяйки място за почивка (и хранене) за различни (рибоядни) птици.

1.6. Научно-изследователски и развоен сектор, консултантски сектор, иновации

Научно-изследователският сектор в рибното стопанство е представен от следните институти и организация:

- **Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания при БАН (ИБЕИ).** Приоритетни направления в работата на Института, които имат отношение към устойчивото развитие на сектор рибно стопанство, са: подходи и методи за устойчиво управление на биологичните ресурси, включително изучаване на ресурсното значение на видове и съобщества, неизползвани по-рано; екология и биология на икономически и социално значими видове, включително подходи и методи за оценка, ограничаване на въздействието и регулиране числеността на видове-нашественици, вредители, паразити и други организми със значение за медицината, опазването на околната среда, селското стопанство, горското стопанство, рибовъдството, ловното стопанство, управлението на биоресурсите и други сфери на човешката дейност; разработка на подходи и методи за оценка на състоянието на биоразнообразието, биомониторинг и системи за биобезопасност.
- **БАН, Институт по океанология „Професор Фритьоф Нансен” - Варна⁷.** Областите на дейност на института включват: изследвания в областта на морската физика, химия и геология, археология, биология и екология на морето, хидродинамиката и литодинамиката на бреговата зона и океанските технологии; осъществява комплексен мониторинг на морската среда в териториално море и българската икономическа зона. Институтът подготвя квалифицирани специалисти в областта на морските науки; извършва консултантска и експертна дейност с приложение на резултатите от научните изследвания.
- **ССА, Институт по рибни ресурси, Варна⁸ (ИРР).** Институтът осъществяващ редовни изследвания в български териториални води. Понастоящем притежава база данни, събирани в продължение на много години и даващи възможност да се правят

⁶ При изчисляване на сумата са ползвани данните за заетостта в преработката от 518 FTE, виж таблица 3Б. Основни показатели за сектор ПРЕРАБОТКА.

⁷ <http://www.io-bas.bg/>

⁸ <http://www.ifrvarna.com/>

заклучения за главните промени на Черноморската екосистема за продължителен период от време.

- **ССА, Институт по рибарство и аквакултури, Пловдив (ИРА)**⁹. Институтът осъществява научно обслужване и оказва научно-методична помощ на рибопроизводителите в страната като предлага традиционни технологии за отглеждане на стопански видове риби и сладководни раци в различни поликултури, произвежда и продава укрепнали личинки, малки рибки и зарибителен материал от шаран, растителноядни и други видове риби. Всички те са с установен произход и добър здравословен статус. Учените предоставят специализирани консултации, изготвят експертни оценки и участват в програми за обучение. По Оперативна програма ”Развитие на сектор рибарство” 2007-2013 г. вече има реализирани проекти за рециркулационни системи за производство на хищни видове, преди всичко бяла риба и европейски сом. Тази тенденция ще продължи, защото месото на хищните видове риби е с много добри вкусовите качества, а пазарната им цена както в България, така и в чужбина, е доста по-висока в сравнение с останалите сладководни видове риба.

По време на проведената среща в Пловдив, ИРА изрази готовност за следните видове дейности, подпомагащи програмирането и изпълнението на ПМДР 2014-2020: (1) Сътрудничество между учените и бизнеса при решаване на теоретични и практически проблеми в областта на аквакултурата; (2) Подпомагане на държавни органи, чрез участие в разработване на нормативни и стратегически документи в сферата на рибарството и аквакултурата; (3) Научно-методична помощ, консултации и услуги за фермерите: (Изготвяне на технологични проекти; Изготвяне на хранителни планове и др.; Физико-химични изследвания на водата; Хидробиологични изследвания на водоемите; Химични изследвания на фуражите; Ихтиопатологични изследвания на риба и др.); (4) Снабдяване на фермери с качествен зарибителен материал; (5) Участие в национални програми за зарибяване на водоеми; (6) Мониторингови проучвания на водни обекти в страната; (7) Обучение на фермери в областта на аквакултурата.

- **Тракийски университет, Стара Загора**¹⁰. Университетът произвежда бакалаври и магистри в областта на: Екология и опазване на околната среда, Рибовъдство и аквакултури, Ветеринарна медицина. Освен това разполага с научни кадри, които могат да предложат консултантски услуги за бизнеса.

Независимо че в страната има изграден научно-изследователски сектор все още няма изградено достатъчно успешни партньорство между бизнеса и частния сектор, което да доведе до повишаване на добавената стойност на отрасъла чрез внедряване на технологични, организационни и продуктови **иновации**.

Основна цел на новия програмен период 2014-2020 е подкрепата за иновациите във всички сектори на стопанството. В Контекста на ПМДР 2014-2020 това изисква да се проучат възможностите за въвеждане на иновации в производствените технологии на риболовците, стопанствата за аквакултура и преработвателните предприятия, които да им позволят:

- да увеличат своята конкурентоспособност включително чрез по-висока производителност, и по-висока ресурсна ефективност и енергийна ефективност, както и чрез добавяне на стойност към продуктите и разнообразяване на икономическите дейности;

⁹ http://www.agriacad.bg/index.php?option=com_content&view=article&id=278%3A-----9-----&catid=34%3A2011-09-28-14-35-09&Itemid=28&lang=bg

¹⁰ <http://www.uni-sz.bg/>; <http://www.uni-sz.bg/index.php?q=node/872>; <http://www.uni-sz.bg/sites/userfiles/1/file/Prioritetni%20naprds.pdf>

- да минимизират въздействията върху околната среда, като непрекъснато намаляват отпадъците и емисиите си на парникови газове, и същевременно предоставят все повече публични услуги за местните екосистеми. Специално внимание трябва да бъде обърнато върху инвестициите, подкрепящи изпълнението на изискванията за забрана за изхвърляне на улов;
- да поддържат високите стандарти на опазване на общественото здраве включително чрез текущ мониторинг на производствените процеси за предотвратяване или неутрализиране на настъпили неблагоприятни бедствия и аварии.

Трябва да бъдат подкрепени иновациите, свързани със съхранението на морските ресурси, които водят по-специално до увеличена селективност и които въвеждат методи и техники, намаляващи въздействието върху морската околна среда, включително смекчаване на последиците от климатичните промени.

На този етап не са налични образователно-информационни материали, които да ориентират риболовците, както и предприемачите в аквакултурата и преработката за пазарните тенденции, нормативната база, възможните стъпки за едновременно придобиване на икономическа и екологична устойчивост и подходящите иновации чието внедряване в конкретните типове стопанства би повишавало едновременно икономическото и екологичното представяне на стопаните.

Паралелно следва да се подобрява развъдно-подобрителната дейност в областта на аквакултурата, като основен елемент на производителността и конкурентоспособността на стопанствата в сладки и солени води, както и нормативната база и институционалната готовност за сертифициране и мониторинг на стопанства за биологична аквакултура, и/или стопанства предлагащи екологични услуги.

Разработката на такива информационно-образователни помагала следва да се основава на широк кръг изследвания и проучвания на икономическите и екологичните показатели в различните типове риболовни участъци и стопанства в разнообразните условия, които България предлага (ниско и високо разположени язовири, реки, море).

Някои от идентифицираните научни звена разполагат със собствена база за изследвания и проучвания, но е препоръчително конкретните иновации да се тестват в пилотни стопанства и предприятия за което да се предвиди помощ по бъдещата ПМДР.

Финализираните разработки ще могат да се ползват след това както от самите предприемачи, така и за целите на специализирани консултантски услуги на място в риболовните участъци и стопанствата. Тяхното наличие би позволило и по-добро ориентиране на банковия сектор за предоставяне на специализирани кредити за конкретен тип иновации с доказани икономически ползи.

Направените изводи в Междинната оценка на ОПРСР 2007-2013 г. за **консултантския сектор** е актуална, която се потвърди и от направените срещи с бизнеса понастоящем. Фирмите нямат достъп до качествени и надеждни консултантски услуги за разработване на проекти. Консултантските фирми, разработващи проекти, са малко на брой и при част от тях има проблеми с качеството. Част от подаваните проекти не съответстват на изискванията, което определя връщането на проектите, понякога многократно. Проблем при някои е и качеството на технологичния проект. Част от експертите от сектора са на мнение, че някои от навлизащите фирми в сектора на аквакултурата са подведени от недобросъвестни консултанти или доставчици на оборудване и поради това вземат грешни инвестиционни решения. Този проблем може да има най-различни решения. Например, широко информирание на кандидатите за потенциалния риск, осигуряване на достъп до консултации за технологиите с финансиране по

техническата помощ, публикуване на типови задания за технологичен проект, който кандидатът да прилага към договора с консултанта, независима оценка на проекта от консултант, препоръчан или нает от браншова организация, участие на представители на браншовите организации в комисиите за прозрачност.¹¹

2. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА РИБАРСТВОТО

2.1. Рибни запаси и улови

Състоянието на запасите на стопански ценните видове в България е под високите нива, характерни за 70-те - 80-те години, но с определени положителни тенденции, без да може да се посочи конкретна оценка. Проучванията, провеждани от института по рибни ресурси във Варна (ИРР), върху по-важните биологични параметри показват, че те са в процес на възстановяване, след драматичния колапс в числеността на видовете в края на 80-те-началото на 90-те години. Редица показатели, като възрастова структура, темп на линейно и тегловно нарастване, кондиционен фактор, размножителен статус, състояние на новото поколение показват известно подобряване, на фона на общия екологичен профил на екосистемата.

Динамиката на уловите на повечето стопански ценни видове по българската черноморска шелфова зона показва понижение в сравнение с предходните години.

Екологичните промени в Черно море, както и прекомерното изземване, довеждат до намаляване на запасите на промишлените видове риби. Едни от главните причините за влошаване състоянието на запаса от ценни видове риби, както и на други водни организми в езерата и Черно море, са:

- Замърсяването на езерата с отпадъчни води от заводите, преработващите предприятия и селското стопанство;
- Наличието на нерегламентиран риболов;
- Липсата на зарибяване за поддържане на оптималните запаси във водоемите при условията на интензивен риболов, тъй като не е достатъчно единствено естественото възпроизводство на ресурса.

Поради затворения характер на Черно море, влиянието на климатичните изменения могат да бъдат съществени. Страната попада в зоната на засушаване. Намалява общото количество на валежите и на речния отток, особено ярко изразено в Черноморския район. Този факт се отразява неблагоприятно като цяло върху хабитатите край реки, езера, торфища, заблатени места и други влажни зони. По-нататъшното затопляне и засушаване на климата би оказало изключително неблагоприятно влияние върху видовото и хабитатно разнообразие в България.

- Влияние на климатичните помени са установени в заливните, крайбрежните и откритоморски води на Черно море пред българския бряг.
- Положителен тренд на зимните и летни температури е установен в западната част на Черно море през 1992 - 2000 г. В началото на XXI век тенденцията на повишаване на температурите се запазва. Варненският залив е значително засегнат от промяната в климата. Тъй като заливът е сравнително плитък, придънният воден слой също се повлиява от климатичните изменения.
- В във връзка с температурните промени и антропогенния натиск съществува риск от

¹¹ Междинна оценка на ОПРСР 2007-2013 г.

интродуциране и масово развитие на токсични микроводорасли¹² в Черно море. Във водите на Черно море са установявани микроводорасли, принадлежащи към списъка на UNESCO за токсични видове в планктона на океаните. Досега в Черно море не са регистрирани случаи на отравяния или стомашни проблеми, предизвикани от такива видове, с изключение на развитието на *Primnesium parvum* във водите на Варненско езеро през 60-те години, при което се наблюдава масов мор на риба.

Данните на Евростат за периода 1999-2009 г. показват значителни колебания както в общия улов на водни организми, така и в общото производство на аквакултурни видове в сладки и солени води.

Таблица 4. Улов и производство от аквакултура в периода 1999-2009 г., в хиляди тона живо тегло.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Улов	11	7	7	15	12	8	5	8	9	9	9
Аквакултура	8	4	3	2	4	2	3	3	4	5	8

Източник: Евростат

Данните показват сравнително постоянни стойности за уловите след 2003 година. Налице е много ниска степен на разнообразие и по отношение на видовете, съставляващи уловите, и по отношение на видовете съставляващи продукцията от аквакултура. Няма данни за развиване на аквакултура чрез отглеждането на водни растения, водорасли или други хидробионти.

По данни на ИАРА, през 2011 г. общият улов на риба и други водни организми от стопански риболов в страната възлиза на **9 634,5 тона**, от които 84,5% - в Черно море, 14% - във вътрешните водоеми и 1,4% - в река Дунав¹³. Не се извършва стопански риболов във вътрешните водоеми на страната, а уловът е осъществен чрез любителски риболов на основата на разрешителни¹⁴ за риболов (билети) издавани от ИАРА или регистрирани асоциации.

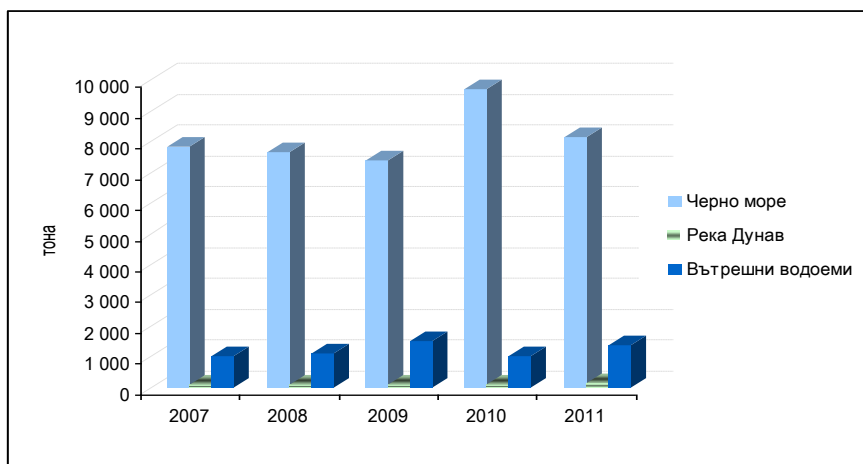
В някои години, през периода 2007-2011г., уловите сочат повишаване - барбуня, хамсия, сафрид, кефалови, попчета, лефер, паламуд. Не трябва да се забравя, че за българските улови определящи са не само размера на самия запас, а конкретните климатичните фактори, които обуславят начина на миграция и разпределение, както и присъствието на хищници в близката крайбрежна зона-делфини, лефер, паламуд и пр.

¹² След уточняване видовете водорасли ще бъдат изброени поименно.

¹³ МЗХ, Ситуационно-перспективен анализ на риби и други водни организми през 2011г. и прогноза за 2012г.

¹⁴ Общият брой на издадените разрешителните е бил около 202000 през 2012 година, той включва както разрешителни за седмица, месец или полугодие, така и разрешително за целогодишен любителски риболов.

Фигура 3. Улов на риба в периода 2007-2011 г., хиляди тона

Източник: ИРР, Варна

След увеличение на уловите с 20%, регистрирано през 2010 г., през 2011 г. общият улов на риба и други водни организми бележи спад с 10%, като все пак остава чувствително над нивата от предходните няколко години. Спрямо 2010 г. се наблюдава значително намаление на улова в Черно море, частично компенсирано от увеличение на този във вътрешните водоеми на страната и в река Дунав.

Уловът на *цаца* (3958 т.), *рапан* (3119 т.) и *сафрид* (395 т.) е съставлявал почти 78% от всички улови през 2011 година. Уловът се е осъществявал на основата на 2340 удостоверения за извършване на стопански риболов, издадени на 1009 бр. активни риболовни кораба.

Таблица 5. Улов на стопански ценни видове 2007 - 2012 г, в кг.

Значими стопански видове	Код	Улов 2007	Улов 2011	Улов 2012
Цаца	SPR	2 984 585.0	3 957 895.0	2 836 201.9
Сафрид	HMM	115 885.7	394 836.0	380 662.2
Паламуд	BON	895.0	8 257.0	96 099.6
Лефер	BLU	8 218.9	29 387.0	550 782.7
Морски кефал	MUF	5 844.9	14 687.0	24 702.2
Барбуна	MUT	12 595.0	176 199.0	131 488.3
Акула	DGS	23 978.0	81 014.0	28 692.7
Калкан	TUR	66 885.0	38 060.0	36 361.6
Рапан	RPN	4 309 989.0	3 118 868.0	3 793 386.0
Попчета	GPA	73 894.7	85 184.0	89 481.0
Морска лисица	RJC	3 562.0	93 434.0	68 587.7
Атерина	SIL	9 437.0	16 515.0	28 108.5

Източник: ИАРА

Рапанът (*Rapana venosa*) заема второ място след трионата (цацата) по улов. Високата му плодовитост през 80-те години на миналия век почти довежда до унищожаването на черната мида – основен вид в хранителния рацион на рапаната, както и естествен биофилтър на

черноморската екосистема. За кратко време почти всички мидени банки пред българския бряг са унищожени. През 90-те години на миналия век рапаната става хит в морското стопанство. Голямото изземване на този вид довежда до възстановяване на мидените полета пред българския бряг.

Данните за улова по сегменти на риболовния флот показват, че основните количества рапани и калкан се хващат предимно от съдовете с дължина 6-18 метра; при цацата основните улови се осъществяват от кораби с дължина над 24 метра.

Таблица 6. Улов на стопански ценни видове по сегменти на рибарските съдове през 2012

Значими Стопански видове	Код	< 6 м.	6 - 12 м.	12 - 18 м.	18 - 24 м.	24 - 40 м.	Общо 2012
Цаца	SPR	19 779.0	137 466.1	326 524.0	428 677.0	1 923 755.8	2 836 201.9
Сафрид	HMM	20 707.9	85 933.3	74 720.5	50 074.9	149 225.7	380 662.2
Паламуд	BON	14 461.8	76 177.8	4 120.0	0.0	1 340.0	96 099.6
Лефер	BLU	13 054.4	30 849.6	184 499.5	116 283.2	206 096.0	550 782.7
Морски кефал	MUF	17 315.4	7 013.1	303.7	0.0	70.0	24 702.2
Барбуня	MUT	6 466.5	10 643.8	99 024.1	12 561.3	2 792.6	131 488.3
Акула	DGS	1 486.0	12 457.1	13 230.6	864.0	655.0	28 692.7
Калкан	TUR	1 501.8	11 361.9	15 418.0	6 251.8	1 828.2	36 361.6
Рапан	RPN	159 871.0	1 402 759.6	1 726 538.8	408 265.6	95 951.0	3 793 386.0
Попчета	GPA	33 946.2	53 645.6	1 745.2	44.0	100.0	89 481.0
Морска лисица	RJC	213.9	18 105.6	32 241.5	16 360.6	1 666.2	68 587.7
Атерина	SIL	10 453.3	17 555.2	100.0	0.0	0.0	28 108.5

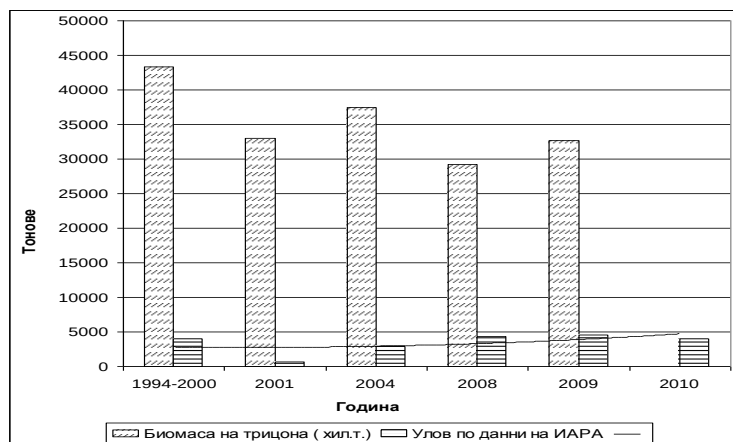
Източник: ИАРА

Въведени са квоти за улова на два вида черноморската риба: цаца и калкан. Квотният режим в Черно Море бе въведен след присъединяването на България и Румъния към ЕС през 2007 г. През 2012 г. квотите са били 43,2 тона за калкана и 8 032,5 тона за цацата, а съответно уловените количества са били 36,4 тона за калкана и 2 836 тона за цацата.

Цацата (*Sprattus sprattus*) се явява ключов вид за Черноморската екосистема; тя заедно с хамсията са най-многочислените, планктоноядни видове обитаващи пелагиала. Нивото на техните запаси зависи главно от състоянието на околната среда и приложеното риболовно усилие.

Независимо от наблюдаваните колебания в динамиката на запаса от трикона през последните години, предполагаемия запас в българската акватория на Черно море е до 50 000 тона. Годишните улови от вида са в приблизителен порядък от около 3 000 – 4 000 тона. Оценка на запаса са извършени на база данни за уловите, риболовно усилие и основно от провежданите трални снимки. Анализът на данните от изследванията и състоянието на риболовното усилие и ефективността на риболова на трикона показват, че при тези условия въздействието на риболова върху размера на запаса е незначително. Състоянието на запаса триконата, определено от тралните снимки демонстрира нейния сравнително добър статус.

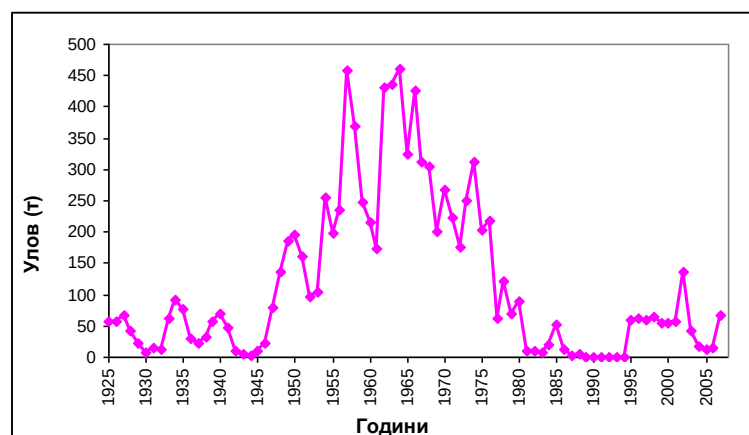
Фигура 4. Запаси и улов на трифона (цаца) в периода 1994-2010, хиляди тона

Източник: ИРР, Варна

Калканът е един от най-ценните видове риби в Черно море, обект на промишлен риболов, не само за България, а и за всички крайбрежни държави. Видът се лови основно чрез специализирани дънни хрилни мрежи, като българските улови от калкан са относително ниски и варират от 3 до 460.2 т през периода 1925 – 2007 г.

Фигура 5. Улов на калкан в периода 1925-2005, в тона

Източник: ИРР, Варна

Относно калкана, оценките показват относително невисоки запаси и влошена размерно-възрастова структура. Един от проблемите е незаконният, недеклариран и нерегулиран риболов. Мерките в тази насока са крайно наложителни. Те стоят във връзка и с големите нива на приулов на делфини (китоподобни) в дънно-прикрепените хрилни мрежи за калкан.

Анализът на статистическите данни показва, че през периода 1925 – 1947 г., уловите от калкан на България не превишават 100 т. През 50-те години на 20-ти век, уловите започват да нарастват, тъй като се въвежда нов метод за улов на калкан - чрез използването на дънни тралове. Величините на уловите поддържат относително високо равнище до 80-те години, след което се наблюдава силно изразена тенденция за редуциране на уловите, вероятно поради спад

в запасите му поради интензивната експлоатация.

Редуцирането на величините на уловите, както и липсата на системни научни изследвания върху калкана през последните 15 г., доведе до необходимостта от въвеждането на годишна квота от 30 т за 2007 г., 50 т за 2008 г., 2009 – 50 т, 2010 – 48 т, 2011 – 43,2 т и 2012-43,2 т., като превантивна мярка с цел съхраняване запаса на вида.

Последната от 7-те трални снимки в периода 2006-2009 г. за оценка на запаса от калкан чрез метода на площите, използващ пробонабиране, показва, че се наблюдава процес на възстановяване на популацията на вида след високото риболовно усилие, упражнено върху вида в началото на 2009 г., но въпреки това величината на биомасата на калкана е по-ниска в сравнение с периода 2007-2008 г. Преобладават индивидите на възраст 3+ 5+ години. Коефициентът на естествена смъртност по метода на Pauly показва стойност от 0,398 за мъжките индивиди, 0,106 – за женските и 0,378 за двата пола.

Таблица 7. Разтоварвания и съотношение F/F_t за калкан през 2012 година. *

Сегмент	Национални данни за разтоварвания на калкан 2012			
	Разтоварвания, kg	$F_{\text{тб}}s$	$F_{\text{тб}}s/F_t$ (Nat F_t)	$F_{\text{тб}}s/F_t$ (Nat F/F_t)
< 6 м.	1501,83	0,0078	0,052	1,25
6 - 12 м.	11305,85	0,0585	0,39	1,25
12 - 18 м.	15474,02	0,08	0,53	1,25
18 - 24 м.	6251,79	0,0323	0,22	1,25
24 - 40 м.	1828,16	0,0095	0,063	1,25

* Източник: Bulgarian Annual Report on efforts during 2012 to achieve a sustainable balance between fishing capacity and fishing opportunities (In accordance with EC Regulation 2371/2002 and 1013/2010 and format recommended by the STECF); индикатор B1

Изчислената средна стойност на CPUE през есенно-зимния период на 2009 г. има по-ниска стойност в сравнение с тези, изчислени за същия период при предходните изследвания през 2006 и 2007 г., и възлиза на 8,93 кг./ч.

Таблица 8. CPUE -за калкан и трифона за периода 2008-2009 година. *

	До 6 м.		6-12 м.		12-18 м.		18-24 м.		24-40 м.	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Калкан	30,55	41,44	81,51	73,03	115,99	149,21	214,43	305,25	251,66	95,08
Трифона	290,22	62,13	241,90	763,78	487,71	542,79	1202,32	1798,81	2444,43	2456,89

* Данните са от План за приспособяване на риболовното усилие 2012 г.

Данните за улов, съотнесен към риболовно усилие не са се променили значително през 2012 в сравнение с 2011, но все пак усилието за улов на калкан остава твърде високо за всички сегменти на флота с изключение на по-големите кораби.

Таблица 9. CPUE-за калкан и трифона за периода 2011-2012 година. *

	Оборудване	Сегмент	CPUE 2008	CPUE 2009	CPUE 2010	CPUE 2011	CPUE 2012
Цаца	Винтери и други капани; даляни (FPO)	LOA 0 - 6	422,44	49,79	150,94	63,5	104,21
		LOA 6 - 12	425	250,8	294,9	333,85	239,36
	Хрилни мрежи (GNS)	LOA 6 - 12	--	--	--	118	119,98
	Гриб (SB)	LOA 0 - 6	174,77	113,95	45,56	128,24	191,69
		LOA 6 - 12	195,1	142	74,63	93,03	91,76
	Пелагичен трал (OTM)	LOA 6 - 12	107,8	142,2	241,25	128,29	--
		LOA 12 - 18	790	1356,25	1967,54	582,12	1151,53
		LOA 18 - 24	1418,84	1650,86	656,99	592,06	1127,35
		LOA 24 - 40	2442,48	2457,01	2035,4	1846,63	1551,21
	Калкан	Хрилни мрежи (GNS)	LOA 0 - 6	30,4	32,5	21,86	28,62
LOA 6 - 12			58,32	53,91	34,5	43,29	29,44
LOA 12 - 18			125,26	71,62	65,48	46,49	42,78
LOA 18 - 24			83,05	95,86	102,95	34,47	69,89
LOA 24 - 40			--	--	250	110,69	104,6
Рапана	Други уреди (Other gears)	LOA 0 - 6	304,7	278,17	317,54	281,32	263,57
		LOA 6 - 12	465,5	520,7	571,6	489,45	467,26
		LOA 12 - 18	710,34	577,37	1229,87	1229,54	1754,49
		LOA 18 - 24	767,61	752,64	1098,29	1452,91	1868,73

* Източник: Bulgarian Annual Report on efforts during 2012 to achieve a sustainable balance between fishing capacity and fishing opportunities (In accordance with EC Regulation 2371/2002 and 1013/2010 and format recommended by the STECF)

Данните по биологичните индикатори В1 и CPUE показват, че ресурсите на калкан не се използват по възможно най-подходящия начин. При цацата, няма значителни разлики спрямо предходните години, освен известно подобряване в сегментите на риболовните съдове с дължина 12-18 и 18-24 м. При

По отношение **нивото на смъртността от риболова** на стопански ценните видове риба в Черно Море са налични следните научни данни¹⁵:

Калкан (Psetta maxima).

Общата средна смъртност (Z), изчислена по средните индекси на числеността на улова през 1960-1975 е 0,707, а оцеляването (S) - 0,493. Регионалните оценки на запасите квалифицират калкана като вид, чиито запаси се експлоатират неустойчиво, и въпреки въведените ниски допустими условия през 2008-2011 риболовната смъртност остава висока. Стойността на

¹⁵ ССА, Институт по рибни ресурси – ВАРНА, 27.06.2013 г.

коефициента на риболовна смъртност е най-високата към момента и възлиза на 1,00, което е 6 пъти по-висока от стойността на F_{max} . STEFC препоръчва преустановяване на улова от калкан в Черно Море¹⁶.

Трицона (Sprattus sprattus)

Последните регионални оценки на запасите и на основните популационни параметри показват че състоянието на популацията се е възстановило след спада през 90-те, поради високата численост на попълването през 1999-2001, и съответно биомасата и уловите постепенно нарастват в периода 2000-2011 достигайки нива сравними с тези от периода на висока численост. Запасът на този вид на регионално ниво се използва неустойчиво¹⁷ тъй като през периода 2009-2011 г. се наблюдава пик в стойностите на риболовна смъртност между 0.6-0.8. Стойността на $F=0,811$ през 2011 съответства на коефициент на експлоатация $E=0,46$, което надвишава референтната стойност $E \leq 0,4$ (FMSY pr_{90}). България усвоява под 45% от квотата на годишно допустимия улов в размер на 8032.5 тона годишно.

Меджид (Merlangius merlangius)

Средната стойност на M е в границите 0,65-0,70; за средна стойност може да се приеме $M=0,69$. Експлоатацията на запаса от меджид в Черно Море може да се счита за неустойчива. Ако запасът се експлоатира на ниво FMSY(1-4) = 0,4 то уловите през периода 2013-2014 ще бъдат съответно 4218 и 4971т.

Хамсия (Engraulis encrasicolus)

Популацията на хамсия е представена от два отделни запаса: черноморски и азовски. Черноморският има по-голямо промишлено и екологично значение. Коефициентът на риболовна смъртност е $F(1-3) = 1,295$ което надвишава нивото на експлоатация от $E \leq 0,4$, а коефициентът на естествена смъртност е $M(1-3) = 0,81$.

Сафрид (Trachurus mediterraneus)

Средната стойност на F_{2-6} от 0,7022 до 0,8992, средно 0,7271. През 1985-1988 когато запасите от черноморски сафрид дават високи улови от порядъка на 93741-141078 тона, предизвикват риболовна смъртност в рамките на 0,2867-0,4367, средно 0,3373. Всичко това налага необходимостта както от извършването на ежегодни оценки за състоянието на запасите на вида, съответно на допустимите годишни улови, така и за изясняването на причините (естествени антропогенни), обуславящи колебанията в числеността в новите поколения.

По отношение на *изхвърляния на нежелан улов* обратно във водите на Черно Море, на този етап не са налични данни нито от ССА, ИРР-ВАРНА, нито от БАН,ИО-ВАРНА.

Общите изводи от тази секция са, че рибните запаси на Черно море намаляват поради влошаващото се състояние на черноморските води - включително заради климатичните промени, увеличеното риболовно усилие от всички Черноморски страни.

Състоянието на запасите от калкан остава незадоволително, а той е сред видовете с най-висока цена за реализация и добавена стойност за българския риболовен сектор.

Всичко това води до намаляване на уловите на единица риболовно усилие, оттам на приходите

¹⁶ Според БАН, Институт по океанология, 25.06.2013 г. : „Групата счита, че запасите от калкан са подложени на преулов. РГ отбелязва че въпреки ниските нива на ОДУ в ЕС зоната в Черно Море (ИЗЗ) на България и Румъния риболовната смъртност остава на високи нива, без признаци за намаляване”.

¹⁷ Според БАН, Институт по океанология, 25.06.2013 г.: „Работната група счита запасът (от трицона) за устойчиво експлоатиран на ниво Черно Море.”

и нивата на печалба спрямо непрекъснато увеличаващите се нива на променливите разходи, най-вече заради увеличаващите се разходи за гориво за риболовните кораби.

2.2. Риболовен флот

- Сравнения с ЕС

По данни на Евростат и риболовния регистър на ЕС¹⁸, през 2010 г. риболовният флот на ЕС е възлизал на 83,796 съда с общ брутен тонаж от 1.75 милиона тона (GT) и обща мощност на двигателите от 6.47 милиона киловата (kW). **Участието на България в съвкупните показатели на европейския флот е както следва: 2,8% от риболовните съдове, 0,4% от брутния тонаж, малко над 0,9% от съвкупната мощност на флота.**

„Най-млад” по възраст е била флотът на България – около 20 годишна възраст, а „най-възрастен” е бил флотът на Словения – около 35 години средна възраст на съдовете (но не са били налични данни за Испания, Кипър или Гърция).

Работните места в сектора възлизат на 105700 FTE, като преобладаващата част от тях се падат на флотите на Испания (31%), Италия (21%), Португалия (16%), но не са налице данни за Гърция. През 2010 година броят на заетите е бил със 17,2% по-малък от броя на заетите през 2008 година. **България е допринесла с 2,7% за заетостта в сектора.**

През 2010 година са докладвани почти 3,85 милиона дни на море, от които 95% са били реални риболовни дни, увеличение от около 10% спрямо 2009 година, но данните не включват данни за Испания, Гърция и Естония. Преобладаващият брой на дните се пада на флотата на Италия. **Дните на море на България (около 16100) са около 0,4% от общия брой дни на море на флотата на ЕС.**

Потреблението на горива е възлязло на почти 2,5 милиарда литра, с 6% по-малко отколкото през 2009 година (не са включени данни за Гърция). **Общото количество гориво, употребено от риболовния флот на България, е нараснало с 1,3% спрямо 2009 г. до около 1,6 милиона литра, т.е. малко над 0,06% от общо употребеното гориво в ЕС.**

Разтоварванията през 2010 година са възлизали 4,4 милиона тона, на обща стойност около 6 милиарда евро. Най-голям дял от разтоварванията измерени в тонове има Дания – 24% от всички, но най-високи приходи е реализирала флотата на Испания – 31% от всички продажби (не са включени данни за Гърция). **Българското участие възлиза на 9,2 хиляди тона и 2,2 милиона евро, т.е. 0,2% от разтоварванията и 0,36% от продажбите.**

Финансовата позиция на риболовния флот на ЕС се възстановява от загуба на печалба през 2010 година. Общата добавена стойност възлиза на €3.4 милиарда (+5,7% спрямо нивото от 2009 година), брутната печалба €1.2 милиарда (+39,5%) и нетната печалба €288 милиона (увеличение от над €300 милиона сравнено с нивото от 2009 година). **Тези тенденции не се отнасят за флотата на България, която продължава да бъде на загуба през 2010 година.**

¹⁸ „The 2012 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet (STECF-12-10)”

Таблица 10. Основни показатели за РИБАРСКИ ФЛОТ на България

	2008	2009	2010	2011
Средногодишна заплата [€]	600	2001	860	
Заетост [FTE]	1507	1430	2889	1668 ¹⁹
БДС, [милиона €]	1,71	-0,21	-1,73	
Производителност на труда [€/FTE]	1180	-150	-600	
Оперативна печалба [%]	19.0	-59.8	-128.4	
Общ обем на продажбите [тона]				
Продажби [милиона €]	4.35	3.12	3.82	
Производителност на капитала	47.0	-81.8	-32.7	

Източник: Евростат

Данните за икономическото представяне показват неефективност и неконкурентност на Българския риболовен флот.

- Характеристика на българския риболовен флот**

Регистърът на риболовните кораби включва кораби, които извършват стопански риболов само в акваторията на Черно море. По-голяма част от риболовните дейности са съсредоточени в териториални води (в 12-милната зона).

Според Регистъра на плавателните съдове опериращи в река Дунав - 2012 г., по поречието на реката са регистрирани над 790 броя риболовни съда – само лодки с дължина 6-7 метра, като основната част от съдовете са регистрирани към пристанища Русе и Оряхово, съответно 562 и 90 броя; в пристанищата на Свищов и Сомовит са регистрирани общо едва 3 рибарски съда.

Към края на 2011 г. българският риболовен флот се състои от 2 336 кораба, от които 2 237 (96% от българския флот²⁰) са под 12 м., а уловите на тази група кораби представляват едва 32,41% от общия улов в Черно море. Сегментът на кораби с дължина между 24 – 40 м (общо 12) реализира 44,69% от улова за 2011 г. Риболовният флот в по-голямата си част се състои от стари и икономически неефективни кораби. Разходите за гориво при тези с дължина над 18 м представлява около 45-50% от разходите за дейността, като над 57% от всички плавателни съдове през 2011 г. са били ограничени от извършване на риболовна дейност, заради високите цени на горивото.

Към края на 2012 година, българският риболовен флот опериращ в Черно Море, се състои от 2366 съда с общ капацитет от 7 061 GT тонаж на съдовете и 61 366 kW мощност на двигателите. Около 95,5% от съдовете са с дължина до 12 метра. Средната възраст на корабите е 19 години, но в някои сегменти, 18-24 м., достига до 30 години²¹. Най-разпространения тип рибарско оборудване са фиксиранияте хрилни мрежи.

В периода 2007-2012 г. българският флот намалява за всички сегменти и по двата параметъра за риболовен капацитет – вместимост и мощност на двигателите.

¹⁹ Националната програма за събиране, използване и управление на данни в сектор Рибарство на ИАРА.

²⁰ По данни от годишния доклад на България за усилията през 2011 г. за постигане на устойчив баланс между риболовния капацитет и риболовните възможности

²¹ Според „Национална схема за изваждане от експлоатация на кораби от българския риболовен флот”, 2012 г.

Таблица 11. Тенденция в капацитета на риболовния флот 2007, 2010-2012 г.

Сегмент	31.12.2007			31.12.2010			31.12.2011			31.12.2012			Промяна 2012 / 2007		
	Брой съдове	GT	kW	Брой съдове	GT	kW	Брой съдове	GT	kW	Брой съдове	GT	kW	Брой съдове	GT	kW
0 < 6	845	601	6 594	762	546	5 943	773	554	5 987	805	582	6 507	-5%	-3%	-1%
6<12	1 595	3 464	42 173	1 471	3 199	39 925	1 464	3 164	39 730	1 466	3 129	39 444	-8%	-10%	-6%
12<18	66	1 273	8 625	67	1 308	9 275	62	1 200	8 403	64	1 227	8 853	-3%	-4%	3%
18<24	29	1 309	4 819	27	1 214	4 424	25	1 104	4 119	20	890	3 714	-31%	-32%	-23%
24<40	12	1 586	3 304	13	1 665	3 878	12	1 351	3 069	11	1 234	2 848	-8%	-22%	-14%
ОБЩО	2 547	8 233	65 515	2 340	7 931	63 444	2 336	7 373	61 307	2 366	7 061	61 366	-7%	-14%	-6%

* Източник: Bulgarian Annual Report on efforts during 2012 to achieve a sustainable balance between fishing capacity and fishing opportunities (In accordance with EC Regulation 2371/2002 and 1013/2010 and format recommended by the STECF)

Всяко увеличаване на капацитета (тонаж или мощност) поради вписване на нови рибарски съдове в Регистъра на корабите, е било компенсирено с отписване на поне същия капацитет.

Използването на капацитета през 2012 година показва подобрене в повечето сегменти на флота в сравнение с предишни години, което показва положително развитие на баланса между риболовен капацитет и възможности за риболов.

Таблица 12. Риболовна дейност на съдовете по сегменти през 2011 и 2012 г.*

	Сегмент	< 6 м.		6 – 12 м.		12 - 18 м.		18 - 24 м.		24 - 40 м.	
	Година	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Активни съдове	Брой	343	375	586	728	52	56	16	19	12	11
	Дни на море **	4 409	4 512	8 170	9 391	2 725	3 163	950	1 170	2 045	1 881
	Средно дни на море	12,9	12,0	13,9	12,9	52,4	56,5	59,4	61,6	170,4	171,0
Неактивни съдове	Брой	431	429	883	746	12	14	10	6	0	0

* Източник: Bulgarian Annual Report on efforts during 2012 to achieve a sustainable balance between fishing capacity and fishing opportunities (In accordance with EC Regulation 2371/2002 and 1013/2010 and format recommended by the STECF)

** “Дни на море” както са дефинирани в Decision 2010/93/EU.

През последните две години се наблюдава известно подобряване в използването на риболовния капацитет, измерено като среден брой дни на море: от 16 на 18 дни.

Таблица 13. Брой и риболовна активност на корабите през 2007-2009 и 2011-2012 г. *

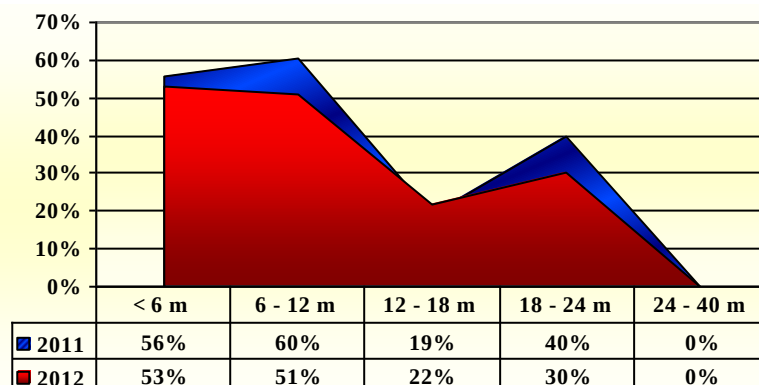
	Бр. кораби	Дни на море	Среден брой дни на море за кораб**
2007 г.	2547	8447	16
2008 г.	2548	11516	16
2009 г.	2306	13435	15
2011 г.	2366	18299	18
2012 г.	2366	20117	18

* Данните за 2007 и 2009 г. са от План за приспособяване на риболовното усилие 2012 г., а за 2011 и 2012 – от Bulgarian Annual Report on efforts during 2012 to achieve a sustainable balance between fishing capacity and fishing opportunities (In accordance with EC Regulation 2371/2002 and 1013/2010 and format recommended by the STECF)

** Изчислен на база активните кораби през годината

Фигура 6 показва намаляване в процентите на неактивните съдове във всички сегменти на риболовния флот.

Фигура 6. Процент на неактивните рибарски съдове през 2011 и 2012 г.

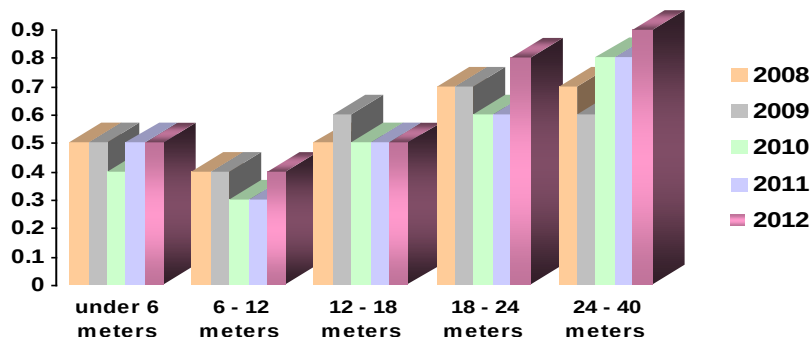
* Източник: Bulgarian Annual Report on efforts during 2012 to achieve a sustainable balance between fishing capacity and fishing opportunities (In accordance with EC Regulation 2371/2002 and 1013/2010 and format recommended by the STECF)

Повечето от съдовете до 12 м. се занимават основно с малки обеми риболов чрез фиксирани хрилни мрежи. Корабите с дължина над 12 м. използват предимно пелагични тралове.

Най-малките стойности за индикатора използване на капацитета са отчетени за съдовете от двата най-малки сегмента (под 12 метра). Те съставляват около 96% от флота, но извършват малък по обем риболов в крайбрежните води.

Общ преглед на ползването на капацитета в периода 2008 – 2012 е представен в следващата фигура*.

Фигура 7. Ползване на риболовния капацитет по сегменти на рибарските съдове през 2008-2012 г.

* Източник: Bulgarian Annual Report on efforts during 2012 to achieve a sustainable balance between fishing capacity and fishing opportunities (In accordance with EC Regulation 2371/2002 and 1013/2010 and format recommended by the STECF)

Общият преглед на ползването на капацитета в периода 2007-2012 показва подобряване или поне запазване във всички сегменти, което означава че усилията на България да постигне баланс между риболовния капацитет и възможностите за риболов са в правилната посока.

Анализът по социално икономическите индикатори в рибарството показват, че въпреки икономическата криза, секторът остава стабилен в социално- икономическо отношение през 2012 г.

Таблица 14. Икономически и социални индикатори през 2012 година *

Индикатор	6 м.	6-12 м.	12-18 м.	18-24 м.	24-40 м.
Инвестиция	299 768	604 045	543 134	186 826	158 449
Приход	149 402	1 318 981	2 014 701	1 163 366	982 249
Разходи за екипажа	21 476	471 447	511 482	151 202	200 975
Разходи за ремонт	31 362	158 928	176 677	80 365	68 936
Променливи разходи	58 626	348 798	669 256	464 680	476 406
Фиксирани разходи	19 188	88 943	63 648	31 809	14 526
Капиталови разходи	8 192	532 414	42 171	145 292	54 708
Работно място на пълно работно време FTE	428	1 575	265	101	67
Печалба	10 558	-281 549	551 466	290 017	166 697
Възвращаемост на активите	0.04	-0.47	1.02	1.55	1.05
Фиксирани разходи	19 188	88 943	63 648	31 809	14 526
Променливи разходи	111 464	979 174	1 357 416	696 247	746 317

BER²²	147 792	675 223	381 571	154 943	118 284
CR/BER²³	1.98	3.82	10.33	14.69	16.24
БДС	32 034	189 898	1 062 949	441 219	367 673
Възнаграждение за зает на пълно работно място FTE	50	299	1 928	1 504	2 990

** Източник: Bulgarian Annual Report on efforts during 2012 to achieve a sustainable balance between fishing capacity and fishing opportunities (In accordance with EC Regulation 2371/2002 and 1013/2010 and format recommended by the STECF)*

През 2012 година броят на активните съдове, които са били поне един ден на море, се увеличава спрямо предходната 2011 година с 18%: от 1010 на 1189. Заетостта измерена в единици за пълен работен ден (FTE) също се увеличава за всички сегменти с изключение на сегмента лодки до 6 метра, където е регистрирано намаление.

Сравнителните данни през 2009-2012 година относно ROI ²⁴(възвращаемост на активите) показват, че стойността му се увеличава за всички сегменти, с изключение на сегмента 6-12 м. Обяснението е, че това се дължи на намалелите инвестиции от страна на собствениците, с изключение на сегмента 6-12 м.

Печалбите (PROFIT) са положителни за всички сегменти, с изключение на сегмента 6-12 м. Обяснението е, че приходите от риболов не могат да покрият осъществените инвестиции от собствениците на съдове в сегмента 6-12 м. Тази невъзможност се засилва заради нарастването на променливите разходи (VARIABLE COSTS), преобладаващата част от които са разходите за гориво.

Индикаторът продажби²⁵ към равновесна точка на продажбите²⁶ (CR/BER) е > 1 за всички сегменти. Това показва, че са налице резерви при евентуални намалявания на приходите от дейността; това е така защото настоящата норма на възвръщаемост е по-голяма от точката за рентабилност на приходите, т.е. частта на съотношението CR/BER>1. Прагът на рентабилността показва в кой момент предприятието реализира загуба/печалба, и дали се покриват фиксираните разходи.

В периода 2008-2012 година в сектор Рибно стопанство на България, е регистрирана само една трудова злополука довела до временна нетрудоспособност²⁷.

Общите изводи от данните за риболовния флот са, че въпреки постепенното му реструктуриране в периода 2010-2012 година, той продължава да страда от структурен дисбаланс по отношение на рибните запаси в Черно Море. Това е видно от все още значителния брой на неактивните съдове в сегмента до 12 метра, които са сред основните ловци на калкан и рапан. Значителен дял неактивни съдове има и в сегмента 18-24 метра, главно заради високата възраст на корабите и икономическата им неефективност при

²² Break even revenue = total income*(vessel costs + depreciation costs + interest payments)/ (total income – [fuel costs + other running costs + crew share])

²³ Current revenue / Break even revenue ; CR = total income (per fleet segment)

²⁴ ROI is an indicator, which shows the return rate of the investments, made during the year, i. e the profitability only of the investments, but not the total profitability of the enterprise, which is quotient of the realized profit and the realized incomes during the year.

²⁵ REVENUE = landings + other income.

²⁶ BER = break even revenue

²⁷ Според писмо на Изпълнителна Агенция „Главна инспекция по труда” от 27.06.2013 г.

риболова. Наличието на голям дял бездействащи и неоползотворени плавателни съдове в българския риболовен флот, изглежда, че е резултат от структурен проблем и следователно България се поканва да адресира това предизвикателство.

От друга страна, капацитетът за улов на цаца изглежда недостатъчен предвид факта че България не успява да изпълни и наполовина годишната квота за улов на цаца.

Финансово-икономическото представяне на флота е задоволително, но интензивността на инвестициите в някои сегменти е недостатъчна за поддържане изправността на корабите, и подобряването на съотношението на променливи разходи към общите приходи.

По данни от интервютата преобладаващата част от корабите се нуждаят от допълнителни инвестиции в енергийната ефективност, подобряване хигиената, селективността на оборудването, условията на труд.

Интервютата показват също значителни липси по отношение на инфраструктурата свързана с рибарството; състоянието на пристанищата и лодкостоянките продължава да е незадоволително и като правило не предоставят нито възможности за първи продажби – на много места липсва достъп до електрически ток и питейна вода, нито за заготовка и обработка на улова, нито дори условия за риболовен туризъм.

2.3. Рибарски пристанища, кейове за разтоварване и покрити лодкостоянки

• Състояние и характеристика

Към края на 2012 г. в България има регистрирани 11 рибарски пристанища, четири в Северното и седем в Южното Черноморие. Пристанищата са стари и амортизирани, условията не отговарят на европейските хигиенно-санитарни изисквания. Липсват обособени места за сортиране и заготовка, както и търговски площи и места за съхранение.

Състоянието на прилежащите крайбрежни ивици, пристанищата, и, в още по-голяма степен, лодкостоянките ги прави непривлекателни за развитието на риболовен туризъм – липсват вода и електричество, тоалетни, указания и информационни центрове за ориентирване на туристите.

Основните пристанища, които се ползват от рибарите за разтоварване на уловите, са тези в Балчик, Варна, Созопол и Несебър. Все пак, по данни на ИАРА, през 2012 година са осъществени 22090 разтоварвания на 77 черноморски пристанища; на 36 от тях са осъществени повече от 100 разтоварвания през годината, а на 47 - повече от 54. Над 90% от обема на разтоварванията се осъществяват на 13 пристанища, като всяко от годишно разтоварените количества надхвърля 100 тона риба и рапани. Все пак, основния обем на разтоварванията (>67%) се осъществява на общо пет пристанища в следния низходящ ред: Созопол, Несебър, Север Експорт, Родоп 1, Каварна.

Освен по-големите пристанища, на които се извършва над 90% от разтоварванията, за по-малките рибарски съдове изглеждат важни други 14 пристанища: Ахтопол, Бяла, Варна, Дуранкулак, Зеленка, Карантината, Отманли, Приморско, Родоп 2, Сливката, Траката, Устие Камчия, Чайка Бяла, Шабла. На тези пристанища през 2012 година са били извършени 5337 разтоварвания от общо 455 рибарски съда, като средният размер на разтоварването варира от 9,6 килограма за пристанище Карантината до 259 кг за пристанище Варна. Средният брой на разтоварванията на един кораб пък варира от 4,2 за Чайка Бяла до 42,8 разтоварвания на кораб за Сливката. Тази втора група пристанища изглежда по-значима от социална гледна; възможно е тяхното благоустрояване да засили потенциала за развитие на туризма, а оттам и за диверсификация на местната икономика. Възможно е да бъдат ползвани и като критерии за определянето на рибарските райони, подходящи за ВОМР чрез МИРГ.

Освен черноморските пристанища, според Регистър на плавателните съдове опериращи в река

Дунав - 2012 г., по поречието на река Дунав има 7 пристанища в територията на Видин, Лом, Оряхово, Русе, Свищов, Сомовит. Общият брой на регистрираните към тях рибарски съдове възлиза на над 790 броя, като основната част от съдовете са регистрирани в Русе и Оряхово, съответно 562 и 90 броя; в пристанищата на Свищов и Сомовит са регистрирани общо едва 3 рибарски съда. Разтоварвания се извършват и на други второстепенни пристанища и лодкостоянки, включително в Монтана, Козлодуй, Тутракан и други. Засега не са налични по-обхватни данни за разтоварванията на риба по Дунавските пристанища.

- **Основни проблеми**

Състоянието на крайбрежните ивици, на пристанищата и лодкостоянките пречат за възползването от потенциала за повишаване дохода на рибарите при преки продажби, повишаване на пазарната им сила при търговските преговори поради събиране на по-големи количества и изчакване за по-добри ценови равнища на офертите, и/или поради стартирането или развитието на туристически дейности.

Няма цялостна концепция за развитието на рибарската инфраструктура и приоритетните области на инвестициите, които да подпомогнат потенциалните кандидати и процеса на избора на проекти. Липсват указания за изискванията към местата за разтоварване на улови, така че подготвяните проекти да отговорят на санитарно-хигиенните стандарти. Приетите правила за прилагане на мярката (условия за допустимост, критерии и метод за избор на проекти) не съответстват напълно на спецификата и целите на мярката, и не гарантират насочване на средствата към приоритетни проекти.

Проблем има също и при кандидатстването за инвестициите за изграждане и модернизация на рибарски съоръжения на брега на р. Дунав. Подходящите за изграждане на брега на реката малки временни пристанища (понтони – плаващи пристанища) не са включени в Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанища в Р. България. Необходима е промяна в Закона (вече са 39 Наредба №23/07.09.2010 г. и Заповед № РД-146/28.02.2011 г. за прием на проекти, започнали консултации по въпроса). В допълнение към това, собствеността на земята по р. Дунав е публично-държавна собственост, т.е. общините не могат да участват (с апортни вноски) в такива проекти. Има нагласи и очаквания това да се промени и тя да стане публично-общинска собственост, но не може да се прогнозира, кога ще стане това.

2.4. Проблеми и потенциал за развитие в периода 2014-2020 година

Прегледът на наличните данни за развитието на сектор риболов в Черно море, както и от проведените анкети и интервюта, идентифицира следните основни проблеми през развитието на сектора, както са групирани в няколко по-основни групи от предизвикателства.

- **Състояние на Черно море, Дунав и рибните запаси**

Черно море е средишно за множество държави. Поради вливащите се замърсени реки състоянието му не е добро заради увеличаващите се нива на сероводород, които намаляват средата за живот на множество животински и растителни видове, но и поставят проблеми пред развитието на аквакултури в определени зони на българските крайбрежни води. В българската акватория е налице и замърсяване с твърди отпадъци – по данни от интервютата, понякога трал може да извади до 1 тон твърди отпадъци, които след това се връщат в морето.

Състоянието на река Дунав също не е добро; като цяло намаляват рибните запаси, в някои от българските участъци на крайбрежието на реката се натрупват наноси и тиня, които пречат за развитието на риболова.

България разчита на улова на малко на брой морски видове, с огромно преимущество между 70-90% са уловите от цаца и рапан в общите годишни количества на улова.

Рибните запаси в Черно Море като цяло намаляват. Това се отнася и за запасите от калкан, за чийто улов е наложена национална годишна квота. За сравнение- годишните улови на цаца не успяват да достигнат дори половината от годишната квота на която България има право – обикновено над 8000 тона.

- **Организация на сектора**

Акваторията на Черно море се ползва за множество разнообразни цели: за риболов, за туризъм, за транспорт, за целите на отбраната, за добив на природни богатства, евентуално в недалечно бъдеще – за пренос на газ по фиксирани тръбопроводи и т.н. Всички тези дейности следва да се осъществяват при спазване на засилващи се изисквания за опазване на околната среда и биоразнообразието, включително чрез налагането на конкретни ограничителни режими на горните дейности. Към момента няма изготвена карта която да служи като основа за дългосрочно планиране и регулиране на горепосочените често конфликтни дейности, която карта да обхваща едновременно акваторията и крайбрежните зони на сушата.

Данните за улова по сегменти на риболовния флот показват, че основните количества рапани и калкан се хващат предимно от съдовете с дължина 6-18 метра; при цацата основните улови се осъществяват от кораби с дължина над 24 метра.

Около 96% от българския флот са под 12 м., а уловите на тази група кораби представляват едва 32,41% от общия улов в Черно море. Сегментът на кораби с дължина между 24 – 40 м (общо 12) реализира 44,69% от улова за 2011 г.

Налице е структурно несъответствие между риболовните активи и възможностите за риболов: най-голям дял на неактивните съдове през годината е налице сред сегмента съдове с дължина до 12 м., а това е част от сегмента на корабите между 6-18 метра, които специализират в улова на рапан и калкан.

По-голямата част от уловите на цаца се осъществяват от общо 31 кораба с дължина над 18 м, а от тях 6 кораба в сегмента 18-24 м. са били неактивни през 2012 г., вероятно заради неефективност поради твърде висока възраст на съдовете (над 30 години). Налице е дисбаланс, при който има свръх капацитет за риболов в сегмента ловуващ рапан и калкан и недостиг на капацитет в сегмента ловуващ цаца. На този етап няма яснота дали вътрешния пазар може да поеме евентуално увеличение на количествата уловена цаца, както и дали част от новите улови могат да бъдат ползвани за други цели извън човешката консумация.

В сектора не съществуват Организации на производителите (ОП) по смисъла на европейското законодателство (съгласно Регламент на Съвета № 104/2000).

Допълнителни трудности пред развитието на рибарството са свързани със затруднения достъп до финансови ресурси, което възпрепятства инвестициите и въвеждането на иновации. Слаба е връзката с научните среди, затруднен е достъпа до консултации за подходящите методи на работа.

Голяма част от пристанищата и лодкостоянките са незаконни – те са изградени на държавна собственост и са с неуреден статут. Легитимирането им преминава през дълга и сложна процедура свързана с промяна на собствеността върху земите на които са изградени. Това предопределя незадоволителното състояние на пристанищната и пазарна инфраструктура за първа продажба; липсват условия за заготовка и обработка на рибата, няма национални или регионални борси за риба и рибни продукти, условията за туризъм по повечето от пристанищата и лодкостоянките са лоши - те са неблагоустроени, липсва електричество и вода, крайбрежната зона е недостатъчно облагородена за изискванията на туристическия бранш; самите обекти не присъстват с обособени туристически продукти в специализираните каталози

на туроператорите. Всичко това отнема от потенциала за генериране на допълнителни доходи особено у по-малките риболовци от семеен тип.

На малките пристанища липсват съоръжения за ремонт на риболовни съдове. Липсват съоръжения позволяващи приемането и сепарирането на твърди отпадъци от морето, с цел по-нататъшното им рециклиране или депониране.

По ОПРСР (2007-2013), са проведени промоционални кампании по риболовците и техните сдружения не са се проявили активност в тях. Достъпът до изгодни кредити от банковия сектор за модернизация е затруднен.

• **Състояние на риболовния флот**

В българския риболовен флот преобладават корабите на възраст около 20 години, но в някои сегменти средната възраст на корабите надхвърля 30 години. Състоянието им може да се характеризира със слаба икономическа жизнеспособност заради енергийна неефективност и нарастващ дял на променливите разходи свързани с повишаването на цените на горивата. Като цяло флотът е с недостатъчното оборудване и ниска селективност на риболовните уреди, използват се методи на риболов с негативно въздействие върху морската среда.

Поради горния комплекс от причини, интересът към рибарската дейност спада заради лошите условия на труд, ниската доходност на професията, липсата на възможности за допълнителна квалификация на заетите в сектора.

Потенциалът за развитие на българския риболов е в следните няколко направления: (1) повишаване на рибните запаси и тяхното разнообразие, (2) реструктуриране и модернизиране на риболовния флот, (3) подобряване на пристанищата/пазарната инфраструктура за първа продажба, както и на възможностите за съхранение и обработка/преработка на продукцията, (4) развитие на допълнителни дейности от риболовците на техните кораби и на сушата.

Справянето с проблемите може да се осъществи чрез реструктуриране/модернизиране на риболовния капацитет и възстановяване на видовото разнообразие на морската фауна, диверсификация на дейностите в и извън сектора, добавянето на стойност към собствения улов и пряката му продажба, повишаването на квалификацията и нивото на информираност на заетите в сектора, подобряването на инфраструктурата за нуждите на рибарството. Необходимо е да бъдат подкрепяни иновации, свързани със съхранението на морските ресурси, които водят до увеличена селективност и които въвеждат методи и техники, намаляващи въздействието върху морската околна среда.

В тази връзка е необходимо да бъде насърчавано екологосъобразното рибарство, водещо до подобряване на околната среда и биологичното разнообразие. Необходимо е подпомагането на дейностите по управление, възстановяване и наблюдение на обекти по Натура 2000, както и дейности, свързани с риболова по отношение на Натура 2000, въз основа на изготвяната карта на защитените зони в акваторията на Черно море.

*За подобряване на биооразнообразието и рибните запаси е необходимо и изграждане на изкуствени рифове с екологична цел - увеличаване на видовото разнообразие на зоо и фитобентоса; възстановяване на екологичното равновесие на дадена акватория, чрез развитието на макрофити и способността им да концентрират в талусите си множество нетипични за средата елементи. **Необходимо е и зарибяване** за поддържане на оптималните запаси във водоемите при условията на интензивен риболов, тъй като не е достатъчно единствено естественото възпроизводство на ресурса.*

Необходимо условие при използването на морските биологични ресурси е всички управленски

мерки, насочени към съответния ресурс, да бъдат съобразени със съвременното състояние на запасите както в национален, така и в регионален мащаб. Това налага извършването, както в български води, така и за цялата акватория на Черно море, на оценки на запасите, получени чрез прилагането на различни аналитични методи, използващи дълги серии от статистически данни за реализираните улови и съответните риболовни усилия, размерна и възрастова структура на популациите и пр.

Наред с това е необходимо да се извършват и по-задълбочени и цялостни проучвания върху ихтиофауната на езерата и българското Черноморие, като цяло и използването на резултатите от тях при управлението на рибните ресурси, както и мониторинг за състоянието на рибните ресурси, интензивността на експлоатация, както и екологично-ориентирано развитие на риболова - изследвания за определяне запасите на пелагичните видове хамсия и сафрид за периода 2007-2011г. не са провеждани.

3. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА АКВАКУЛТУРАТА

3.1. Сравнения с ЕС

Данните за аквакултурата на 13 държави²⁸ на ЕС показва, че секторът на 13-те държави генерира почти 1 милиард евро БДС. Ако се приеме, че икономическата структура е валидна за всичките 27 държави-членки, тогава общата БДС за ЕС-27 би възлизала на 1,5 милиарда.

Данните на 12 държави за приходите преди данъци и лихви (ЕВИТ) показват че секторът на аквакултурите се възстановява след като две години преди това бил на загуба (с изключение на Португалия и Румъния).

Производителността на труда според данните на 13 държави е била 33,800 евро / FTE през 2010.

Данните по индикатора за бъдещите очаквания²⁹ показва дали секторът инвестира повече в активите в сравнение с тяхната амортизация. Данните от секторите на 13 държави показват 5,3% на този индикатор, което означава че индустрията поддържа инвестициите и има позитивни очаквания за бъдещето.

В подсектора черупкови аквакултури работят над 7,4 хиляди стопанства през 2010 година. Средният размер на генерираната заетост е била 6,2 души (2 работни места на пълен работен ден – FTE). На ниво ЕС 90% от предприятията в този подсектор са микропредприятия.

Подсекторът сладководна аквакултура се характеризира с ниска производителност и ниска капиталова интензивност, а международната конкуренция оказва силен натиск на производителите в този подсектор. Все пак, заради преобладаващо екстензивния начин на отглеждане, подсекторът е значим и заради ролята на предприемачите в поддържането на околната среда и възможностите които предлага за отдих и почивка. През 2010 година под-секторът (ЕС-27) е реализирал продажби в размер на 0,31 милиона тона, а продажбите са достигнали 0,91 милиарда евро (€2 936/тон).

Съпоставката на наличните данни за сектор аквакултура на ЕС с наличните данни за България показват по-слабо представяне на сектора спрямо средноевропейските икономически резултати: средногодишното възнаграждение е ниско, броят на работните места (FTE) е по-нисък от броя на активните стопанства за аквакултура през 2011, икономическите показатели за дейността на стопанствата са отрицателни през 2008 и 2009 година, и стават позитивни едва през 2010 г.

²⁸ България, Кипър, Дания, Естония, Финландия, Франция, Ирландия, Малта, Португалия, Румъния, Испания, Швеция и Обединено Кралство.

²⁹ The Future Expectations Indicator (STECF, 2011)

Таблица 15. Основни показатели за сектор АКВАКУЛТУРА на България

	2008	2009	2010	2011
Средногодишно възнаграждение [€]	1797	2150	2325	
Заетост в сектора [FTE]	1100	1375	218	271 ³⁰
БДС [милиона €]	-13,89	-16,05	7,5	
Производителност на труда [€/FTE]	-12631	-11678	34384	
Марж на нетната печалба [%]	-243	-257	68	
Общ обем на продажбите [тона]	2907	3442	3748	
Продажби [милиона €]	73,7	88,3	96,0	
Производителност на капитала	-43,0	-77,5	101,5	

3.2. Състояние и значение на сектор аквакултура

Броят на стопанствата за аквакултура в страната нараства в периода 2008-2010 година: от 274 на 347. В периода 2010-2012 отново има увеличение до общо 388 активни предприятия, от които 42 са за морски аквакултури - черноморска мида. Броят на заетите (изчислени в FTE) спада рязко повече от 6 пъти след 2009 година, 1375 на 218 през 2010; през 2011 се наблюдава леко увеличение до 271 работни места на пълен работен ден.

Таблица 16. Структура на сектор аквакултура в периода 2008-2010 г*

	2008	2009	2010	2010/2009 (%)
Общ брой предприятия	274	336	347	3%
<6 служители	241	316	339	7%
6-10 служители	25	13	4	-69%
>10 служители	8	7	4	-43%
Заетост (FTE)	1100	1375	218	-84%
Мъже	801	930	187	-80%
Жени	309	445	31	-93%
Вложения и продукция (хил. тона)				
Фуражи	7,2	9,3	10,8	15%
Биомаса**	7,2	7,9	9,7	23%
Продажби	2,9	3,4	3,7	9%
Общи икономически индикатори				
Брой служители на предприятие (бр.)	4,0	4,1	0,6	-85%
Средна заплата (хиляди €)	1,8	2,1	2,3	8%
Производителност на труда (хил. €)	-12,6	-11,7	34,4	394%

* Източник: report to the stecf expert working group of the economic performance of the eu aquaculture sector (ewg 12-13) ispra, italy, 24-28 september 2012

**Използван е терминът „livestock”

В периода 2008-2009 г. се увеличава нивото на задлъжнялост, което може да се дължи на факта, че предприемачите са закупили зарибителен материал на кредит. Индикаторите, измерващи възвращаемост на инвестирания капитал (Return on Investment) и продуктивност на капитала

³⁰ Националната програма за събиране, използване и управление на данни в сектор Рибарство на ИАРА.

(Capital Productivity) показват много добри стойности през 2010 година в сравнение с предходните две. Възможното обяснение е свързано с факта, че закупеният на кредит зарибителен материал е бил уговян съгласно най-разпространените в страната технологии в продължение на две години, и е бил реализиран през третата година – 2010 г.

Продажбите са се увеличили с поне от 3,4 тона през 2009 година на 3,7 хиляди тона през 2010 г.; през 2012 година те вече достигат 4,4 хиляди тона.

Основната продукция през 2012 година е на дъгова пъстърва (2,1 хиляди тона / средно 7,12 лева за кг при първа продажба), черна морска мида (0,8 / 1,25), шаран (0,6 / 4,6), пъстър толстолоб (0,5 / 2,1), бял амур (0,05 / 4,03), руска есетра (0,05 / 11,65), балканска пъстърва (0,03 / 8,97).

Анализът на структурата на разходите показва най-голямо тегло на разходите за биомаса – 52% и фураж – 10% което е присъщо за екстензивна технология за отглеждане във вътрешността на страната и което е една от сериозните причини за общата неефективност на сектора.

Таблица 17. Икономическо представяне на сектор аквакултура в периода 2008-2010 г*

	2008	2009	2010	2010/2009 (%)
Общ приход (млн.€)	7,4	8,4	9,6	14%
Продажби	7,4	8,8	9,6	9%
Друг приход	0	0	0	
Субсидии	0	0	0	
Разходи (млн.€)	23,2	27,8	2,6	-91%
Заплати	1,8	2,5	0,4	-83%
Цена за неплатен труд	0,1	0,5	0,1	-81%
Енергийни разходи	0,4	0,4	0,1	-84%
Ремонт и поддръжка	0,4	0,4	0,2	-65%
Вложения: разходи за фураж	3,0	3,5	1,5	-57%
Вложение: биомаса**	16,5	19,5	0,3	-98%
Други оперативни разходи	1,0	1,0	0,1	-92%
Капиталови разходи (млн.€)				
Амортизация	0,6	0,7	0,3	-62%
Нетни финансови разходи	1,6	1,5	0,2	-86%
Нетни извънредни разходи	0,2	0,2	0,0	-86%
Активи (млн.€)				
Обща стойност на активите	38,2	26,0	6,6	-74%
Нетни инвестиции	5,3	1,5	0,8	-49%
Дълг	28,2	35,9	2,0	-94%
Икономическо представяне (млн.€, %)				
БДС	-13,9	-16,1	7,5	147%
Оперативен паричен поток	-15,8	-19,4	7,0	136%
Печалба преди лихви и данъци	-16,4	-20,1	6,7	133%
Нетна печалба	-18,0	-21,6	6,5	130%
Продуктивност на капитала (%)	-36,3%	-61,9%	113,2%	
Възвръщане на инвестицията (%)	-43,0%	-77,5%	101,5%	
Финансова позиция (%)	26,4%	-38,4%	69,9%	
Индикатор за бъдещи очаквания (%)	12,3%	3,2%	7,8%	

* Източник: REPORT TO THE STECF EXPERT WORKING GROUP OF THE ECONOMIC PERFORMANCE OF THE EU AQUACULTURE SECTOR (EWG 12-13) ISPRA, ITALY, 24-28 SEPTEMBER 2012

**Използван е терминът „livestock”

Все пак, данните показват, че от икономическа гледна точка отглеждането на пъстърви остава по-ефективно спрямо отглеждането на шаран.

Таблица 18. Икономическо представяне на сектор аквакултура на ниво сегмент в периода 2008-2010 г*

	2008	2009	2010	2010/2009 (%)
Шаран комбинирано				
Общ приход (млн.€)	1,2	1,3	1,1	-15%
Продажби (хил. тона)	1,6	0,5	0,7	46%
Пъстърва клетки				
Общ приход (млн.€)	2,7	3,7	3,9	7%
Продажби (хил. тона)	1,4	1,8	1,1	-36%
Пъстърва комбинирано				
Общ приход (млн.€)	1,9	2,3	2,6	13%
Продажби (хил. тона)	1,4	1,0	0,7	-23%

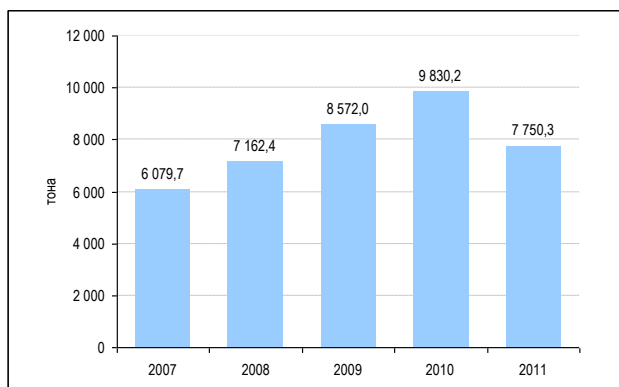
* Източник: *REPORT TO THE STECF EXPERT WORKING GROUP OF THE ECONOMIC PERFORMANCE OF THE EU AQUACULTURE SECTOR (EWG 12-13) ISPRA, ITALY, 24-28 SEPTEMBER 2012*

През 2011 година, при общо 388 стопанства за аквакултура количествата произведена пъстърва за консумация възлизат на 1535 тона, а на шарана – 1390 тона, на пъстър и бял толстолоб – общо около 1000 тона, на черна морска мида – 642 тона и т.н. През 2012 година, количествата продадена пъстърва на „първа продажба” възлизат на 2112 тона, а продаденият шаран възлиза на едва 619 тона.

Отчетеното през 2011 г. производство на риба и други водни организми за консумация възлиза на 5 531,6 тона – с 30,3% по-малко в сравнение с предходната година, като намаление се наблюдава при почти всички от отглежданите видове риба по данни на ИАРА.

Към края на 2012 година броят на аквакултурните стопанства е 388 (185 през 2003 година); 41 от тях са стопанства за морски аквакултури в Черно море – предимно за отглеждането на черна морска мида. Общата водна площ на стопанствата е около 55 км², което е незначителен дял на ползване спрямо 6506 км² от морската 12-милна ивица, и общата площ от 650 км² на сладководните водоеми.

Фигура 8. Производство от аквакултура в периода 2007-2011 г., хиляди тона*

Източник: *Ситуационно-перспективен анализ за риба и рибни организми, МЗХ*

* Включва производството на зарибителен материал

Аквакултурните стопанства са разположени предимно във вътрешността на страната – по

поречието на река Дунав няма функциониращи стопанства. Близко 60% от територията на аквакултурните стопанства е концентрирана в пет области Пловдив, Добрич, Стара Загора, Варна, Бургас, а преобладаващата собственост върху ползваните обекти е държавна, с изключение за област Пловдив, където 34 обекта са общинска собственост, от общо 54 ползвани обекта. Стопанствата в Благоевград и Смолян също са изключение, тъй като преобладаващата собственост върху обектите е частна; площта на тези стопанства е значително по-малка, около 60 декара.

Почти половината от 388-те аквакултурни стопанства са концентрирани в 7 административно териториални области (NUTS3): Пловдив (53), В.Търново (28), Ловеч(24), Бургас(23), Смолян(20), Варна(20) и Благоевград(19).

Основната част от рибата за консумация през 2011 година (>70%), е била произведена в четири области: Стара Загора, Пловдив, Смолян и Добрич; основната част от зарибителния материал (почти 80%) - в пет области: Смолян, Стара Загора, Бургас, Пловдив и Благоевград.

През 2012 година основните видове риба, отглеждани за консумация (5986 т.), са били *дъговата пъстърва, шаранът, пъстрият толстолоб и черната морска мида*. В значително по-малки обеми са били отглежданите руска есетра (278 т.; 4,6%) и бял амур (154 т.; 2,3%). Основните производства са на риба и мекотели в ниския и средния ценови сегмент: цените за първа продажба на миди са били 1,25 лв./кг., пъстър толстолоб – 2,1 лв./кг., на шаран – 4,60 лв./кг., на дъгова пъстърва – 7,12 лв./кг.

В общ план е валидна практиката вътрешните аквакултурни стопанства в по-топлите сладководни водоеми на равнинно-низинните части на България - отглеждащи предимно шаран, толстолоб и т.н., да използват екстензивни и полуинтензивни методи на производство на аквакултура. Това се предопределя и от състоянието на ползваните водоеми, които не позволяват садково отглеждане, поради недостатъчната си дълбочина или поради необходимостта от почистване на наслояваните с години наноси и утайки. Възможно е част от тези стопанства да преминат на биологични методи на производство на аквакултура, при условие, че пазарът е готов да поеме такива продукти.

В България се развиват и интензивни и суперинтензивни методи за отглеждане на риба, предимно на основата на проточни и садкови стопанства. Основната част от тези производства (предимно за дъгова пъстърва, но и в някои шаранови стопанства) е разположена в полупланинските и планински райони на страната, като проточните са захранвани от реки, извори, и/или сондажи, а садковите стопанства са разположени в по-дълбоки предимно държавни язовири.

Голяма част от пъстървовите стопанства разполагат с преработвателни мощности за обработка и охлаждане/замразяване на рибата, както и със складови бази.

В сектор аквакултура няма регистрирани организации на производителите.

По данни от Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство”, през 2012 година аквакултурните стопанства са поддържали 469 места на пълен работен ден (FTE); генерираната от тях БДС възлиза на почти 5 милиона лева, съответно БДС на работно място е била в размер на 10,594 лева.

3.3. Наличие на пазарен потенциал за рибата и рибни продукти. Оценка на капацитета на сектора и възможност за „свръхпроизводство”

България през 2011 година консумира около 45,000 риба и рибни ресурси.

Данните за улова, производството от аквакултура и за международната търговия на страната показват, че със собствен с улов и производство на аквакултура се задоволява по-малко от 50%

от настоящия пазарен потенциал на страната за потребление и износ на риба и рибни продукти.

В същото време консумацията на риба и рибни продукти остава най-ниска в ЕС, с пъти по-ниска от средното ниво на потребление за ЕС-27.

С оглед изпълнението на Общата политика по рибарство на ЕС, бъдещата ПМДР ще продължава да е насочена към подпомагане инвестициите в производството на аквакултури и намаляване натиска върху естествените популации на рибата и другите водни животни.

Техническото обновление, модернизацията на технологичните процеси, въвеждането на ресурсоефективни иновации и практики в сектора следва да увеличат икономическата ефективност и конкурентоспособността на предприятията, което да направи продуктите им конкурентоспособни на вносите.

3.4. Проблеми и потенциал за развитие на аквакултурата в периода 2014-2020 година

Прегледът на наличните данни за развитието на сектор аквакултури, както и от проведените анкети и интервюта, идентифицира следните основни проблеми през развитието на сектора, както са групирани в няколко по-основни групи от предизвикателства.

– Общо икономическо развитие на страната

Ниската покупателна способност на населението и високият дял на разходите за храна на домакинствата предопределят силна обвързаност на търсенето с ценовите равнища на предлаганите риба и рибни продукти - търсят се предимно евтини продукти, а общото ниво на потребление на риба и рибни продукти не успява да спечели състезанието с пилешкото месо и остава на едно от най-ниските равнища в ЕС.

В условията на задълбочаваща се икономическа криза, част от стопанствата преминават в сивия сектор, с което поставят в условията на нелоялна конкуренция стопанствата спазващи всички изисквания на закона.

Поради ниската рентабилност и високият риск при осъществяване на дейността, стопанствата трудно набавят банкови кредити за инвестиции в подобряването на конкурентоспособността на стопанствата. Това, наред с тромавите административни процедури, затруднява участието им в ОП Рибарство.

Всичко това поставя бариери пред развитието на нови стопанства, експериментирани с отглеждането на нови по-скъпи видове, особено предвид трудните пътища за пазарна реализация на продукцията. Производството на някои от „видовете с голям пазарен интерес” е субсидирано в съседни на България страни и поставя пред допълнителен риск предприемачите стартиращи тяхното отглеждане.

– Обща нормативно правна рамка за развиване на икономическа дейност в сектор аквакултури

Наличните водни обекти и участъците от Дунав и Черно море не биха могли да се ползват изключително за целите на аквакултурата; някои от обектите са изградени за целите енергетиката и поливното дело, други са в близост до транспортни коридори и туристически маршрути, газопреносни трасета, зони в изключителната юрисдикция на въоръжените сили, и т.н. На този етап не съществува яснота относно кои вътрешни водни тела или участъци от река Дунав и 12-милната зона на Черно Море могат да се ползват за производство на риба и други водни организми, и при спазването на какви ограничения и задължения, включително тези свързани с опазването на околната среда и общественото здраве. Няма яснота и кои от идентифицираните обекти и участъци биха могли да поддържат жизнеспособни и конкурентоспособни стопанства, при условие, че спазват пълния набор от ограничения и

задължения за конкретния обект/участък.

Стартирането и развитието на дейността изисква спазването на множество регистрационно-лицензионни режими при различни администрации.

Не всички водни обекти се отдават за достатъчно дълъг срок на ползване. Това скъсява хоризонта за планиране и готовността на предприемачите да инвестират в подобряване на инфраструктурата, във възстановяване на водните обекти и прилежащите им терени, в модернизиране на производствените технологии, в добавянето на стойност на територията на стопанството чрез преработка и диверсификация на дейностите, както и за подобряване условията за труд на работниците и служителите. Не са регламентирани правилата, при които могат да се развиват други дейности на територията на стопанствата – например туризъм, информационни дейности, обучения и т.н.

– Производствена структура и конкурентоспособност на сектора

Видовото разнообразие на отглежданите аквакултури остава слабо, макар и да се обогатява през последните години. Развитието на аквакултура по река Дунав е много слабо; по черноморското крайбрежие няма друга аквакултура освен черна морска мида.

Няма стопанства, отглеждащи хидробионти различни от тези, които са предназначени за храна.

В сектора не функционират организации на производители, липсват колективни дейности при производството и продажбите на продукцията, липсват целенасочени дейности по промоцията, маркетинга и рекламата на продукцията на различните типове аквакултурни стопанства.

Производствената структура и конкурентоспособността на предприятията е различна според вида на отглежданите видове риби и ползваните производствени технологии. Най-голям е броят на стопанствата за аквакултури стопанствата за аквакултури във вътрешността на страната с до 100 дка на водната площ, които ползват екстензивни или полуинтензивни технологии за производство. Преобладаващата част от стопанствата – особено тези под 100 декара продават жива риба. Тези стопанства нямат мащаб на продукцията, производството им е със сезонен характер, и трудно покриват поръчки за редовни доставки на по-големи количества риба. Те нямат капацитет да поддържат собствена складова база или за мощности свързани със заготовка, обработка, преработка на риба.

Малка част от стопанствата - предимно за дъгова пъстърва и черна морска мида, разполагат с бази за заготовка, обработка, преработка и съхранение на отглежданата продукция;. Това отнема от силата на предприемачите при търговските преговори, особено при преговорите с по-големите търговски вериги.

Данните за продукцията на стопанствата за аквакултура показват, че екстензивните стопанства са по-малко конкурентоспособни от стопанствата ползващи интензивни и суперинтензивни технологии (проточни стопанства, мрежести клетки (садки) или рециркулационни системи.) Причините за това са комплексни, но в основата им е възможността на предприемачите ползващи интензивни технологии да упражнят по-добър контрол върху производствения процес и да намалят загубите, включително загубите от браконieri, рибоядни птици (корморани, чапли, чайки) и бозайници (видри)), както и да получават продукция през по-голяма част от годината..

В страната не се поддържат високопроизводителни породи риба, подходяща за конкретните типове стопанства в солени или топли/студени сладководни басейни, което намалява конкурентоспособността на стопанствата; за някои от видовете, с които искат да експериментират, те трябва да разчитат на внос на съответния зарибителен материал от ЕС или трети страни.

Някои от стопанствата са изложени на риск по отношение на количеството³¹ и качеството³² на ползваните води, което може да доведе до значителни стопански загуби.

– **Свързаност и състояние на материално техническата база**

Достъпът до някои от водоемите е труден заради липсата на добри пътища, някои стопанства не са осигурени с електричество и течаща питейна вода, значителна част от стопанствата не разполагат със защита срещу браконieri, рибоядни птици и бозайници.

Повечето от ползваните водоеми имат нужда от почистване на дъното, някои - от ремонт на язовирните стени или на бетоновите басейни в специализираните проточни стопанства

Повечето стопанства се нуждаят от въвеждането на ресурсопестяващи технологии по отношение на ползваната енергия, вода и храна за отглежданите риби.

Значителна част от стопанствата се нуждаят и от механизирани на някои от дейностите, както и от подобряване на общите условия за труд.

– **Състояние на връзките наука-иновации-обучение-управление-производство**

Структурата на отглежданите видове не се е променила значително в периода 2003-2012 година – единствената по-значителна промяна е свързана с въвеждането на промишлено отглеждане на черна морска мида в акваторията на Черно море. Същото се отнася и по отношение на въвеждането на нови модерни производствени технологии – например, малко на брой рециркулационни системи са въведени в експлоатация в същия период.

Въпреки големия брой екстензивни и полуинтензивни стопанства, към края на 2012 година няма регистрирани стопанства за биологична аквакултура.

Това показва ниска степен на иновативност на сектора, при ниска степен на интеграция между научно-развойните звена с тестовите им бази, производителите на стартерен материал, производители на специфични машини и съоръжения за по-ресурсоефективни производства, както и на образователните учреждения за подготовка на млади професионалисти с модерни познания и умения, способни да работят в условията на новите технологии. Ниска е и иновативността по отношение на въвеждането на различни технологии за добавяне на стойност на територията на стопанствата, включително технологии позволяващи енергийна автономност за тези стопанства, които не са включени в енергоразпределителната система на страната. В някои от случаите иновативни технологии ще са необходими и за спазване изискванията за опазване на околната среда, за защита срещу браконieri и хищници, както и за подобряване на производствената хигиена и условията на труд в стопанствата.

Очевидно е, че причините за слабото икономическо представяне на сектор аквакултури са комплексни; някои от идентифицираните трудности са в резултат на общото социално-икономическо развитие, други се дължат на пропуски в нормативно – административната уредба, трети – на инфраструктурна недоизграденост, четвърти – на слабости в управлението на микрониво в стопанствата.

Въпреки това, развитието на аквакултурата остава без алтернатива за България предвид даденостите на страната, състоянието на Черно Море и река Дунав, както и общите тенденции в риболова, аквакултурата и потреблението на риба и рибни продукти в ЕС и в България като частност.

³¹ например при засушаване поради необходимостта от интензивно поливане на земеделски площи.

³² залпово изпускане на замърсявания в течащи води могат да повлияят на качеството на отглежданата аквакултура – например замърсяване на отглежданите черни морски миди.

Потенциалът за развитието на сектора следва да се търси в следните основни направления

- **усвояване на неизползваните водни обекти за целите на аквакултурата**, в условията на единно пространствено планиране и управление на водните ресурси за различни цели и ползвания
- **разнообразяване на произвежданите видове аквакултура**, включително на хидробионти за нехранителната индустрия – например за фармацевтиката и козметиката
- **модернизиране на производствените технологии**, включително чрез въвеждане на иновации и по-ресурсоефективни машини и съоръжения в производствения процес
- **повишаване на пазарната сила на стопаните**, включително чрез обединяването им в организации на производителите и улесняване на директните продажби на стопанствата на крайни клиенти
- **добавяне на стойност** вътре в стопанствата, включително чрез преработка и оползотворяване на отпадъците, преминаване към биологично производство, стартиране на дейности извън аквакултурата, предоставяне на широк кръг публични услуги в областта на опазване на околната среда и биоразнообразието
- **развитие на вътрешния пазар за произведената продукция** включително чрез подобрен маркетинг и сегментиране на продуктите³³, промоция и реклама, както и въвеждане на система за проследяване на продукти с доказан географски произход
- **развитие на външния пазар за произведената продукция** включително чрез подобрен маркетинг и промоционални програми
- **повишаване информираността и знанията на заетите в сектора** по отношение на новите производствени технологии и текущото състояние на пазарите и променящото се търсене на продукция от хидробионти за различни цели

4. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА РИБАРСКИТЕ РАЙОНИ

4.1. Дефиниция

Член 3. „Определения” на **предложението** за „РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА относно Европейския фонд за морско дело и рибарство...”, **версия 22.4.2013 година дава следното определение за рибарски район:**

„(5) „рибарски район“ означава район с морски или езерен бряг, или включващ изкуствени водоеми или речен естуар, обхващащ значителен брой лица, заети в сектора на рибарството или на аквакултурите, и определен като такъв от държавата членка.

...”

На този етап няма разработена национална методология, която да идентифицира рибарските райони³⁴ на България в съответствие с регламентираната дефиниция в Регламента за ЕФМДР 2014-2020 г.

³³ Търсенето на риба и рибни продукти в София е различно от търсенето на риба и рибни продукти в населените места с население до 10000 души. Различна е и способността на населението да си набави само чрез риболов търсената риба.

³⁴ Изготвя се списък на общините граничещи с река Дунав или с Черно море; списъкът ще съдържа територията и профил на населението обитаващо тези общини, съгласно данните от Преброяване на населението 2011 г..

4.2. Разположение и обхват

На този етап няма национален набор от критерии, който да идентифицира географското разположение и обвата на рибарските райони. Сред критериите биха могли да се включват: капацитет за развитие на аквакултура, измерен например като налични площи подходящи за аквакултура и брой на разтоварванията по пристанища, лодкостоянки и т.н. в рамките на конкретни населени места.

Възможно е ползването и на индикатор „брой на първи продажби“ и „количества на първите

Фигура 9. Функциониращи местни инициативни рибарски групи

продажби”.

4.3. Проблеми и потенциал за развитие в периода 2014-2020 година

Към края на 2012 година в България функционират 6 одобрени МИРГ, които получават

съфинансиране за изпълнение на стратегиите си от ЕФР чрез ОП Рибарство 2007-2013 година. Пет от шестте МИРГ работят в рибарските райони по черноморското и дунавското крайбрежие.

Логично е по-голямата част от идентифицираните рибарски райони да попаднат в селските райони на България както са дефинирани за целите на ПРСР 2007-2013 година. От това следва, че тези райони ще страдат от общите социално-икономически проблеми на селските райони както са идентифицирани в проекта за Споразумението за партньорство: ниска гъстота на населението, висока средна възраст и ниски нива на образование, ниска икономическа активност, ниска покупателна способност, ниска степен на диверсификация на местната икономика, и т.н.

Възможно е част от рибарските райони да страдат от и от допълнителни проблеми поради факта че спадат към по-периферни (гранични) и изолирани (полупанински, планински) райони.

Обхватът и основни направления за работа на МИРГ според стратегиите им за развитие са както следва:

- **МИРГ “Високи Западни Родопи: Батак - Девин – Доспат”** - територията включва цялата територия на общините Батак, Девин и Доспат. Общата площ на територията по данни на НСИ към 2007 г. е 1533,70 кв. км. На територията живеят общо 29 061 души. Рибарският сектор осигурява заетост за над 200 работни места като в производството почти всички са мъже, а в преработката преобладават жените. Основните дейности, залегнали в стратегията за развитие, са разпределени в следните мерки:
 - Повишаване на конкурентоспособността на рибарската област;
 - Преструктуриране и пренасочване на икономически дейности, по-специално чрез насърчаване на екотуризма, при условие че тези дейности не водят към повишаване на риболовното усилие;
 - Разнообразяване на дейности чрез насърчаване на многостранна заетост на рибарите, посредством създаването на допълнителни работни места извън сектор „Рибарство”;
 - Създаване на добавена стойност към продуктите от риболов и аквакултура;
 - Подкрепа за инфраструктура и услуги, свързани с малките рибарски стопанства и туризма, в полза на малки рибарски общности;
 - Защита на околната среда в рибарски райони, с цел запазване на тяхната привлекателност, обновяване и развитие на крайбрежните селца с рибарски дейности и съхраняване и развиване на националното природно и архитектурно наследство;
 - Възстановяване на производствения потенциал в сектор рибарство, когато е засегнат от природни бедствия или промишлени аварии;
 - Придобиване на умения и улесняване подготовката и изпълнението на местната стратегия за развитие;
 - Принос към текущите разходи на групите;
 - Други дейности в сектор „Рибарство” по мерки от Регламент на Съвета (ЕО) № 1198/2006 за Европейския фонд за рибарство, с изключение на мерките от чл. 23 и 24 от Регламент на Съвета (ЕО) № 1198/2006 за Европейския фонд за рибарство.
- **МИРГ „Шабла – Каварна – Балчик”** - територията включва общините Шабла, Каварна и Балчик. Общата площ на територията е около 1335 кв. км. Общо на територията на рибарската област по постоянен адрес са регистрирани 45 481 души. в рибарската област са заети 11 146 души – 917 в община Шабла, 3549 в община Каварна и 6680 в община Балчик. Основните дейности, залегнали в стратегията за развитие, са разпределени в следните мерки:
 - Повишаване на конкурентоспособността на рибарската област;
 - Разнообразяване на дейности, чрез насърчаване на многостранна заетост на рибарите, посредством създаването на допълнителни работни места извън сектор „Рибарство”;
 - Създаване на добавена стойност към продукти от риболов и аквакултура;

- Подкрепа за инфраструктура и услуги, свързани с малките рибарски стопанства и туризма, в полза на малки рибарски общности;
- Преструктуриране и пренасочване на икономически дейности, по-специално чрез насърчаване на екотуризма, при условие че тези дейности не водят към повишаване на риболовното усилие;
- Защита на околната среда в рибарските области, с цел запазване на тяхната привлекателност, обновяване и развитие на крайбрежните рибарски селища и съхранение и развитие на природното и архитектурно наследство;
- Придобиване на умения и улесняване подготовката и изпълнението на местната стратегия за развитие – обучения, подкрепа за подготовка на проекти, др.;
- Принос към текущите разходи на МИРГ.
- **МИРГ „Главиница – Тутракан – Сливо поле”** - територията включва общините Главиница, Тутракан и Сливо поле. Територията на Рибарската област е 1231 кв.км. В трите общини живеят общо около 44 401 жители. Стопанският улов се извършва с регистрирани рибарски лодки, които общо за РО са 371 (38 от община Главиница, 299 от община Тутракан и 34 от община Сливо поле). Само в община Сливо поле има 5 регистрирани лица за стопански риболов, които нямат регистрирани лодки. Основните дейности, залегнали в стратегията за развитие, са разпределени в следните мерки:
 - Създаване на добавена стойност към продукти от риболов и аквакултура;
 - Поддържане и развитие на търговската мрежа за продукти от риболов и аквакултура чрез създаване и модернизиране на търговски пунктове, развитие на нови пазари и маркетингови подходи;
 - Повишаване на конкурентоспособността на рибарската област чрез инвестиции за подобряване средата на живот в областта;
 - Повишаване на конкурентоспособността на рибарската област чрез придобиване на нови професионални умения и компетенции;
 - Насърчаване на алтернативни икономически дейности, по-специално туризъм, чрез създаване на допълнителна заетост извън сектор „Рибарство”;
 - Запазване на привлекателността и облика на рибарската област чрез защита на природното наследство;
 - Текущи разходи за управление, наблюдение, оценка, информация и контрол на изпълнението на стратегията за местно развитие;
 - Техническа помощ за изпълнение на стратегията за местно развитие;
 - Техническа помощ за етапа на изграждане на капацитет.
- **МИРГ „Бяла – Долни Чифлик – Аврен”** обхваща териториите на общините Бяла, Долни чифлик и Аврен. Рибарската област е с обща територия от около 1029,2 кв.км. Общо на територията на рибарската област по постоянен адрес са регистрирани 31 517 души. Като цяло за рибарската област 2,81 % (около 378 лица) от активното население се занимава с рибарство. Основните дейности, залегнали в стратегията за развитие, са разпределени в следните мерки:
 - Създаване на добавена стойност към продуктите на рибарството и аквакултури;

- Поддържане на сектор Рибарство чрез развитие на маркетинг, реклама, иновации и капацитет;
 - Защита на околната среда в рибарски райони, с цел запазване на тяхната привлекателност, обновяване и развитие на крайбрежните селца с рибарски дейности и съхраняване и развиване на националното природно и архитектурно наследство;
 - Подкрепа за инфраструктура и услуги, свързани с малките рибарски стопанства и туризма, в полза на малките рибарски общности;
 - Разнообразяване, развиване и подкрепа на дейности алтернативни на рибарството, по-специално туризъм и развитие на туристически атракции с цел създаване на допълнителна заетост и работни места извън сектор „Рибарство”;
 - Преструктуриране и пренасочване на икономически дейности, по-специално чрез насърчаване на екотуризма, при условие че тези дейности не водят към повишаване на риболовното усилие;
 - Повишаване на конкурентоспособността на рибарската област чрез придобиване на нови професионални умения и компетенции, подкрепа на предприемчивостта, гарантиране на качеството и популяризация на региона за инвестиции и туризъм;
 - Придобиване на умения и подпомагане подготовката и изпълнението на местната стратегия за развитие;
 - Принос към текущите разходи на МИРГ.
- **МИРГ „Поморие – Несебър”** - Рибарската област включва общините Поморие и Несебър и е с обща територия от около 83,52 кв.км. Общо на територията на рибарската област по постоянен адрес са регистрирани около 50 000 души. На територията на РО има издадени около 225 разрешителни за стопански риболов. Стопанският улов се извършва с регистрирани рибарски лодки, които общо за РО са 336. Основните дейности, заети в стратегията за развитие, са разпределени в следните мерки:
 - Повишаване на конкурентоспособността на рибарската област;
 - Разнообразяване на дейности чрез насърчаване на многостранна заетост на рибарите посредством създаването на допълнителни работни места извън сектор „Рибарство”;
 - Подкрепа за инфраструктура и услуги, свързани с малките рибарски стопанства и туризма, в полза на малки рибарски общности;
 - Защита на околната среда в рибарски райони, с цел запазване на тяхната привлекателност, обновяване и развитие на крайбрежните селца с рибарски дейности и съхраняване и развиване на националното природно и архитектурно наследство;
 - Придобиване на умения и улесняване подготовката и изпълнението на местната стратегия за развитие – обучения, подкрепа за подготовка на проекти, др.;
 - Финансиране дейността на МИРГ.
 - **МИРГ „Созопол – Приморско – Царево”** - работи на територията на общини Созопол, Приморско и Царево. Населението на територията е 32 366 души, а общата площ – 1410,80 кв.км. Около 700 души или 5% от активното население в трудоспособна възраст е заето в сектор "Рибарство". Основните дейности, заети в стратегията за развитие, са разпределени в следните мерки:
 - Създаване на добавена стойност към продуктите на рибарството;

- Поддържане на производствения сектор за аквакултури чрез развитие на маркетингова стратегия и реклама;
- Партньорство между научно-изследователските институти, администрацията и организациите на производителите и разработка на съвместни иновативни проекти;
- Въвеждане на НАССР система, Добри производствени практики, системи за контрол на качеството, безопасните условия на труд, опазването на околната среда и водите и др.;
- Развитие на туристически атракции;
- Изграждане, рехабилитация и благоустрояване на места за разтоварване с всички необходими съоръжения (за електронни услуги, ледогенератори, за снабдяване с вода, с горива и др.) за акостиращите риболовни съдове;
- Инфраструктура и услуги, свързани с малките рибарски стопанства и туризма;
- Създаване на допълнителна заетост извън сектор рибарство;
- Изпълнение на местната стратегия за развитие;
- Дейности за изграждане на публично-частно партньорство и разработване на Стратегия.

Три от стратегиите са одобрени и изпълнението им е стартирало през 2011 г. - МИРГ “Високи Западни Родопи: Батак - Девин – Доспат” , МИРГ „Шабла – Каварна – Балчик” , МИРГ „Главиница – Тутракан – Сливо поле”. През 2012 г. са одобрени стратегиите на следните групи: МИРГ Бяла – Долни Чифлик – Аврен МИРГ Поморие – Несебър; МИРГ Приморско – Созопол – Царево.

По време на интервютата на място с представители на МИРГ стана ясно, че поради слабости на нормативната уредба уреждаща взаимодействията между МИРФ, Управляващият Орган и ДФЗ-РА³⁵, през 2012 година е стартирало със закъснение изпълнението на стратегиите дори на тези МИРГ, които са били признати през 2012 г.

По данни на Годишен доклад за изпълнението на ОП Рибарство 2012 година, през годината трите нови МИРГ са разработили насоки и процедури за кандидатстване, оценка и избор на проекти и са публикували обяви за набиране на проекти по стратегиите.

По информация на МИРГ те са извършвали дейности по информиране на местните общности за възможностите за кандидатстване, като са провели 23 информационни срещи, в които са участвали 390 лица от целевите територии. МИРГ са публикували и разпространяват информационни материали за местните стратегии и за мерките, по които може да се кандидатства с проекти. Всички МИРГ следва да предоставят и индивидуални консултации за условията за кандидатстване и разработване на проекти, като по техни данни, през годината са предоставени над 400 индивидуални консултации на потенциални кандидати.

Възможностите за кандидатстване, целите и мерките на стратегиите на МИРГ и Европейското подпомагане за тяхното финансиране е отразено в около 80 публикации в медиите.

По информация на МИРГ, с цел повишаване капацитета им, са проведени 26 обучения и семинари със 130 участници, от които 68 жени.

УО редовно провежда срещи с групите, на които присъстват и представители на Разплащателна агенция, Сертифициращия орган и Одитния орган.

³⁵ На когото е делегиран контрола по изпълнението на мерките

През 2012 г. по местните стратегии са подадени общо 49 проектни предложения. В централното управление на УО са подадени само 38 от тях, на обща стойност на заявената БФП 2 433 183 евро. По 7 от тези проекти има сключени договори, на обща стойност 503 702 евро, което представлява едва 2,38% от общия бюджет на всички МИРГ. По голяма част от проектите има сериозни пропуски и се налага УО да изисква допълнителна информация и да изчаква съответните отговори от МИРГ, което забавя крайната оценка.

Изплатените суми по проекти по Местните стратегии за развитие са на стойност 23 568 евро. Сумата, платена на МИРГ като експертна помощ е 81 414 евро, а преведените средства за текущи разходи са на стойност 2 118 158 евро.

5. МЕРКИ, СВЪРЗАНИ С ПРЕДЛАГАНЕТО НА ПАЗАРА И ПРЕРАБОТВАНЕТО

5.1. Продажба и преработка на риба и рибни продукти

Съгласно Списъка на одобрените предприятия за търговия с храни от животински произход със страните членки, отговарящи на Приложение III на Регламент 853/2004/ЕЕС на БАБХ в България са налице 54 предприятия, одобрени за производство и търговия на рибни продукти на Общия Пазар на ЕС. От тях 5 са с временно преустановена дейност, а 4 са с временни удостоверения по ЗХ.

При някои от основните стопански видове е постигната известна степен на уедряване по веригите на добавяне на стойност, съчетано с вертикална интеграция от улова или производството на жива риба, през преработката им, до търговията със съответните рибни продукти. Такава интеграция е постигната за цацата, дъговата пъстърва, черната морска мида, и донякъде – за уловите, преработката и търговията с рапан както и при производството на черен хайвер от есетрови риби.

Няма информация подобна интеграция да се е случила в подсектора на топлолюбивите сладководни аквакултури.

Основната част от предприятията са за преработка на жива риба – общо 28 броя, други 24 броя са само за преработка на риба. Към някои от двете групи предприятия са изградени и хладилници (13 броя), пакетиращ цех (1) и препакетиращи цехове (9 броя).

Основната част от всички категории предприятия са разположени по Черноморието - в границите на области Бургас (13), Варна (13), Добрич (3); на тази територия са и разположени и основната част от предприятията за преработка на жива риба – 16 предприятия.

На територията на две от областите граничещи с река Дунав – Враца и Монтана, изобщо няма изградени предприятия за преработка на риба и рибни продукти.

По-надолу са представени данни за предприятията за преработка на риби, които представят годишни отчети в НСИ.

Таблица 19. Преработка и консервиране на риба и други водни животни, без готови ястия

години	Пред- приятия	Произведена продукция ¹	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Финансов резултат	Заети лица ²	Наети лица ²	Разходи за възнаграж- дения	ДМА
	Брой	Х и л я д и л е в о в е					Б р о й	Х и л я д и л е в о в е		
2011	34	55870	66343	56111	62914	3223	1311	1286	6242	28645
2010	34	61966	70040	59928	67388	2551	1348	1327	6002	36072
2009	36	57836	66951	58229	63224	3402	1339	1309	5629	35719

2008	33	59170	67516	57704	62014	5036	1336	1311	4876	34305
------	----	-------	-------	-------	-------	------	------	------	------	-------

1 Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика

2 Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

Източник: НСИ

При интервютата бе споменато, че преработвателният капацитет не се използва пълноценно – около 30% годишно. Данните са съвместими с данните на НСИ относно икономическото представяне на сектора в периода 2008-2011. В този период стойностите в хиляди лева (абсолютно изражение) на произведената продукция е спаднала до 94% от стойността през 2008 година, приходите от дейността са на 98,3%, финансовият резултат е на 64% от стойността през 2008 година.

Данните показват ниско ниво на използване на инсталирания преработвателен капацитет, но и с пъти по-висока степен на добавяне на стойност към крайния продукт: съотношението оборот/БДС е в размер на 4,25 средно за ЕС и едва 1,52 за България.

Изводът при съпоставянето на данните за улова, производството, международната търговия и потреблението е, че основната натовареност на предприятията за преработка на риба и рибни продукти в България идва от обработката/преработката на скумрия, цаца, рапани, и в много по-малка степен от обработката/преработката на сладководни риби, от които обработката преработката на пъстървата е водеща.

Поради спецификата на рибното стопанство на България, състояща се в сравнително малко на брой видове за риболов и аквакултура, като цяло асортиментите на преработените продукти са ограничени, макар и със сравнително висока добавена стойност.

Към момента няма данни преработващата промишленост в рибното стопанство на България да задоволява търсенето на суровини и продукти от други индустрии с потенциал за оползотворяване на странични продукти и/или добавяне на алтернативна стойност при интеграцията на съответните предприятия във веригата на добавяне на стойност в сектор рибно стопанство, например оползотворяването на отпадъчни продукти за производството на алтернативна енергия, за вложения в селското стопанство – например рибно брашно или добавки за храни за животни и птици, торове за растениевъдството, или дори за производството на суровини за козметичната и фармацевтичната индустрия.

Единствено секторът на преработвателната промишленост, включително заради приноса на Програма САПАРД за модернизираният му, е донякъде съпоставим със средноевропейските нива на икономическо представяне. Икономическата ефективност на сектор преработка на риба и рибни продукти е зависима от наличието на конкурентни доставки на суровини за преработка с подходящо съотношение цена/качество, особено предвид преориентацията на външната търговия на страната в периода 2004-2011 година към Общия пазар на ЕС. На този етап, заради неконкурентоспособност на риболовния сектор и сектора на аквакултурата доставките на местно произведени суровини са далеч от производствения потенциал на страната и преработвателната промишленост е силно зависима от вноса на суровини.

5.2. Външна търговия с риба и рибни продукти

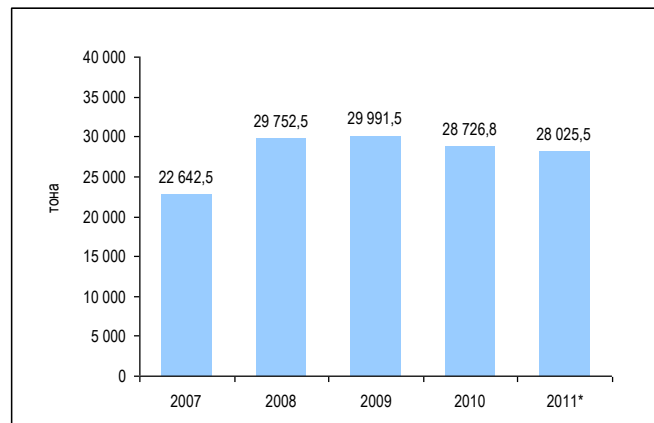
По предварителни данни на НСИ, през 2011 г. общият внос на риба и рибни продукти в България бележи леко намаление спрямо предходната година с 2,4%, до **28 025,5 тона**. Стойността на осъществения внос е в

размер на **68 729,3 хил. щ. д.**, което е с 14,3% повече спрямо предходната година, **в резултат на по-високите вносни цени** (с 17,2%).

По данни на Ситуационно перспективния

анализ на МЗХ, 2012 г., доставките от ЕС се увеличават, достигайки 18 213 тона или около 65% от общия внос за годината.

Фигура 10. Внос на риба, други водни организми и рибни продукти през периода 2007 – 2011 г. (в тона)

Източник: Ситуационно-перспективен анализ (СПА) на риби и други водни организми през 2011 г. и прогноза за 2012 г. на МЗХ (НСИ, *предварителни данни)

Вносът на риба и рибни продукти от трети страни намалява с 22% спрямо 2010 г., до 9 812,5 тона. Основни партньори остават Канада, Китай, Виетнам, Аржентина, Исландия, Мароко, Перу, Норвегия, Турция и САЩ.

По видове продукти, структурата на вноса през 2011 г. включва: около **25 092** тона риба, филета, ракообразни и мекотели (живи, пресни, охладени, замразени или сушени и др.) и около **2 934 тона – преработени рибни продукти** (готови храни и консерви от риба, хайвер, консервирани ракообразни и мекотели).

Традиционно, най-голям дял в структурата на общия внос на риба и рибни продукти заема този на **замразената риба**. През 2011 г. вносът на замразена риба (с изключение на филета) бележи леко намаление с 1,7% спрямо предходната година, до около 16 537 тона, което представлява около 59% от реализирания общ внос на риба и рибни продукти за годината. Общата стойност на вноса на замразена риба за 2011 г. е 24 649,4 хил. щ. д., при средна цена 1 490,6 щ. д./тон. Около 67% от внесената през 2011 г. замразена риба е скумрия – 11 523 тона - с 12,2% по-малко в сравнение с предходната година, което може да се обясни с по-високите вносни цени.

През 2011 г. вносът на **филета и други меса от риба** бележи спад с около 33% спрямо предходната година, до около **4 488 тона**, като формира около 16% от общия внос на риба и рибни продукти. Отчетеното понижение е в резултат главно на нарастване на вносните цени с 18%. Най-значителен внос е осъществен от Виетнам - 1 511 тона.

В рамките на годината в страната са внесени около **2 371 тона прясна или охладена риба (с изключение на филета)** – с 22% повече спрямо 2010 г. Най-значителни количества са доставени от Гърция (1 129,8 т), Чехия (541,3 тона), Испания (198,8 тона), Швеция (111,4 тона), Италия (88,8 тона) и Турция (77,5 тона).

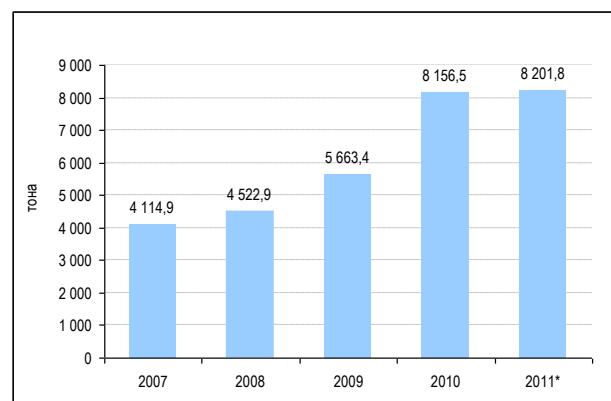
По видове риба, най-голям е вносът на пресни или охладени пъстървови – 897,7 тона, тихоокеанска съомга – 362,4 тона, каракуда – 326,8 тона и херинга – 42,1 тона, като внесените количества нарастват с между 28 и 40% спрямо предходната година.

През 2011 г. общият внос на преработени рибни продукти нараства с 27,5% спрямо предходната година, до 2 933,9 тона. През годината са внесени 2 580,7 тона готови храни и консерви от риби и хайвер - с 30,2% повече в сравнение с предходната година, доставени основно от Литва (537,8

тона), Германия (282,3 тона), Тайланд (239 тона) и Китай (231,7 тона).

През 2011 г. реализираният **общ износ на риба, водни организми и рибни продукти е в размер на 8 201,8 тона**, като бележи незначително увеличение с 0,6% спрямо предходната година, въпреки отчетеното намаление на улова и производството на риба и други водни организми в страната. Поради малко по-високата средна експортна цена (с 3%), **общата стойност на изнесената рибна продукция нараства с 3,6% в сравнение с 2010 г., възлизайки на 29 090 хил. щ. д.**

Фигура 11. Износ на риба, други водни организми и рибни продукти (в тона)

Източник: СПА за риба и рибни организми 2012, МЗХ (НСИ, *предварителни данни)

През 2011 г. износът за ЕС нараства до 6 445,3 тона и **вече формира 78,6% от общия износ на риба, водни организми и рибни продукти** (при 75,6% през 2010 г.). Най-значителни количества са насочени за Румъния, Швеция, Гърция, Франция, Обединено кралство, Полша, Италия и Испания.

Износът на риба и рибни продукти за трети страни е в размер на около 1 757 тона – с 11,7% по-малко спрямо 2010 г. Основни дестинации са **Република Корея**, Македония, **Япония**, Сърбия, **Руска Федерация**, Албания и Хърватска.

Структурата на експорта през 2011 г. включва: 7 125 тона риба, ракообразни и мекотели – живи, пресни, охладени, замразени, пушени или осолени и **около 1 077 тона преработени рибни продукти** (готови храни и консерви от риба, в т. ч. хайвер, **консервирани ракообразни и мекотели**).

През 2011 г. износът на замразена риба (с изключение на филетата) продължава да заема най-голям дял в общия износ на риба и рибни продукти (около 30%), възлизайки на 2 436,2 тона. Това е със 7,7% по-малко спрямо предходната година, което се обяснява с по-ниския улов през годината. Общата стойност на изнесените през годината количества замразена риба е 4 560,8 хил. щ. д., при средна износна цена 1 872 щ. д./тон (с 5,7% по-висока спрямо тази за 2010 г.).

Спрямо предходната година се наблюдава увеличение на износа на ракообразни, живи риби, мекотели и преработени рибни продукти (от 9,7% до над осем пъти) и свиване на износа на пресни, замразени, сушени риби и филета (от 2,8 до 69%).

През 2011 г. износът на мекотели формира 17,2% от общия износ на риба и рибни продукти, като бележи ръст от 9,7% спрямо предходната година, до 1 410 тона. Общата стойност на износа на мекотели за годината е 5 170,5 хил. щ. д., при 20,7% по-ниска средна износна цена в сравнение с 2010 г. Основни дестинации за износа на тези продукти са Корея - 626,7 тона, Франция - 397,6 тона, Япония - 299,8 тона, Румъния – 32,1 и др.

На трето място по обем е износът на пресни или охладени риби (с изкл. на филетата) с 1 125,5 тона или 13,7% от общия износ на риба и рибни продукти за 2011 г. Изнасяни са предимно видове риба от аквакултурно производство (шарани и др.). Количеството пресни или охладени

Европейски съюз

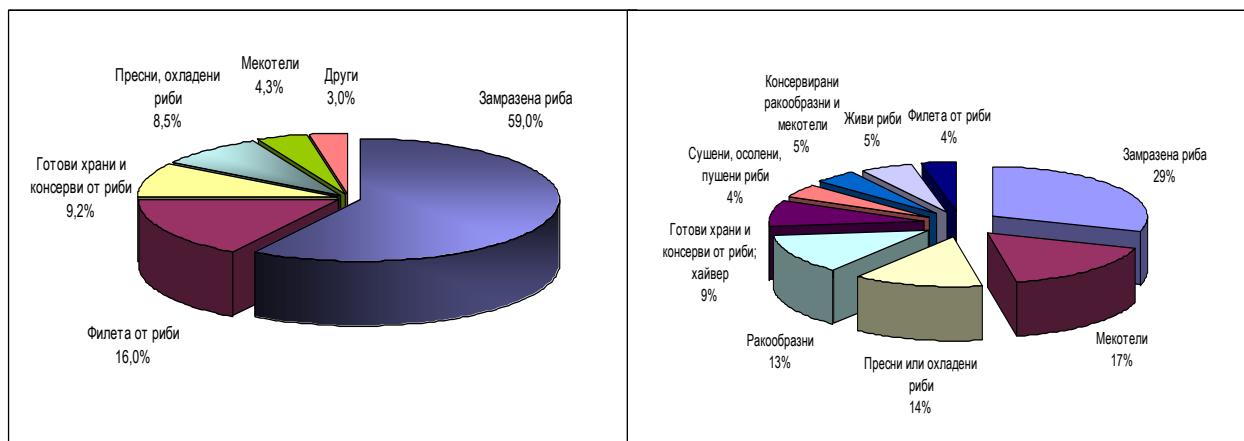
ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

риби, реализирано извън страната през 2011 г. отбелязва спад от около 35% спрямо 2010 г., поради по-ниското производство в рибовъдните стопанства през годината. Общата стойност на износа на прясна, охладена риба е 8 931,3 хил. щ. д., при средна износна цена 7 935 щ. д./тон - над 2 пъти по-висока в сравнение с 2010 г. Най-големи количества са насочени за Румъния - 566,4 тона, Гърция – 223,6 тона и Сърбия – 158,7 тона.

**Източник: СПА за риба и рибни организми 2012, МЗХ (НСИ, *предварителни данни)*

Данните за структурата на количествата внесени и изнесени количества риба и рибни продукти показват, че България внася основно по-евтини суровини, а изнася по-скъпи риби и морски дарове с по-висока степен на добавена стойност.

Таблица 20. Средни цени на тон търгувана продукция през 2010 и 2011 година

	Средна цена износ 2010, \$/тон	Средна цена износ 2011, \$/тон	Средна цена внос 2010, \$/тон	Средна цена внос 2011, \$/тон
Риби, филета, ракообразни, мекотели, в т. ч.:	3 335	3 584	1 960	2 306
Живи риби - сладководни и морски	2 661	2 204	7 758	6 551
Риби - пресни или охладени, с изкл. на филетата	3 955	7 935	5 658	6 178
Риби - замразени, с изкл. на филетата	1 771	1 872	1 262	1 491
Филета и други меса от риби, пресни или охл., замразени	5 043	8 553	2 145	2 530
Риби - сушени, осолени, пушени	3 117	2 553	8 609	9 025
Ракообразни	2 748	2 260	7 234	7 026
Мекотели	4 622	3 666	3 753	2 817
Преработени рибни продукти, в т. ч.:	4 394	3 302	3 626	3 703
Готови храни и консерви от риби; хайвер	3 170	2 014	3 329	3 500
Ракообразни и мекотели, консервирани	6 029	5 745	5 471	5 182

Общо риба, др. водни организми и рибни продукти	3 443	3 547	2 093	2 452
--	-------	-------	-------	-------

България изнася по-скъпи риби и морски дарове с по-висока степен на добавена стойност; това се потвърждава и чрез усреднените цени на търгуваните *риби, филета, ракообразни и мекотели и общо за риба, др. водни организми и рибни продукти*, въпреки че в сегмента *готови храни и консерви от риба; хайвер на подгрупата преработени рибни продукти* тенденцията през 2011 година се обръща. Това може да показва появата на по-платежоспособно население, можещо да си позволи закупуването на по-скъпи продукти с по-голяма добавена стойност.

Съотношението внос/износ, измерено през количества тонове и стойности в щатски долари през 2003, 2008 и 2011 година е било³⁶:

2003: **4,01** в полза на вноса измерен в тона и **1,73** измерено в щатски долари

2008: **4,58** в полза на вноса измерен в тона и **1,19** измерено в щатски долари

2011: **3,42** в полза на вноса измерен в тона и **2,36** измерено в щатски долари

Тези данни не могат да бъдат тълкувани еднозначно, но е възможно през икономически силната 2008 година да са били внесени и консумирани по-големи количества от сравнително по-скъпи риби и рибни продукти. Данните от ситуационно перспективния анализ за 2008 година подкрепят тази вероятност, предвид **почти двойно нарасналите** стойности 2008/2007 на вноса на *филета и други меса от риби – риби, пресни, складиран и замразени и ракообразни – живи, пресни, охладени, замразени, сушени, осолени, в саламура, изразени в щатски долари* при съответно 28% и 37% нарастване на средната цена за тон за тези продукти. През 2008/2007 износът на тези продукти спада значително и по отношение на количествата и по отношение на генерираните валутни приходи.

Данните за външната търговия на риба и рибни продукти на България показват, че въпреки нарастването на потреблението на риба и рибни продукти от над 3 до над 5 кг./човек, в страната продължава да е налице силна еластичност на търсенето им спрямо ценовите равнища на различните продукти. Това се дължи основно на ниската покупателна способност на населението и високия дял на разходите за храна в годишните бюджети на домакинствата.

5.3. Маркетинг на риба и рибни продукти в България

На този етап не са налични изследвания за пътя на основните и ценните видове риби от първични производители на жива риба до основните групи крайни потребители: домакинствата и заведенията за обществено хранене, както и на количествата внасяна и изнасяна риба по произход и според степента на преработка.

Няма и анализ на регионалните продажби на риба и рибни продукти през различите сезони на година, както и на зависимостта им от туристическия сезон.

Това затруднява анализа на възможностите за оптимизиране и евентуално скъсяване на пласментните вериги, включително преминаването на към директни продажби, и евентуалното повишаване на конкурентоспособността на сектора като цяло.

През 2011 година регистрираните купувачи на риба по сектори „Рибарство и контрол” са били общо 165; основната концентрация на регистрациите е в областите³⁷ Стара Загора (30), Бургас

³⁶ Виж данните в Таблица 2 в началото на документа.

³⁷ Ниво NUTS III по квалификацията на административно-териториалните единици на ЕК.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

(17), Добрич (16), Силистра (14), Варна (12), Пловдив (10); в половината от административните области броят на регистрираните изкупвачи е до трима.

5.4. Проблеми и потенциал за развитие в периода 2014-2020 година

Предприятията от преработвателната промишленост на България отговарят на всички изисквания за търговия на Общия пазар на ЕС.

Слабо ефективното производство на аквакултура и намаляващите улови водят до слабо натоварване на преработващите мощности, което се отразява на производителността и общото икономическо представяне на подсектора.

Според интервютата с представители на заинтересованите страни са необходими инвестиции за подобряване условията на труд и внедряването на ресурсно спестяващи технологии, включително за намаляване на енергийните разходи и оползотворяването на някои странични продукти от преработката – например, черупките на рапана или извличането на рибно масло от рибните отпадъци.

До края на 2012 година в България не са се осъществявали промоционални кампании за продажбата на риба и рибни продукти. Кампании се осъществяват за пръв път през 2012 година, но поради ограничителните условия относно възстановяването на ДДС на частни лица, по процедурата не са участвали частни предприемачи или техните асоциации, а предимно общински власти.

По публикации в пресата, качеството и ползите от провежданите кампании през 2013 г. са съмнителни.

6. СЪПЪТСТВАЩИ МЕРКИ ЗА ОБЩАТА ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА РИБАРСТВОТО ПРИ СПОДЕЛЕНО УПРАВЛЕНИЕ

6.1. Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство”

Националната програма за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство” се изпълнява в съответствие с Регламент (ЕО) № 199/2008 на съвета от 25 февруари 2008 г. с цел установяване на общностна рамка за събиране, управление и използване на данни в сектор „Рибарство“ и за подкрепа на научните консултации във връзка с Общата политика в областта на рибарството и Регламент (ЕО) № 665/2008 на Комисията от 14 юли 2008 г. за определяне на подробни правила за прилагане на Регламент (ЕО) № 199/2008 на Съвета. Събирането и анализирането на технически, биологически и икономически данни в сектор „Рибарство“ допринасят за опазване, управление и експлоатация на живите водни ресурси. Данните, събирани с цел научна оценка включват информация за риболовните флотове и техните дейности, биологични данни относно улова, включително изхвърления улов, обзорна информация за рибните запаси и екологичното въздействие, което може да бъде оказано от рибарството върху морската екосистема.

На основание Решение № 93/2010 г. на Комисията и двустранно споразумение между България и Румъния № 6306/02.09.2010 г. учени от двете страни имат задължението да извършват съвместни изследвания за запасите от калкан и трифона пред българският и румънският бряг.

Пролетното и есенно изследване на запасите от калкан се извършва с румънският научно-изследователски кораб „Steaua de Mare I” с участието на научен състав от двете страни.

Изследването за запасите от трифона се извършва с българският научно-изследователски кораб „НИК Академик” с участието на научен състав от двете страни.

Експертите и учените на двете страни участват в Регионални координационни срещи, научни конференции и семинари провеждани под егидата на Главна дирекция „Морско дело и рибарство” на Европейската комисия.

Съгласно Чл. 5 от Регламент (ЕО) № 1078/2008 Комисията одобрява годишната бюджетна прогноза и взема решение относно годишния финансов принос на Съюза към всяка национална програма в съответствие с процедурата, определена в Чл. 24 от Регламент(ЕО) № 861/2006. В Чл. 16 от същия регламент се предвижда, че финансовите мерки на Съюза в областта на събирането на основни данни не надвишават 50% от разходите, извършени от Държавите-членки.

Към 31.05 всяка година се изготвят и изпращат финансов и технически доклад за изпълнението на програмата през предходната година, както е предвидено в чл. 10 от Регламент (ЕО) № 1078/2008 на Комисията от 3 ноември 2008 година.

Съгласно чл. 2 от Регламент (ЕО) № 1078/2008 към 31.10 всяка година се изготвя проект на бюджет на програмата за следващата година и се изпраща до Генерална дирекция „Морско дело и рибарство” на ЕК.

Проблеми и заплахи

Основният проблем пред изпълнението на Годишните програми е липсата на национално съфинансиране на бюджета за изпълнение на годишните дейности по събиране и докладване на данните в Програмата. Тези средства трябва да се предоставят предварително за да може да се осъществят планираните дейности и след това да бъдат възстановени от службите на ЕК³⁸.

Проблем е и остарялото оборудване на изследователските средства, а при сценарий на разширени изследвания на нови рибни видове ще е необходимо да се подсигури и допълнително оборудване. Софтуерът на наличната база данни за рибните запаси също трябва да бъде разширен и осъвременен.

В допълнение, българските и румънските изследователи все още са в етап на изграждане на работещо сътрудничество.

При неизпълнение на годишната програма за събиране на данни, България е заплашена с финансови санкции от страна на ЕК.

6.2. Национална система за инспекция, контрол и правоприлагане

Дейностите по инспекция, контрол и правоприлагане се извършват от Главна Дирекция Рибарство и Контрол и Инспектората към ИАРА.

ИАРА разполага с три катера за осъществяване на контрола на черноморския риболов.

Проверките се извършват по предварителен план-график. Възможна е промяна в план графика по усмотрение на началника на екипа от инспектори. Проверките се извършват в морски води, по време на разтоварванията на пристанищата и лодкостоянките, както и в търговската мрежа. Проверките в търговската мрежа често са съвместни със служители на БАБХ. По цялата търговска верига е необходимо да се представя декларация за произход и първа продажба, заверени от служител на ИАРА.

Проверките се отчитат с протоколи. Резултатите от проверките се регистрират в база данни, до която е подсигурен интернет достъп.

На корабите с дължина над 12 са инсталирани VMS - устройства. През 2013 и на по-малките

³⁸ Поради тази причина през пролетният период на 2011 г. поради липса на финансови средства беше затруднено извършване на хидроакустично изследване за запасите от пелагични видове в Черно море, а през 2013 все още не са проведени никакви изследвания.

кораби ловуващи калкан са инсталирани устройства - разновидност на GPRS. И двата вида устройства позволяват сателитно засичане на съдовете в реално време.

Контролът по уловите в Черно море започва през предишната година когато служители на дирекциите определят критериите за допустимост на риболовните съдове по видовете за ловуване. Издават се годишни удостоверения за улов.

За видовете, за чийто улов е наложена квота – цаца и калкан, се издават индивидуални квоти на всеки от риболовните кораби; издава се и отделно разрешително за риболов по индивидуалната квота. Риболовецът може да лови квотирания вид до края на годината или до изчерпване на индивидуалната квота за улов на съответния вид.

Силни страни

Налице е сателитно проследяване за целите на контрола на морските съдове. Не е необходим контрол от въздуха.

Проблеми и заплахи

Сайтът с базата данни за извършените проверки от ИАРА не функционира добре и има нужда от доусъвършенстване за да позволи съпоставяне на различни данни.

Автомобилният парк е амортизиран и неекологичен.

Необходима е подмяна на оборудването на някои от контролните съдове.

7. НАУЧЕНИ УРОЦИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОПРСПР 2007-2013

Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” 2007-2013 г. на България осъществява интервенции в браншовете риболов и аквакултури чрез общо 20 мерки на ЕФР³⁹ организирани в 5 приоритетни оси (вж. Приложение 4).

По данни на Годишен доклад за 2012г. за изпълнението на ОПРСПР за целия период на действие на Програмата са сключени 207 договора, като 14 от тях са анулирани. Активните 193 договора са на обща стойност на публичните разходи 74 197 627 евро (59 008 736 евро от ЕФР), което е 73,34% от бюджета на Програмата. 115 от действащите договори са с частни бенефициенти, като общата стойност на публичните разходи е 33 756 838 евро (25 588 116 евро от ЕФР). Към края на 2012 г. са договорени 73,34% от бюджета. Общо изплатените средства са 28 333 865 евро, което представлява 28,01% от бюджета.

Към края на 2012 година най-голям интерес за подпомагане е регистриран по 6 мерки.

Таблица 21. По-активни мерки на ОПРСПР към 31.12.2012 г.*

Мярка	Бр. регистрирани предложения / бр. договорени проекти / бр. разплатени проекти	Разплатен публична помощ в € / % от договорената
-------	---	--

³⁹ Council Regulation (EC) No 1198/2006 of 27 July 2006 on the European Fisheries Fund

мярка 1.1. „Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности”	54 / 36 / 21	1 829 427 € / 67,63%
мярка 1.3. „Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност”	8 / 6 / 5	43 031 € / 90,95%
мярка 2.1. „Производствени инвестиции в аквакултурата”	126 / 61 / 14	6 585 863 € / 24,11%
мярка 2.6. „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура”	13 / 9 / 2	1 286 973 € / 36,02%
мярка 2.7. „Схема за финансов инженеринг“	Издадени 9 гаранции	С-ст на гаранциите 1 758 158 €
мярка 3.1. „Колективни дейности”	12 / 2	-
мярка 3.4. „Развитие на нови пазари и промоционални кампании”	39 / 8	-

Прилагането на останалите мерки на Програмата закъснява.

Някои от тях⁴⁰, са от голямо значение не само за настоящия период, но и за създаването на национален капацитет за изпълнението на мерки за *трансфер и въвеждането на иновации, опазването на околната среда и адаптирането към климатичните промени, повишаването на заетостта и териториалното сближаване*, допринасящи целите на стратегията Европа 2020 в следващия период на програмиране 2014-2020 г.

Междинната оценка на ОПРСР през 2010 година⁴¹ идентифицира като значими за сектора изпълнението на мерки:

- мярка 1.1 „Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности” тъй като е ключова за Плана за приспособяване на риболовното усилие според Националната схема за изваждане от експлоатация на риболовни кораби
- мярка 1.3 „Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност” която е актуална поради засилващия се контрол върху стопанския риболов, санитарно-хигиенните изисквания и условията на труд
- мярка 3.3 „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки“ към която има изявен интерес, но късното отваряне и пропуските при подготовката на прилагането ѝ, както и в регулаторната рамка забавят подаването на проекти

Относно прилагането на мярка 2.1. „Производствени инвестиции в аквакултурата” оценителите

⁴⁰ Включително 3.3 „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки“, и особено 3.5 „Пилотни проекти” и 3.6 „Пренасочване на риболовни кораби към дейности извън риболова“, както и мерките от приоритетна ос 4 „Устойчиво развитие на рибарските области”.

⁴¹ Междинната оценка на ОПРСР обхваща периода на прилагане на Програмата до края на 2010 г., когато са отворени за кандидатстване 10 мерки, като 5 от тях са отворени през втората половина на 2010 г. Като цяло, към края на 2010 г. напредъкът в договарянето и разплащането на средствата по ОПРСР е бил малък. Договорирани са били 8.9% от публичните средства, а са изплатени 3.6%.

съветват помощта да се предоставя внимателно, на основата на мониторинг на пазара за продукти на аквакултурата, с цел да се избегнат сътресения на пазара и фалити заради свръхпредлагане на продукция от аквакултура. В изпълнение на препоръката ИАРА осъществява редовен годишен мониторинг на пазара на риба и рибни продукти.

7.1. Мерки в областта на риболова

През 2012 г. е приет нов План за приспособяване на риболовното усилие и Национална схема за извеждане от експлоатация на риболовни съдове. Планът е насочен към постигане на устойчивост на експлоатацията и възстановяване на запасите на калкан и трикона в българската акватория на Черно море. Планът предвижда намаляване на риболовните кораби, чрез постоянно и временно прекратяване на риболовната дейност и технически мерки.

Към края на 2012 г., с помощта на мярка 1.1. на ОПРСР, са изведени от риболовния флот общо 30 кораба.

Таблица 22. Риболовни кораби, изведени от РРК на Общността с подпомагане по Мярка 1.1*

Дължина	Брой кораби			Тонаж – GT			Мощност - kW		
	2011	2012	общо	2011	2012	общо	2011	2012	общо
от 6 до 12 м	2	8	10	15	44	59	121	418	540
от 12 до 18 м	4	6	10	73	87	161	474	544	1 018
от 18 до 24 м	1	7	8	39	289	328	110	993	1 103
над 24 м	1	1	2	314	117	431	809	221	1 030
Общо	8	22	30	442	537	979	1 514	2 176	3 690

* Източник: Годишен доклад за 2012г. за изпълнението на ОПРСР

Основното намаляване на капацитета е в резултат на изваждането на 8 кораба с дължина 18-24 м. и 2 кораба с дължина над 24 м.

Друга мярка в областта на риболова, в чието изпълнение е осъществен, макар и ограничен напредък е мярка 1.3. „Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност”, по която са договорени 6 проекта, и вече са изпълнени 5 проекта с общо публично финансиране в размер на 43 031 €.

Сравнително слаб е интересът и по мярка 3.1. „Колективни дейности”, където от 12 проектопредложения се изпълняват 2 договора за предоставяне на БФП: с община Девин (за професионално обучение за безработни лица) и със Сдружение Живот за Черно море (за отстраняване на изгубени риболовни принадлежности от морската дъно в района на област Варна).

Първият одобрен проект⁴² по мярка 3.3 „Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки“ е подаден през 2012 г. Той е с предмет реконструкция и модернизация на рибарско пристанище Сарафово. Планираните по проекта дейности включват изграждане на подходяща инфраструктура и оборудване за предоставяне на съпътстващи риболова дейности (изграждането на комуникации, осигуряващи ток и вода до всяко корабно място, приваждане на кейовия фронт във вид, позволяващ ефективно и хигиенично разтоварване и третиране на рибата). В територията на

⁴² Договорът за предоставяне на БФП е подписан на 08.01.2013 г. и е на стойност 4 766 975 евро.

пристанището е планирано изграждането на рибна борса, която ще стимулира дистрибуционната мрежа на рибни продукти в региона и ще се превърне в център за първа продажба. В процес на оценка е и проект на община Созопол, на стойност на заявената БФП 5 222 321 евро. Общините (основни потенциални бенефициенти по тази мярка) са улеснени в подготовката на инвестиционните си предложения, в резултат на приетите в началото на 2013 г. промени в Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България. Към 30.04.2013 г. приемът на предложения по тази мярка е затворен поради достигане на 90% от общия бюджет на мярката.

По мярка 3.4. е започнало изпълнението на 8 проекта за промоционални компании, с бенефициенти основно общини. Проблем за неправителствените/браншовите организации да участват по тази мярка е необходимостта от осигуряването на съфинансиране на ДДС по проектите.

През 2012 година е сключен и договор по Мярка 3.5 „Пилотни проекти“. По проекта се предвижда изпитване в условия, близки до реалните в производствения сектор, на техническата и икономическата приложимост на иновативна технология за отделяне на сухо вещество от водораслова биомаса. Стойността на договора представлява едва 10% от размера на бюджета по мярката. През 2013 година изпълнението на проекта е прекратено. Причините за ниския интерес към мярката може да се обяснят с недостатъчно развитите традиции в областта на иновациите в сектор „Рибарство”.

Няма осъществен напредък по мерки 1.2., 1.4 и 1.5 и 2.5., 3.2. и 3.6, които таргетират риболова и/или рибарите в Черно Море или Дунав поради липсата на условия за прилагане (мярка 1.2.) или липсата на интерес за кандидатстване от целевите групи на потенциалните бенефициенти (мерки 1.4, 1.5 и 2.5).

Основен проблем по инвестиционните мерки е икономическата криза, спадът на продажбите на дребно, затрудненият достъп и високата цена на външното финансиране. Инвестициите в модернизиране на корабите са с по-дълъг период на откупуване, а средата остава несигурна и заради нарасналата конкуренция на пазарите и нелоялната конкуренция от производители, работещи в сивия сектор. Несъразмерността на усилията по подготовката и управлението на проектите сравнени с интензитета и размера на подпомагането също допринасят за ниския интерес за участие в програмата. В тази връзка през следващия програмен период ще се предприемат дейности за опростяване на процедурите.

По мерките, свързани с подобряване на инфраструктурата за целите на рибарството (пристанищна инфраструктура, лодкостоянки,) са били налице нормативни пречки, или липса на регулации за дейността конкретните обекти, чието отстраняване е започнало през 2013 година.

По отношение слабия интерес към мерките от общ интерес на Приоритетна ос 3, Междинната оценка на ОПРСР дава следното обяснение „Липсата на напредък при останалите мерки от ос 3 се дължи на редица фактори: обективни (икономическа и институционална слабост на асоциациите и научните/образователните институции; липсата на механизъм за кредитиране на НПО; липсата на организации на производители; липса на традиции в партньорството между бизнеса, администрацията и научните институти) и субективни (недобро познаване и разбиране на мерките, въздържане от участие при мерки с некомерсиален характер)”

7.2. Мерки в областта на аквакултурата

Основната подкрепа на ОПРСР 2007-2013 в областта на аквакултурата се извършва с помощта на две мерки:

- **Мярка 2.1. „Производствени инвестиции в аквакултурата”**

- **Мярка 2.2 „Акваекологични мерки“.**

Основният интерес на предприемачите е бил насочен по мярка 2.1., която подпомага модернизирването и/или създаването на нови стопанства за аквакултура в Черно море или вътрешността на страната.

Към края на 2012 година броят на постъпилите проектопредложения възлиза на 126, броят на сключените договори е 61 на обща стойност над 27 милиона евро (достигнат е 90% от нейния бюджет). Изцяло разплатени са 14 проекта с общ размер на подпомагането от над 6,6 милиона евро.

През 2012 г. по Мярка 2.1 са сключени 35 договора с обща стойност на публичните разходи 18 278 952 евро. Подкрепените през 2012 г. инвестиционни проекти са почти равномерно разпределени по отношение на увеличаване на производствения капацитет, в резултат на изграждане на нови стопанства (17 проекта) и за промяна на производството, в резултат на разширяването/модернизирването на съществуващи риболовни стопанства (18 проекта). От общо 35-те сключени договора, 12 са с микро предприятия.

Реализацията на подкрепените 35 проекта през 2012 г. би довела до увеличаване на оборота от производство на аквакултура с 16,7 млн. евро, след успешното им приключване и достигане на проектния капацитет (62% от сладководна аквакултура и 28%- от морска). Очакваното годишно увеличаване на производството от аквакултура е 6 577 т., от които близо 60% от морска аквакултура (черноморска мида).

По други данни на ИАРА, към 1.10.2012 г., в областта на аквакултурата са одобрени и сключени 54 договора за подпомагане; от тях 19 договора са за инвестиции в производството на черна морска мида, 9 са за инвестиции в пъстървови стопанства, седем – в поликултура и 21 броя – за други производства. Договореният за подпомагане капацитет е за годишен обем на производството от почти 9,3 хиляди тона - преимуществено за производството на черноморска мида (5,75 хил. т.), и по-малко в производството на шаран (1000 тона), сом (0,5 х. тона), бяла риба (0,3 х. тона), есетра (0,18 х. тона).

Сравнително бавното изпълнение на проектите по мярка 2.1, 14 разплатени от 26 договора до края на 2011 година, се дължи трудностите за намирането на финансиране от бенефициентите по договорените проекти, което забавя изпълнението на проектите или води до тяхното спиране.

По другата мярка 2.2. първите два договорирани проекти са били през 2012 година, след като в средата на 2012 г. е направено изменение на критериите в Наредбата⁴³ за реда и условията за кандидатстване по мярка 2.2 „Аква-екологични мерки“, които разширяват кръга на бенефициентите и промени при изчисленията на премията.

7.3. Мерки в областта на преработката на риба и рибни продукти

Мярка 2.6 „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура“ е отворена за кандидатстване в края на 2009 г. Помощта е насочена в две основни направления - за изграждане и модернизация на преработвателни предприятия, и за изграждане и модернизация на пазарни структури.

Към края на 2012 година са получени 13 проектопредложения, сключени са 9 договора и напълно са разплатени 2 договора на обща стойност на публичното подпомагане в размер на 1 286 973 евро.

Основният интерес към мярката се възобнови през 2012 г. когато са подадени 9 проектопредложения и са сключени 8 договора за предоставяне на публична помощ, с общ

⁴³Наредба №9/05.06.2012 г.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

размер на финансирането 3 417 217 евро. През годината се наблюдава изключително голям интерес по марката, поради което през месец ноември 2012 г. приемът на заявления за кандидатстване бе прекратен, във връзка с достигане на 90 % от наличния бюджет. Всичките договори са за изграждане и модернизация на преработвателни предприятия.

През 2012 г., в следствие на приключилите и изплатени два проекта по мярка 2.6 за повишаване на преработвателния капацитет чрез разширяване и модернизация на съществуващи рибопреработвателни предприятия, увеличението на оборота в рибопреработката ще е за близо 1,3 млн. евро.

Реализацията на договорените проекти в съответствие със заложеното в инвестиционните намерения, ще допринесе за увеличаване на преработката на риба и рибни продукти с близо 288 тона, от които 216,9 тона в замразени продукти и 71 тона други продукти.

Инвестициите и по двата проекта са довели до подобрени хигиенни/ работни условия, а при единият – и до подобрени екологични условия.

7.4. Мерки в областта на ВОМР

По Приоритетна ос 4 „Устойчиво развитие на рибарските области” има задоволителен напредък. През 2011 г. са признати първите три Местни инициативни рибарски групи (МИРГ). През годината са сключени договори за 10 795 204 евро и са разплатени 1 079 183 евро, съответно 67,46% и 6,74% от бюджета на Приоритетната ос. Избраните МИРГ са разработили процедури за избор и оценка на проекти, и са провели информационни кампании. УОи Европейска мрежа на рибарските райони ФАРНЕТ са подпомогнали укрепването на капацитета на МИРГ чрез осигуряване на информация и методически указания, обучение и обмяна на опит.

На Осмото заседание на КН е взето решение за увеличаване на бюджета на Приоритетна ос 4. Основната цел на Приоритетна ос 4 е устойчивото развитие на рибарските области и подобряване качеството на живот в съществуващите рибарски общности. Бюджетът на оста е 21 184 955 евро, от които 15 888 716 евро от ЕФР.

През 2012 г. бюджетът на приоритетна ос 4 е увеличен с 5 183 013 евро, с цел да бъдат финансирани всички МИРГ, които са подали заявления за признаване през 2011 г.

През годината са разработени, съгласувани и обнародвани промени в Наредба № 15 от 21.05.2010 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ос 4, които са свързани с процедурите за изпълнение и финансиране на местните стратегии за развитие, а също и в допустимостта, реда и условията за предоставяне на безвъзмездна помощ за текущите разходи за управление на дейността на МИРГ.

През 2012 г. са одобрени стратегиите на следните групи, на обща стойност 10 389 751 евро:

- МИРГ Бяла – Долни Чифлик – Аврен;
- МИРГ Поморие – Несебър;
- МИРГ Приморско – Созопол – Царево.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Таблица 23. Напредък в изпълнението на Приоритетната ос 4

Период	Подадени проекти	Сключени договори			Извършени плащания				
					Общо			ЕФР	
	брой	брой	евро	% към бюджета	Евро	% към бюджета	% от дог.	евро	% към ЕФР
1/01-31/12 2012	0	3	10 389 751	49,04	1 129 089	5,33	5,33	846 817	5,33
към 31/12/2012	8	6	21 184 955	100,0	2 208 272	10,42	10,42	1 656 204	10,42

Трите групи, избрани през 2012 г., са разположени по крайбрежието на Черно море и са с територия 3 225 кв. км. и население 107,34 хил. души.

АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ

Глава на Регламента за ЕФМДР	ГЛАВА I. Устойчиво развитие на рибарството
Силни страни	- Увеличаваща се консумация на риба и рибни продукти - Рибарите са опитни; в крайбрежните райони са налице дългогодишни традиции в риболовството - Развитието на туризма създава нарастващ пазар за прясната риба и рибните специалитети Изградена научно-техническа база в миналото за научно-развойна дейност
Слабости	Неблагоприятни условия за риболов, произтичащи от основните характеристики на Черно море – безоточно, слабонабраздена крайбрежна ивица, високи нива на сероводород; на места има замърсявания с твърди отпадъци Липсва единна карта определяща допустимите дейности и предотвратяваща конфликтите между различните ползвания на водните обекти, както и между икономическите дейности в морето и изискванията и режимите за опазване на ОС и биоразнообразието Рибните запаси не се използват устойчиво и намаляват, включително на най-ценния морски вид с висока пазарна цена – калкана Структурата на флота не отговаря на възможностите за риболов Флотът е стар, икономически неефективен и непригоден за опазване на рибните ресурси и морските екосистеми. Условията на труд са лоши, възнагражденията на труда са ниски. Възрастовата структура в сектора е неблагоприятна. Голям дял бездействащи и неоползотворени плавателни съдове в българския риболовен флот Липсват организации на производителите, пазарната сила на риболовците е слаба Риболовната инфраструктура – пристанища и лодкостоянки, е амортизирана и не предлага условия за преки продажби, за ремонт на риболовните съдове, за развитието на туризма. Лодкостоянките в голямата си част са нелегитимни. Рибарите са неинформирани относно ОПОР и произтичащата от ОПОР нормативна уредба за дейността им Връзката между научните звена и риболовците е слаба, нивото на въвеждане на иновации също. Ниска покупателна способност на населението, водеща до ниска консумация на риба и рибни продукти и то основно в ниски ценови сегменти Липса на реални статистически данни за сектора вследствие на наличие на сив сектор поради настъпилата икономическа криза.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	Местното производство не е в състояние да задоволи търсенето на риба и поради това вноса превишава износа Ниска степен на разнообразие на продуктите Липса на свободни средства за инвестиции и иновации Ниски печалби и нестабилни проходи Постоянно увеличаващи се променливи разходи и в частност - за гориво на двигателите Недостатъчното оборудване на борда на корабите и ниска селективност на риболовните уреди Използване на методи за риболов с негативно въздействие върху морската сред Ограничени възможности за допълнителна квалификация на заетите в сектора Пречки за износ поради липса на информация и наличието поради кризата на сив сектор Недостатъчна информираност по отношение на законовите изисквания Уязвимост по отношение на природни бедствия и неблагоприятни климатични явления Незаконен, недеклаиран и нерегулиран риболов
Възможности	Недоизползвани пелагични рибни ресурси от цаца и запаси от молюски - рапан Наличие на пазарен потенциал за риба и рибни продукти, включително за износ към трети страни; нарастване на потреблението на риба при повишаване на покупателната способност; повече търсене на риба и рибни продукти при развитието на туризма Повишаване на възможностите за риболов, включително чрез зарибяване Преструктуриране и модернизация на флота Създаване на сътрудничество с научно-развойни звена; въвеждане на иновации за ресурсна ефективност и опазване на ОС Модернизация на пристанища и лодкостоянки Осигуряване на къси вериги на доставка и директни продажби чрез модернизиране на пристанища и лодкостоянки Възможности за нови форми на доход чрез интегриране на малките риболовци в местни туристически продукти Диверсификация на икономическите дейности Създаване на организации на производителите - подсилване на пазарната им сила при търговски преговори Прилагане на подхода Водено от общностите местно развитие Изразени намерения на предприемачите за разширяване на дейността основно в областта на риболова и търговията с улов
Заплахи	Засилване на вноса поради слаба конкурентност на местните риболовци Затруднен достъп до финансиране за модернизацията на риболовните

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	съдове и пристанищната инфраструктура Миграция на населението към по-развити икономически области /градовете/; Разрушаване на дънните ценози; Увеличаване на замърсяване на дунавските и черноморските води поради високия антропогенен натиск Застаряване на заетите в сектор Рибарство Намаляване на печалбите вследствие на очакваното постоянно увеличаване на разходите за поддръжка Спад на интересът към рибарската дейност Увеличаване на оперативните разходи като вследствие на покачването на цените на горивата Увеличаване на конкуренцията на пазара на Европейския съюз Намаляване на рибните ресурси Задълбочаване на отрицателното влияние на икономическата и финансова криза и по-нататъшен спад в покупателната способност на населението Продължаващо увеличаване на цените на енергийните ресурси
Определяне на нуждите на основата на SWOT анализ	Преструктуриране и балансиране на риболовния капацитет към възможностите за риболов Модернизиране на флота, т.ч. подобряване на енергийната му ефективност, селективността, хигиената, условията на труд, техниките за риболов и др. Създаване на условия за предоставяне на помощ за разнообразяване на дейността на риболовците, вкл. с помощта на МИРГ Създаване на специални финансови инструменти улесняващи достъпа до финансиране и застраховка / обезщетение при стопански загуби Модернизиране на пристанищната инфраструктура; благоустрояване на част от пристанищата, лодкостоянките и крайбрежните ивици, включително за целите на туризма Почистване на участъци от дъното на Черно море и река Дунав Зарибяване; създаване на изкуствени рифове за по-високо биоразнообразие, включително за целите на риболовния туризъм Мониторинг на качеството на водите, на рибните запаси и на възможностите за риболов Създаване на организации на производителите; създаване на МИРГ Информирание и повишаване квалификацията на риболовците, включително по нормативната база за дейността, за изискванията за опазване на ОС и биоразнообразието, за стъпките за стартиране на допълнителна дейност във или извън риболовството Намаляване на административната тежест
Съвместимост на SWOT анализа с Многогодишния национален стратегически	Неприложимо

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

план по аквакултурите*	
Конкретни нужди по отношение на околната среда, измененията на климата и приспособяването и иновациите	Мониторинг на качеството на водите, на рибните запаси и на възможностите за риболов Обучение Подобряване селективността на риболовните кораби Енергиен одит и въвеждане на енергийно ефективни двигатели, трансмисии-ходови системи, машини и съоръжения Модернизация на флота и пристанищата, която да намалява вредното въздействие върху околната среда – емисия на парникови газове, опасни вещества, намаляване на отпадъците и т.н. Зарибяване и изкуствени рифове Разработване и/или внедряване на нови продукти, процеси, услуги, технологии; системи за управление на производство и/или организация включително за предлагане на пазара

* отнася се за съответните глави на Регламента по ЕФМДР

Глава на Регламента за ЕФМДР	ГЛАВА II. Устойчиво развитие на аквакултурите
Силни страни	Увеличаваща се консумация на риба и рибни продукти Благоприятни климатични и природни ресурси на България; наличие на огромни неизползвани площи в Черно море, Дунав, вътрешни водоеми; Десетилетни традиции в производството на аквакултура във вътрешни водоеми Наличие на опитна работна ръка Изградена научно-техническа база в миналото за научно-развойна дейност Преобладаващата част от стопанствата са екологосъобразни поради нискоинтензивните методи на производство и предоставят публични услуги по опазването на околната среда и биоразнообразието Слабо замърсяване на голяма част от язовирите
Слабости	Липса на единна карта с идентифицирани обекти, даващи възможност за развитие на аквакултурата при определени условия и изисквания Наличие поради кризата на сив сектор и нелоялна конкуренция Слабости в нормативната база, уреждаща дейността в сектора и голяма административна тежест (наличие на много нормативни актове, регламентиращи дейността); инвестиционният хоризонт е недостатъчно дълъг за модернизиране на стопанствата, благоустрояване на инфраструктурата, и облагородяване на прилежащите терени Слабо видово разнообразие, особено в рамките на Черно море; не се отглеждат хидробионти за целите на други промишленост – например фармацевтика, козметика и т.н. Ниска производителност на стопанствата, ниски обеми на производство, ниска степен на механизация, лоши условия на труд, при някои- липса на свързаност с енергийната система на страната, липса на питейна вода,

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	висока цена на водата Реализирани са твърде малко инвестиции за разширяване и модернизиране на съществуващи ферми или за диверсификация на производството на нови видове Липса на съвременни технологии, остарели инсталации, оборудване, машини и технологии Слаба защита от браконieri и хищници водят до значими стопански загуби Изразена сезонност в производството на аквакултури Пазарната сила на предприемачите при търговските преговори е слаба; достъпът до крайни купувачи на продукцията е затруднен – ниско ниво на легитимни директни продажби Продажби основно на местния пазар (в населеното място) Степента на добавяне на стойност в стопанствата е слаба Връзката между звената за научно-развойна дейност и стопанствата е слаба – въвеждането на иновации е затруднено Липсва разнообразие в предлагания зарибителен материал; липсва развъдно-подобрителна дейност за създаване на високопродуктивни породи риба или хидробионти за целите на други индустрии Липса на кооперативи и организации на производители за съвместно съхраняване и/или преработка и маркетинг на продукцията Неспособност на производителите да отговорят на изискванията на търговските вериги за количество и качество на продукцията Невъзможност на ниво стопанство за осигуряване на нужното количество за осъществяване на износ Несигурност на дългосрочното арендуване/концесия на водните обекти и в резултат въздържане от инвестиции Голяма част от стопанствата не отговарят на новите стандарти и изискванията на европейското законодателство, включително за условия на труд, хуманно отношение към животните, опазване на околната среда и т.н. Международната конкуренция оказва силен натиск на производителите в подсектор сладководна аквакултура Неконкурентност заради липса на субсидиране на продукцията Липса на достатъчни оборотни средства Уязвимост по отношение на природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и внезапни промени в качеството на водите
Възможности	Използване на потенциала за нови стопанства, особено по Черноморското крайбрежие Изразени намерения на предприемачите за разширяване на дейността Повишаване популателната способност и консумацията на риба и рибни продукти на глава от населението Разнообразяване на отглежданите видове; въвеждане на видове аквакултура с висока стойност на чужди пазари; отглеждане на нови

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	организми за целите на други индустрии освен за целите на ХВП Въвеждане на мерки за енергийната ефективност Добавяне на стойност към продуктите от аквакултура Възмездно предоставяне на екосистемни услуги включително чрез производство на биологична и екологосъобразна аквакултура; Намаляване рисковете и загубите на стопанствата включително чрез застраховането на запасите от аквакултура; Повишаване на пазарната сила при преговори чрез Коопериране на производителите Укрепване на партньорството с научни организации, развитие на иновациите в сектора ⁴⁴ Създаване на специализирани инструменти за финансов инженеринг; Диверсифициране на дейността, въвеждане на нови продукти и услуги
Заплахи	Увеличена конкуренция на пазара на Европейския съюз; Увеличаване вноса на продукти в по-ниските и средните ценови сегменти; Задълбочаване на отрицателното влияние на икономическата и финансова криза и по-нататъшен спад в покупателната способност на населението Слаба степен на модернизиране на сектора и загуба на конкурентоспособност в дългосрочен план Продължаващо увеличаване на цените на енергийните ресурси Труден достъп до кредити за модернизация Сложна нормативна база с множество на брой режими на различни институции
Определяне на нуждите на основата на SWOT анализ	Подкрепа за биологични производства и екологични услуги Създаване на нови продуктивни породи и производство на качествен зарибителен материал Създаване на нови стопанства – включително чрез въвеждане на нови видове и технологии за отглеждане Модернизиране на съществуващите стопанства, ремонт на техническите съоръженията на язовирите, увеличаване на производителността и обема на продукцията, увеличаване на ресурсната ефективност,

⁴⁴ ИРА, Пловдив предлага следното свое участие: (1) Сътрудничество между учените и бизнеса, при решаване на теоретични и практически проблеми в областта на аквакултурата. (2) Подпомагане на държавни органи, чрез участие в разработване на нормативни и стратегически документи в сферата на рибарството и аквакултурата. (3) Научно-методична помощ, консултации и услуги за фермерите: (Изготвяне на технологични проекти; Изготвяне на хранителни планове и др.; Физико-химични изследвания на водата; Хидробиологични изследвания на водоемите; Химични изследвания на фуражите; Ихтиопатологични изследвания на риба и др.) (4) Снабдяване на фермери с качествен зарибителен материал (5) Участие в национални програми за зарибяване на водоеми. (6) Мониторингови проучвания на водни обекти в страната (7) Обучение на фермери в областта на аквакултурата

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	подобряване на хигиената, условията на труд Подобряване на довеждащата инфраструктура, достъпа до електричество и питейна вода, облагородяване на прилежащите терени Добавяне на стойност вътре в стопанствата включително чрез директни продажби на крайни клиенти, и/или разнообразяване на икономическите им дейности; Застраховане на продукцията; подпомагане чрез специализирани финансови инструменти Създаване на организации на производители, създаване на МИРГ Укрепване на връзките между научно-развойните звена и стопанствата, увеличаване на кръга от предоставяни съвети и консултации включително такива за опазване на околната среда и биоразнообразието, диверсифицирането на дейността, нормативната уредба на дейността Обучение за служителите, особено за работа в иновативните стопанства Увеличаване търсенето на риба и рибни продукти чрез рекламни кампании и маркетинг Проучване на вътрешния пазар за риба и рибни продукти; проучване на перспективни външни пазари Създаване на мрежа за обмяна знания, информация и опит между стопаните, организациите на производителите и научно-развойните звена
Съвместимост на SWOT анализа с Многогодишния национален стратегически план по аквакултурите*	Идентифицираните нужди съответстват на идентифицираните направления за работа в Многогодишния национален стратегически план по аквакултурите според вида и типа на аквакултурните стопанства
Конкретни нужди по отношение на околната среда, измененията на климата и приспособяването и иновациите	Насърчаване на екологосъобразни производства, компенсации за предоставянето на екологични услуги и биологични производства от аквакултура Въвеждане на мерки за енергийна ефективност, модернизация на стопанствата, която да намалява вредното въздействие върху околната среда – емисии на парникови газове, опасни вещества, намаляване на отпадъците и т.н. Разработване и/или внедряване на нови продукти, процеси, услуги, технологии; системи за управление на производство и/или организация, включително за предлагане на пазара

* отнася се за съответните глави на Регламента по ЕФМДР

Глава на Регламента за ЕФМДР	ГЛАВА III. Устойчиво развитие на рибарските райони
Силни страни	Опит в прилагането на подхода на воденото от общностите местно развитие през програмен период 2007-2013 г.; Добър териториален обхват на рибарските райони през настоящия период – изградени 6 Местни инициативни рибарски групи (МИРГ).
Слабости	Липсват дефиниция с критерии за идентифициране на рибарските

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	райони Липса на капацитет за разработване на качествени интегрирани местни стратегии за развитие; Неподходящо разпределение на бюджетите от МИРГ по мерките на местните стратегии за развитие; Слаб икономически растеж в част от рибарските райони; Застаряващо население; Липса на съгласуваност със стратегии за развитие на регионално и национално равнище; Ниска активност и инициативност на представители на сектора в рибарските райони; Недостатъчен капацитет на общностите за кандидатстване по стратегиите; Недостатъчно добра комуникация между МИРГ и сектора; Увеличена административната тежест;
Възможности	Разширяване на териториалния обхват на рибарските райони за прилагане на BOMP Използване на възможността за създаване на обща група с ПРСР МИГ и изготвяне на обща интегрирана стратегия за местно развитие с цел използване на възможността за увеличаване на капацитета и знанията работейки съвместно с вече активно действащите МИГ-гове по настоящата ПРСР По-качествено и ясно дефиниране на потребностите за развитие и основните инвестиционни, информационни и образователни нужди на конкретните рибарски райони; Диверсификация на дейностите в рибарските райони; Използване на потенциала за развитие на туризма. Предоставяне на екосистемни услуги; Мултифондово финансиране на интегрирани местни стратегии за развитие; Създаване на нови работни места; Подобряване качеството на живот в рибарските райони;
Заплахи	Продължаваща миграция на населението към по-развити икономически области /градовете/;
Определяне на нуждите на основата на SWOT анализ	Дефиниране на рибарските райони и териториалния обхват за BOMP Активно привличане на рибарските общности и стопанствата за аквакултури в идентифицирането на конкретните образователни и инвестиционни нужди на територията Активно привличане на рибарските общности и стопанствата за аквакултури в изпълнението на дейности от общ интерес – например, облагородяване местности за целите на туризма, подобряване на свързаността, обща реклама и промоция на местното наследство и местните продукти и т.н. Обвързване изпълнението на стратегията с други местни стратегии и

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	планове за развитие, особено с общинските стратегии за развитие и стратегиите на МИГ по Подхода ЛИДЕР Повишаване на капацитета за планиране и управление на бъдещите МИРГ Създаване на мрежа за обмяна информация, опит и знания – свързване на мрежата с Националната селска мрежа и мрежите по Подхода ЛИДЕР Мултифондово финансиране на местните стратегии за развитие
Съвместимост на SWOT анализа с Многогодишния национален стратегически план по аквакултурите*	Неприложимо
Конкретни нужди по отношение на околната среда, измененията на климата и приспособяването и иновациите	Популяризиране, информиране и консултиране на предприемачите и населението за подходящото поведение и ползването на подходящи технологии способстващи адаптирането към промените и опазването на околната среда и биоразнообразието

* отнася се за съответните глави на Регламента по ЕФМДР

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Глава на Регламента за ЕФМДР	ГЛАВА IV. Мерки, свързани с предлагането на пазара и преработването
Силни страни	Традиции в преработката Наличие на вертикална интеграция суровини-преработка в някои производства – на цаца, рапан, дъгова пъстърва Конкурентни предимства в износа на някои продукти, търсени на пазарите на трети страни (рапан) Производство на продукти с голямо търсене на световните пазари – миди, рапани, черен хайвер и др.; Съществуващите предприятия отговарят на изискванията в областта на хигиената и безопасността на храните; Засилен интерес през последната година към мерките за подпомагане на преработката по ОПРСР
Слабости	Ниско разнообразие на асортимента от продукти Ниска ресурсна ефективност и ниска степен на оползотворяване на странични продукти и отпадъци при производствата Липса на кооперативи и организация, представляващи микро-предприятията в сектора Ниско ниво на ползване на преработвателния обем, ниска производителност, ниски заплати Незадоволителни условия на труд
Възможности	Повишена консумация на риба и рибни продукти на глава от населението; Подкрепа на партньорството с научни организации и развитието на иновациите в сектора с цел въвеждане на нови или значително усъвършенствани продукти/процеси в предприятията; Подобрен достъп до инструменти за финансов инженеринг; Въвеждане на мерки за енергийната ефективност. Добавяне на стойност към продуктите от риболов и аквакултура; Провеждане на регионални, национални и транснационални рекламни кампании, които да повишат търсенето на продуктите от преработка; Разработване на национални дългосрочни планове за производство и предлагане на производство.
Заплахи	Увеличена конкуренция на пазара на Европейския съюз; Увеличаване вноса на продукти с висока добавена стойност; Задълбочаване на отрицателното влияние на икономическата и финансова криза; Увеличаване на разходите за енергия Слаба активност на сектора за разработване на пазарни проучвания и маркетингови стратегии. Ниска иновативност в сектора и вследствие на това риск от понижаване

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

	на конкурентоспособността. Намаляване на местното производство на суровини – количество, качество и разнообразие, включително поради климатичните промени
Определяне на нуждите на основата на SWOT анализ	Подобряване на ресурсната ефективност и оползотворяването на странични продукти и отпадъци, включително за целите на други сектори на икономиката, Стимулиране на инвестиции, които осигуряват постигането на ресурсна ефективност, в т.ч. въвеждане на мерки за енергийна ефективност Модернизация на предприятията, която да намалява вредното въздействие върху околната среда – емисии на парникови газове, опасни вещества, намаляване на отпадъците, шум и т.н. Разработване и/или внедряване на нови продукти, процеси, услуги, технологии; системи за управление на производство и/или организация, включително за предлагане на пазара Засилване на вертикалната интеграция суровини-готови продукти Разширяване на асортимента за износ Подобряване условията на труд Преработка на биологични аквакултури Подобряване условията на труд
Съвместимост на SWOT анализа с Многогодишния национален стратегически план по аквакултурите*	
Конкретни нужди по отношение на околната среда, измененията на климата и приспособяването и иновациите	Насърчаване на преработката на биологични аквакултури Стимулиране на инвестиции, които осигуряват постигането на ресурсна ефективност, в т.ч. въвеждане на мерки за енергийна ефективност Модернизация на предприятията, която да намалява вредното въздействие върху околната среда – емисии на парникови газове, опасни вещества, намаляване на отпадъците, шум и т.н. Инвестиции за третиране и оползотворяване на отпадъците Разработване и/или внедряване на нови продукти, процеси, услуги, технологии; системи за управление на производство и/или организация, включително за предлагане на пазара

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

Глава на Регламента за ЕФМДР	ГЛАВА VI. Съпътстващите мерки по Общата политика по рибарството при споделено управление
Силни страни	Изграден е административен капацитет за събирането и докладването на научни данни, Подсигурени са технически средства за осъществяването на контрол в риболова и хранителната верига Налице е система за сателитен контрол в риболовството
Слабости	Недостатъчно национално съфинансиране на програмите за събиране на научни данни, и проектите на ИАРА свързани с осъществяването на контрол Оборудването за изследванията в Черно море е остаряло Остарели и неефективни средства за контрол Ограничена функционалност на базите данни за контрол и научните бази данни за мониторинг на видовете Не се провежда редовен мониторинг на рибните запаси и възможностите за риболов в Дунав и Черно море
Възможности	Прилагане на мерки за споделено управление в областта на контрола и събирането на данни
Заплахи	Риск от получаване на некоректни данни поради ниската степен на сътрудничество със съседни страни, с които се експлоатират общи водни обекти Финансови санкции от ЕС заради забавяне или неизпълнение на ангажиментите по събиране и оповестяване на данните
Определяне на нуждите на основата на SWOT анализ	Подсигуряване на модерна материално-техническа база за изследванията, контрола и събирането на данни в областта на риболова, аквакултурата и хранителната верига Подобряване на софтуерните продукти на различните бази данни и обвързването им с възможност за комбинирано представяне на разрезни от различни информационни масиви
Съвместимост на SWOT анализа с Многогодишния национален стратегически план по аквакултурите*	Неприложимо
Конкретни нужди по отношение на околната среда, измененията на климата и приспособяването и иновациите	Подсигуряване на модерна материално-техническа база за контрол по опазването на запасите Подсигуряване на модерна материално-техническа база и софтуерни приложения за събиране и обработване на данни относно влиянието върху околната среда, измененията на климата и приспособяването и иновациите

* отнася се за съответните глави на Регламента по ЕФМДР

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

ПРИЛОЖЕНИЕ 1. АНКЕТИ

В края на месец май 2013 година бяха изготвени 4 различни въпросника адресирани до 4-те основни типа целеви групи на ПМДР 2014-2020 г, и по-точно: **риболовци, предприемачи със стопанства в областта на аквакултурата, преработватели на риба и рибни продукти, Местни инициативни рибарски групи.**

Въпросниците бяха изпратени в териториалните звена на ИАРА за попълване от стопанства за аквакултура, МИРГ, риболовци и преработватели с помощта на ИАРА на 31 май 2013 г.; попълнени въпросници пристигаха до 10 юни 2013 година.

В следващите секции представяме основната информация и изводи на основата на получените отговори. Преди това бихме желали да посочим, че информацията и получените изводи са достоверни за целевите групи на стопанствата за аквакултури и МИРГ. От стопанствата в аквакултурата пристигнаха 72 попълнени въпросника съотнесено към общо 388 активни стопанства за аквакултура регистрирани през 2012 година. Основната информация получена чрез въпросниците е логически съвместима както с данните и изводите на службите на ЕК, така и с информацията получена при интервютата проведени на място (виж следващото Приложение 3).

При групата на МИРГ бяха получени 9 попълнени въпросника от общо 6 активни МИРГ, т.е. някои МИРГ са изпратили по повече от един попълнен въпросник. В този случай се приема за верен преобладаващият за територията на МИРГ отговор.

Отговорите от групата на риболовците не могат да се считат за толкова представителни по следните причини: получени бяха 45 попълнени въпросника, но от тях напълно попълнени бяха 37; от друга страна, въпросниците са попълнени преимуществено от стопани на по-големите риболовни кораби занимаващи се професионално с риболов в Черно Море, но не и от стопани на по-малките съдове, включително на рибарски лодки осъществяващи риболов в река Дунав.

При преработвателите бяха получени 10 въпросника, но от тях напълно попълнени са 8. Липсват отговори от преработватели на дъгова пъстърва, на сладководна аквакултура, на черна морска мида.

Анализ на информацията от анкетите на стопанствата за аквакултура

Преобладаващата част от отговорите са от стопанства с до 2 заети (40,85% от 71 отговора). Един от 70 отговора е на стопанство преработващо продукция от аквакултури. Преобладаващата част от стопаните са на възраст над 40 години (44 от 67 отговора); значителна част от тях имат опит над 3 години – над 48% посочват опит между 4-10 годни и над 36% опит над 10 години.

Над 80% от стопанствата не съхраняват обработена продукция, а ловят и продават жива риба. Почти 30% посочват че имат проблеми с опазването на продукцията – в свободен текст са посочени 20 различни отговори които общо посочват причините: „браконieri, видри, чапли, корморани, поради преливане на реката, чайки, несъдействие на полицията”.

Основната част от продукцията се продава в населеното място (24,9%) и областта (23,7%). Основно предизвикателство пред износа на продукцията е подсигуриването на търсените количества.

През последните 2-3 години основната част от стопанствата не са увеличили броя на заетите (почти 62%), обема на производството (над 39%), дълготрайните активи (над 58%), пазарния дял (над 58%), рентабилността на производството (над 59%), не са осъществили технологичното обновление (почти 65%). Все пак, окуражително че по-голямата част от останалите отговори показват увеличение, а не намаление на дейността по тези параметри – с

две по значими изключения: почти 25% от отговорите показват намаляване на пазарния дял, и над 23% - намаляване на рентабилността.

По отношение плановите за бъдещата им дейност близо 65% от отговорите показват, че стопанствата планират да разширят дейността си в бъдеще, като освен разширяване на основната дейност (над 35% от отговорите), ще се опитва разнообразяване на дейността включително развитие на туризъм (почти 23%) и разнообразяване на отглежданите видове (над 21%). В свободен текст са посочени: „хотелиерство, ресторантьорство”, „друга дейност, но не и това”, „изграждане на предприятие за преработка на риба”, „желание за развитие и в преработката, за добиване на добавена стойност към продукта и да е конкурентна на европейския пазар.”

По-малко от 10% от предприятията са сертифицирани за безопасни и здравословни условия на труд (OHSAS 18001), а едва 6,45% са въвели система за управление на качеството.

Значителна част от отговорите оценяват техническото си оборудване като остаряло за българските условия, а още по-голям дял смятат, че е остаряло спрямо средното ниво на развитие в ЕС.

Преобладаващата част от стопанствата (почти 48% от 71 отговора) не са предприели никакви дейности за подобряване на управлението на стопанствата си; все пак около 15% (11 отговора) са били ангажирани с подобряване квалификацията на персонала („Служителите имат изкаран курс за хуманно отношение към животните”), 11% (8 отговора) - с рекламни кампании, 8% (6) са потърсили консултантски или съветнически услуги за получаването на конкретна информация, а по-малко са предприели стъпки за подобряване контрола върху качеството на продукта - 6 отговора, цялостния мениджмънт – 3 отговора, и маркетингови проучвания – 3 отговора.

През последните години предприятията са осъществили инвестиции предимно в основната дейност (41 отговора) и по-малко в енергийната ефективност (16 отговора). Тези подобрения са били осъществени преобладаващо с помощта на лични спестявания (56%; 32 отговора от общо 57); банкови заеми са ползвали по-малко от 16% от респондентите, а европейски средства – едва двама от отговорите.

Като недостатъчно достъпна се оценява информацията свързана с: нормативната база (38,24% от отговорите), състоянието и тенденциите на външния пазар (почти 21%) и състоянието и тенденциите на вътрешния пазар, включително местен и регионален (29%).

Преобладаващата част от стопанствата (почти 60%) са ползвали по-малко от 50% производствения капацитет през миналата година; почти 29% са ползвали под 30% от производствения капацитет.

Стопанствата имат нужда от кредит и биха ползвали най-вече за оборотни средства (24 отговора от 63) и в по-малка степен – за инвестиции в основни средства за по-висока производителност и качество на продукта, включително за въвеждане на система за управление на качеството – ISO.

Преобладаващото мнение е, че само единици от всички стопанства са конкурентоспособни.

За най-перспективен предприятията виждат вътрешния пазар (72%, 52 от 72 отговора) и по-малка част – европейския пазар (22%).

Значителна част от стопанствата са работили на известна загуба през последните 5 години (33%), при 34% стопанството е било на известна печалба, при останалите положението е било променливо.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

През последните 2-3 години стопанствата декларираха увеличение **основно в енергийните разходи и донякъде в разходите за поддръжка на оборудването**; при отговорите се открояват следните тенденции в разходите за поддръжка на оборудването (преобладаващо **увеличение - почти 44%** от отговорилите, без промяна – 42%), **работната сила** (без промяна – почти 55%), **квалификация на персонала** (без промяна 78%), **рекламата** (без промяна 60%; увеличени са били – 13%), за **придобиване на информация и консултантски услуги** (без промяна 60%; намалени са били за 28%), за **спазване на хигиенни и екологични стандарти** (без промяна 58%), **енергийни разходи (увеличение за 58%** от респондентите), **разходи за опазване на околната среда** (без промяна 61%).

Сред най-големите пречки за развитието на бизнеса и рибарския сектор като цяло стопанствата подреждат в низходящ ред от най-важно към по-маловажно: **3,23⁴⁵ нарастващите цени на вложенията, енергията и горивата**; **4,81** липсата на платежоспособно търсене; **5,53** липса на подходяща пазарна инфраструктура – борси и т.н.; **5,91** уязвимост по отношение на природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и внезапни промени в качеството на водите; **6,42** амортизирано оборудване; **6,42** слабо видово разнообразие и инсталации в аквакултурата; **6,85** липса на финансов ресурс – достъп до кредити.

На въпроса **Как могат да бъдат преодолените пречките пред вашия бизнес. Моля, опишете какви са основните възможности за преодоляване на пречките пред вашия бизнес според Вас**, са получени следните отговори в свободен текст:

Рибни борси, сдружения на рибопроизводителите и обща политика на продажби - експорт и вътрешен пазар; Да има борси и олеснени програми за средства ; С държавна политика в областта на аквакултурите; подобряване на икономическото състояние в страната ; По добра усвояемост на средства за подпомагане ; Увеличаване на субсидиите; Нова нормативна уредба; Улесняване на процедурите за директни продажби; Гарантиране на пазар и субсидиране на производството; Предимство на съществуващите предприятия и по-дълъг период на водоползване; Данъчни облекчения, субсидии за подобряване на съоръженията; Облекчаване на разрешителния режим, спазване и засилване на контрола върху нормативната база, данъчни облекчения; Да се увеличи срока на ползване на вътрешните водоеми, за да може да се кандидатства по Оперативна програма; Предоставяне на финансова помощ на декор или на продадена риба. Увеличаване капацитета на сектора за кандидатстване по финансови схеми; По-развит пазар; Субсидиране от държавата; Пазар, държавна намеса при субсидиране; Концесии на язовирите за поне 10 г.; Премахване на сивия сектор.; Свободни парични средства; Облекчаване на административните процедури намаляване на изискваните документи; Ръководните кадри да бъдат с опит от сектора, а не политически фигури; Пречката е сивия сектор; когато хората почнат да купуват риба и свикнат, че е нужен продукт и здравословна храна; Липса на субсидии за фуражи, сив сектор; Да се осъществи ефективно съфинансиране за ползване на ресурсите; Като се ограничи вноса.; Намиране на финансиране; Липса на субсидии в сектора и сложна процедура по осигуряване на специализиран транспорт; Намаляване на бюрокрацията в институциите във връзка с регистрации, лицензи, разрешителни; Нови програми за инвестиции в брашна; опростяване процедурите за кандидатстване по оперативни програми; Да се улесни регистрацията и изискваните документи и да отпускат субсидии за кг. произведена риба; Най-важното е субсидирана на кг. по видове продукти; осветляване на брашна; намеса и съдействие на държавните институции за опазване на язовирите и арендаторите; Обединяване в бранишови организации; Финансова подкрепа на сектора от ЕС

По отношение на общата среда за развитие, почти 60% от отговорилите смятат, че нормативната база регистрация, лицензи и разрешителни по-скоро пречат на тяхното развитие;

⁴⁵ Представлява среднопретеглен ранкинг на проблема сред 19 възможни проблема за поддръжане.

по същия начин се оценяват данъчната система (56,4%), търговското законодателство (55,88%); преобладаващо негативни са оценките и за банковата система и защитата на собствеността – съответно 39,4% и 42,4% мислят че те по-скоро пречат на тяхното развитие. Положително са оценени Браншовите закони и достъпа до информация – над 41,3% и 48,3% от отговорите ги определят като по-скоро благоприятстващи развитието.

Отговорите показват сравнително добро ниво на познаване на настоящата ОП „Рибарство”, по-малко от 7% декларира, че не я познават, въпреки че преобладаващата част от респондентите не са кандидатствали по нейни мерки. Почти 85% са съгласни, че Програмата включва или донякъде включва основните интервенции необходими за подкрепа на аквакултурата. Едва 17% смятат че настоящата визия и стратегия са подходящи, а 46% считат, че са необходими някои промени, а според 16,9% - че са необходими коренни промени.

На въпроса **Какви следва да бъдат целите и мерките на национална политика и стратегия за развитие на аквакултурите според вас**, са получени следните отговори в свободен текст:

Стимулиране сдружаването на производителите; Кредитиране и субсидиране срещу сигурен пазар; стимулиране на инвестициите; Опростяване на документите за кандидатстване по оперативни програми насочване към интензивно производство; По-големи субсидии за отглеждане на аквакултури; Облекчаване на нормативната уредба, повече субсидии в сектора, премахване на корупцията; Опазване на околната среда; Опростяване на регистрационния режим; Облекчаване на данъците; Повече преференции; Намаляване влиянието на сивия сектор.; По добра организация на работа с ОДБХ.; Възможност за намаляване на административната тежест при изваждане на всички разрешителни, необходими за регистрация на обект за "Живи култури".; Повече информираност и схеми за финансиране; Намаляване на данъците; Подсигуряване на пазари за продукцията на национално ниво; Да се субсидира производството на шаран; Да се развива малкия и среден бизнес; Развитие на пазари, борси, тържища; Субсидии; Да се облекчи изискването от басейнова дирекция; защита на собствеността; Изграждане на борси и тържища; субсидии при износ на продукцията; Да се облекчи сектора от тежката нормативна уредба, относно разрешителни; Подпомагане и защита на интересите на производителите; Подпомагане на малкия бизнес; Целите трябва да бъдат насочени към обмяна на информация и знания; Увеличаване на производството в България като цяло.; По-лесен достъп до програмите за подпомагане на рибарството, намаляване на бюрокрацията; Реклама за здравословно хранене.; Финансова помощ на производителите.; подпомагане със средства за бизнеса и много реклами; Обучение на кадри; Литература за болести по рибата; баланс между видовете произвеждани аквакултури; преценка и предварителен анализ на потенциалните инвеститори (опит).; субсидиране на малките производители; Активно съфинансиране, реклама за доказване необходимостта от консумация на риба; За да бъдем по-конкурентноспособни би могло да има субсидия на дк ползваема площ.; Облекчаване дейността на фирмите занимаващи се с аквакултури; Облекчаване дейността на фирмите, занимаващи се с аквакултури; Субсидиране, облекчени данъци, възможност за реинвестиране на печалбата да се улеснят процедурите по издаване на лицензи и разрешителни.; Да се обърне внимание на субсидирането на сектора и адекватното разпределение на квотите за субсидиране съобразно реалните обеми за производство.; Производство на екологични продукти; Цел - осветляване, субсидиране, реклама, опазване, браниша следва да има защита от държавата.; Мерки по опазване и контрол. ;Устойчиво развитие на аквакултурите чрез подпомагане; Разработване на програма за устойчиво развитие на бизнеса включително дългосрочни пазари вътрешни и външни, както и участие в различни програми и проекти с цел подобряване на макроструктурата на рибовъдните стопанства.

Респондентите индикират готовност за коопериране през следващия програмен период в следните области : Мрежи за обмяна на информация, знания и опит – 52%, в общи

Промоционални програми на продукцията - почти 18%, в общо складиране и общи продажби на крайни клиенти – 10,45%, в общи действия за изграждане/подобряване на обща инфраструктура и/или управлението на водите – 10,45%.

Анализ на информацията от анкетите на МИРГ

Преобладаващата част от МИРГ желаят да продължат прилагането на подхода за Водено от общността местно развитие (ВОМР) и през следващия програмен период. Според един от отговорите, „(МИРГ) Не работи за развиване на рибарството и аквакултурите на територията на МИРГ. Не се мотивира местното население.”

Преобладава виждането, че териториите имат неусвоени дадености за развитие на рибарството и потенциал за развитие на туризма през по-голямата част от годината (37,5% от отговорите). Една от групите счита, че такъв потенциал е наличен и по отношение развитието на аквакултурата.

На две от 6-те територии на МИРГ са налични легитимни пристанища, лодкостоянки и друга присъща за рибарството инфраструктура, както и пазари за риба и рибни продукти (с уточнението че става дума за магазини и ресторанти за продажба на риба, т.е. за продажби на дребно).

Само на една от териториите е налице преработвателно предприятие, а на нито една от териториите не е налична организация, която да предоставя обучение, съвети и консултации в областта на риболова, аквакултурата и свързаната преработка, нито пък са налице специализирани ветеринарни услуги, необходими за устойчивото развитие на стопанствата за аквакултура.

Сред основните трудности пред развитието на рибарството са посочени изолираността на населените места (4 отговора), затруднените комуникации и трудния достъп до експертиза/консултации/съвети (по 3 отговора).

Отворените въпроси допълнително дават следните отговори в свободен текст:

4. Основните трудности пред развитието на рибарството/аквакултурите на територията на МИРГ в областта на рибарството са свързани с:

- *Наличие на множество рибоядни птици;*
- *Липса на държавна политика за зарибяване на р. Дунав;*
- *Забраната за риболов на множество острови от еколозите;*
- *Бреговата ивица е изключителна държавна собственост и не позволява инвестиции в подходящи дейности;*
- *Лоши условия на труд*
- *Намаляване на рибните запаси.*
- *Увеличаване на броя на лицата занимаващи се със стопански риболов в р. Дунав.*

4. Основните трудности пред развитието на рибарството/аквакултурите на територията на МИРГ в областта на аквакултурите са свързани с:

- *Бюрокрация, намалени срокове за наем, високи наеми*
- *Късият период да отдаване под наем на язовирите; Липса на инфраструктура към водоема*
- *Няма добре развита инфраструктура. Лоши условия на труда.*
- *Неорганизирано рибовъдство в язовирите - не е ясна държавната политика по отношение на язовирите; Наемателите не инвестират в дългосрочни проекти*
- *Липса на средства за осигуряване на техническа база за съхранение на рибата, складово пространство и транспортни средства.*

5. Основните трудности пред дейността на МИРГ са свързани с: Отбележете всички подходящи отговори

- Неинформираност на местното население
- Висока безработица.
- Авансово плащане по проекти.

Анализ на информацията от анкетите на риболовците

Сред отговорилите преобладават риболовците; едва 1 от отговорите е от предприятие, което осъществява улов, преработка и продава продукцията.

Близо 80% от отговорите са на предприемачи над 40 годишна възраст. Близо 67% имат над 10-годишен опит в дейността, а едва 9% са с опит до 3 години.

Преобладават отговорите от риболовци с лодки 6-12 метра (>53%). Над 80% от респондентите не съхраняват а продават веднага улова, отново 80% нямат проблеми с неговото опазване. Все пак, един от респондентите посочват в свободен текст проблемите: „набежи от делфини”, и „Има проблем с опазването на стационарните риболовни уреди”.

Основната част от продукцията се реализира в населеното място или в областта – съответно 32% и 17%.

Основните пречки пред износа са липса на информация за външните пазари (почти 31%) и невъзможност да се подсигурят търсените количества (23%). Сред проблемите е и: „Неосчетоводяване на фактурите за продажба от страна на контрагентите, липса на данъчен контрол на границата;”

През последните 2-3 години основните параметри на бизнеса остават без промяна, включително брой на заетите (61%), обем производство (64%), дълготрайни активи (59%), пазарен дял (67%), рентабилност (56%), технологично обновление (74%). Все пак, при следните параметри се наблюдават **в по-голяма степен увеличение, отколкото намаление през последните 2-3 години**: брой на заетите (26%), обем производство (23%), дълготрайни активи (32%), технологично обновление (17%).

Преобладаващият дял на отговорилите възнамеряват да разширят дейността си в бъдеще (42%), а 32% се колебаят. Основното направление за разширяването е в основната дейност риболов и търговия на улова; едва 12% възнамеряват да предприемат Разнообразяване на дейността извън риболова, например туризъм и др.

Основната част от риболовците намират ползването от тях оборудване за остаряло спрямо средното ниво в България (29% от отговорите) и спрямо средното ниво в ЕС (34%).

Преобладаващата част от предприемачите (почти 55%) не са предприели никакви дейности за подобряване на управлението на стопанствата си; все пак около 16% са били ангажирани с подобряване квалификацията на персонала.

Като недостатъчно достъпна се оценява информацията свързана с: нормативната база (42% от отговорите), състоянието и тенденциите на вътрешния пазар, включително местен и регионален (16%), Опазване на околната среда и рибните ресурси; предоставяне на екосистемни услуги; режими на работа в зоните по НАТУРА 2000 (12%) състоянието и тенденциите на външния пазар (почти 10%), Възможности за разнообразяване на дейността извън рибарството (9%). В свободен текст е посочен и отговор: „Европрограми”.

През последните години предприятията са осъществили инвестиции предимно в основната дейност (42%) и по-малко в нови технологии (9%), и по-малко в туризъм и условия на труд. Значителна част – 36% , не са правили никакви инвестиции.

Инвестициите са били осъществени преобладаващо с помощта на лични спестявания (56%; 19 отговора от общо 29); заем от роднини и приятели (14%) банкови заеми са ползвали по-малко от 11% от респондентите, а европейски средства – едва един от отговорилите.

Риболовците имат нужда от кредит, но основната част от тях биха го ползвали за оборотни средства (32%, 10 отговора от 31) и за инвестиции в основни средства за по-висока производителност и качество на продукта, включително за въвеждане на ISO (29%, 9 отговора); няма значими нагласи средствата да се ползват за преработващи мощности (3 отговора от 31 респондента) или за подобряване на хигиената и условията на труд (2 отговора).

Респондентите оценяват сектора предимно като неконкурентен; все пак почти 1/3 са на противното мнение – повечето от колегите в бранша са конкурентоспособни.

Мнозинството отговори определят българския пазар за най-перспективен за тяхната продукция; под 10% считат че пазарите на ЕС или на съседни страни от ЕС също са перспективни.

Половината от отговорилите се затрудняват да определят еднозначно финансовото развитие на предприятието си през последните 5 години; от останалите, 29% смятат че са били на загуба, а на известна печалба са били едва под 12% от респондентите.

През последните 2-3 години стопанствата декларират увеличение **основно в разходите за поддръжка на оборудването и донякъде в енергийните разходи**; при отговорите се открояват следните тенденции в разходите за: поддръжка на оборудването (преобладаващо **увеличение - почти 70%** от отговорилите, без промяна – 22%), работната сила (без промяна – почти 67%), квалификация на персонала (без промяна 63%), рекламата (без промяна 60%; увеличение при – 10%), за придобиване на информация и консултантски услуги (без промяна 63%; намалени са били за 13%), за спазване на хигиенни и екологични стандарти (без промяна 45%), енергийни разходи (**увеличение за 59%** от респондентите), разходи за опазване на околната среда (без промяна 60%).

Сред най-големите пречки за развитието на бизнеса и рибарския сектор като цяло стопанствата подреждат в низходящ ред от най-важно към по-маловажно: **3,10⁴⁶ амортизираното оборудване**; **3,14 амортизираната лодка, кораб**; **3,33** липса на подходяща пазарна инфраструктура – борси и т.н.; **3,93 Невъзможност за директни продажби** **4,07** Уязвимост по отношение на природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и внезапни промени в качеството на водите; **4,38** Изразена сезонност; **4,75** Липса на подходяща пристанищна инфраструктура; **5,22** ниска производителност; **5,85** Недостатъчен капацитет на сектора за кандидатстване по финансови схеми за подкрепа на сектора; **6,00** липса на финансов ресурс – достъп до кредити; **6,50** Увеличаване вноса на продукти с висока добавена стойност **6,62** Наличие на сив сектор и други.

По отношение на общата среда за развитие, почти 52,4% от отговорилите смятат, че нормативната база регистрация, лицензи и разрешителни по-скоро пречат на тяхното развитие; по същия начин се оценяват данъчната система 43% и банковата система 54%. По-скоро положително са оценени защитата на собствеността (46%), браншовите закони (40%) и достъпа до бизнес и обществена информация – 40%; преобладаващата част от отговорите ги определят като по-скоро благоприятстващи развитието.

На въпрос 30.Как могат да бъдат преодолените пречките пред вашия бизнес. Моля, опишете какви са основните възможности за преодоляване на пречките пред вашия бизнес според Вас, отговорите в свободен текста са:

закони за отдаване под наем; Липсват рибни борси, които да изкопуват улова и да продават на реални цени.; Премахването на посредниците; Наличие на пазари, добро оборудване,

⁴⁶ Представлява среднопретеглен ранкинг на проблема сред 19 възможни проблема за подреждане.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

достъп до кредити и схеми за финансиране; Извършване на повече контрол от страна на компетентните органи.; Законови промени за кораби до 12 м. ; Намаляване улова на цаца; адекватна законова уредба; Българите нямат пари и не са свикнали да се хранят със здравословна храна (риба). Съжалявам, че си хвърлях парите, пълна загуба.; като се ограничи вноса; Финансови средства за подпомагане на бизнеса да се отпускат и на малки предприятия, не само на големия бизнес; По-малка бюрокрация; Намаляване на бюрокрацията; Отпадане на забраната за поставяне на обекти около реката/рибарски къщи/; Възможност за инвестиране в ивицата до реката; Промяна на нормативните забрани за създаване на рибарски пристанища и селища; Осветляване на бранша - всички регистрирани рибари в ИАРА да са и данъчно регистрирани; Зарибяване на р. Дунав с устойчиви и адаптивни за реката видове.; Да се зариби Дунав; Да се зариби Дунав; намаляване на бюрокрацията; Промяна в закона Повеќе яснота в наредбите на закона. ограничаване на вноса с нови закони Липса на държавна политика за мониторинг на Черно море.

Отговорите показват сравнително добро ниво на познаване на настоящата ОП „Рибарство”, но почти 18% декларира, че не я познават. Преобладаващата част от респондентите не са кандидатствали по нейни мерки (почти 82%). Едва 18% смятат, че настоящата визия и стратегия са подходящи, а 48% считат, че са необходими някои промени, а според 9% - че са необходими коренни промени, а около 21% не могат да преценят.

На въпрос 33. Какви следва да бъдат целите и мерките на национална политика и стратегия за развитие на рибарството според вас, отговорите в свободен текста са:

Да се вземат под внимание мненията на рибарските групи, относно забраните и ограничаването на риболова; Премахване на сивия сектор; Да се отпускат евросубсидии на малките плавателни съдове.; Финансово стимулиране на малките съдове.; Опазване на цацата като първа брънка от веригата на хранене.; С нашия улов до задоволяване вътрешния пазар; подпомагане със средства за дребния бизнес; Дотации - като в Гърция; Развитие на дребномащабния риболов; Развитие на дребния бизнес; По-лесно кредитиране Да се отпуснат средства за закупуване на инвентар за риболов; Да се отпуснат средства за подпомагане на рибарите.; Промяна на нац. политика в посока улесняване на предприемачите.; По достъпни за всички браншове. ; Зарибяване, увеличаване на рибните ресурси.; Увеличаване на рибните запаси - зарибяване на р. Дунав.; равнопоставеност; Увеличаване на рибните запаси.

Респондентите показват готовност за коопериране през следващия програмен период в следните области : Мрежи за обмяна на информация, знания и опит – 33%; Общо складиране и общи продажби на крайни клиенти 13,3%; Общи усилия по опазване на рибните ресурси и околната среда 13,3%; Общи действия за изграждане/подобряване на обща инфраструктура; 13,3% Почистване на крайбрежни води; 10% Промоционални програми 10%.

Анализ на информацията от анкетите на преработвателите на риба и рибни продукти

Общо получените попълнени въпросници са 8. От 7 отговора на първия въпрос преобладаващата част от отговорилите фирми са изключително малки – до 2 души заети (62,5%);

На втория въпрос отново отговарят 7 респондента. Оказва се, че две от фирмите преработват сладководна аквакултура, една – преработка на морска аквакултура, и една - преработка на улов. При допълнително пояснение в свободен текст се оказва, че двама от респондентите „не преработват”, т.е. вероятно рибари или стопани на аквакултура са попълнили неподходящата анкета.

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

При това положение, намираме получените данни за непредставителни и потенциално подвеждащи и не смятаме да ги вземем под внимание при подготовката на ПМДР 2014-2020 г.

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. ПОСЕЩЕНИЯ НА МЯСТО В ОРГАНИЗАЦИИ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ ЛИЦА

- 6 юни 2013 година: гр. Пловдив, Институт за рибни ресурси”, дискусия по въпросник с проф. Николова, вр. и.д. директор на ИРА, и г-н Иван Димитров, председател на асоциация „НаРиба-БГ”
- 6 юни 2013 година: с. Николаево, обл. Ст. Загора, стопанство за аквакултура управлявано от Т. Пашов, дискусия по въпросник с г-н Т. Пашов, председател на „Национална асоциация на рибопроизводителите”
- 7 юни 2013 година: гр. София, представителство на сдружение „Черноморски Изгрев”, дискусия по въпросник с г-н Димитър Димитров, юристконсулт на сдружението
- 7 юни 2013 година: гр. София, Асоциация на производителите на рибни продукти „БГ-Фиш 2002”, дискусия по въпросник с г-н Йордан Господинов, изпълнителен директор на асоциацията
- 11 юни 2013 година: гр. Тутракан, МИРГ „Главиница-Тутракан-Сливо поле”, дискусия по въпросник с Юзикан Осман, Красимир Петров, Евелина Тодорова
- 11 юни 2013 година: гр. Каварна, МИРГ „Шабла-Каварна-Балчик”, дискусия по въпросник с г-н Нелко Йорданов
- 12 юни 2013 година: гр. Варна, Институт по рибни ресурси, дискусия по въпросник с д-р Елица Петрова
- 12 юни 2013 година: гр. Варна, сдружение „Черноморски изгрев” – дискусия по въпросник с г-н Емил Милев, председател на сдружението и г-н Иво Михайлов

Европейски съюз

ПРОЕКТ BG0713EFF-511-220270

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на
Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”,
съфинансирана от Европейския фонд за рибарство на Европейския съюз

Инвестиране в устойчиво рибарство

ПРИЛОЖЕНИЕ 3 ПРИОРИТЕТНИ ОСИ И МЕРКИ НА ОПРСР 2007-2013 НА БЪЛГАРИЯ

Приоритетна ОС 1 “Мерки за приспособяване на българския риболовния флот”

- Мярка 1.1. Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности
- Мярка 1.2. Публична помощ за временно прекратяване на риболовни дейности
- Мярка 1.3. Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност
- Мярка 1.4. Дребномащабен крайбрежен риболов
- Мярка 1.5. Социално-икономически компенсации за управлението на флота

Приоритетна ОС 2 „Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура”

- Мярка 2.1 Производствени инвестиции в аквакултурата
- Мярка 2.2 Аква-екологични мерки
- Мярка 2.3 Мерки за опазване здравето на потребителя
- Мярка 2.4 Мерки, насочени към опазване здравето на животните
- Мярка 2.5 Риболов във вътрешни водоеми
- Мярка 2.6 Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура

Приоритетна ОС 3 „Мерки от общ интерес”

- Мярка 3.1. Колективни дейности
- Мярка 3.2. Мерки, предназначени за опазване и развитие на водната фауна и флора
- Мярка 3.3. Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки
- Мярка 3.4. Разкриване на нови пазари и промоционални кампании
- Мярка 3.5. Пилотни проекти
- Мярка 3.6. Пренасочване на риболовни кораби към дейности извън риболова

Приоритетна ОС 4 “Устойчиво развитие на рибарските области”

Приоритетна ОС 5 “Техническа помощ”